DAGEN VAN GOEDE BOODSCHAP

DOOR

DR. A. KUYPER

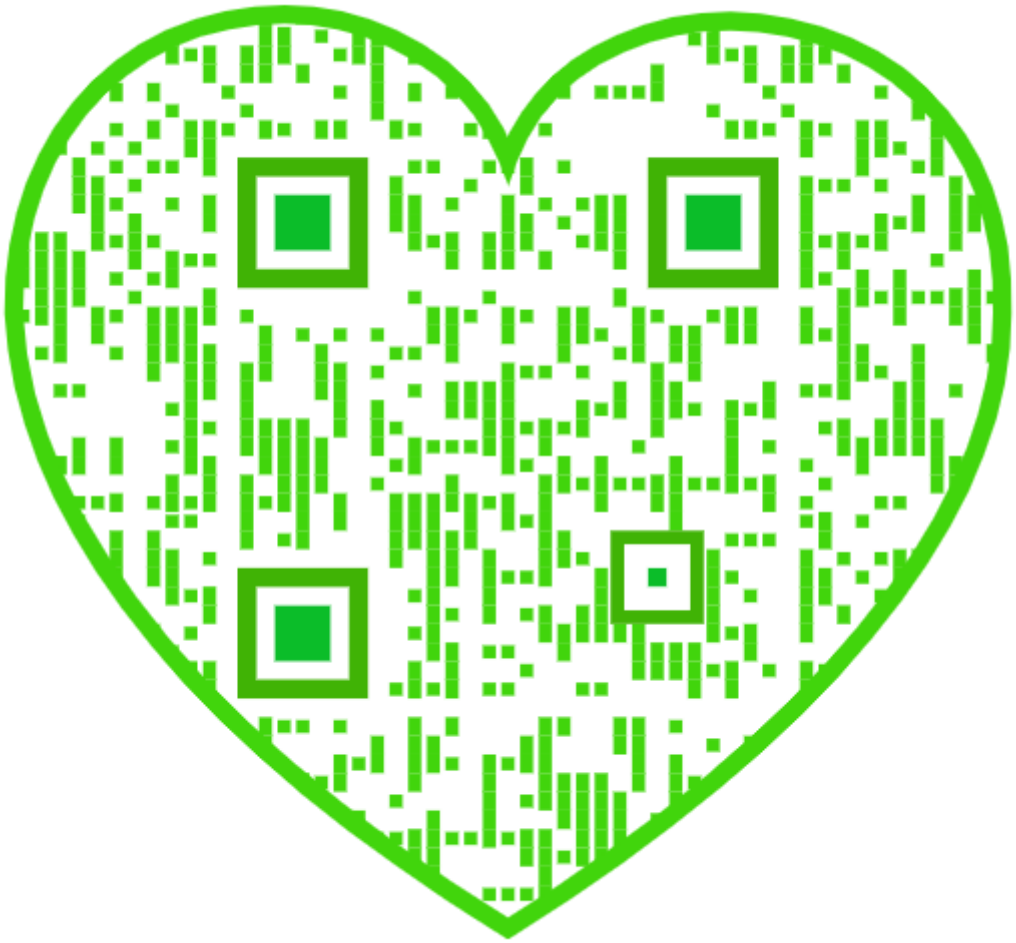

„DAGEN VAN GOEDE BOODSCHAP"

I.

IN DEN KERSTNACHT

DAGEN VAN GOEDE BOODSCHAP

I

IN DEN KERSTNACHT

DOOR

Dr A. KUYPER

UITGAVE VAN J. H. KOK TE KAMPEN - 1922

Christus Kerk viert geen heilige dagen. Alle dagen zijn voor Gods kind gelijk. Sinds de schaduw wegviel, kleeft er aan de dagen geen heiligheid meer. En we zouden bastaardzonen onzer vaderen zijn, indien de Gereformeerde Kerk in de onderscheiding der dagen terugviel.

Nochtans zijn er, naar onze menschelijke beperktheid, toch wel dagen van gedachtenis. *Dagen, waarop naar aloude traditie, heel de Christenheid zich, meer dan anders, bij de herdenking van machtige heilsfeiten, door het Genadeverbond, vereenigd weet.*

Niet alsof het wonder der Vleeschwording en het mysterie des Lijdens en het geheimnis der Opstanding en de verborgenheid van het Pinkstervuur, niet elken morgen en elken avond voor Gods ingeleide kinderen schitteren moesten; maar het vleesch blijft zoo vaak zwak en loom en traag, ook al is de geest in ons door den Geest gewillig gemaakt.

Een belijdenis van die zwakheid is het alzoo, zoo er ook nu dagen van bijzondere herdenking in stand bleven.

„Dagen van goede boodschap," *noemde ik ze liefst, met een woord aan de H. Schrift ontleend, en voor die dagen van goede boodschap vroeg men telkens om lectuur, vooral in afgelegen streken, waar geen vergadering der gelooVigen saamkomt. Mag ik voor die dagen dan een viertal bundels aanbieden?*

Een bundel overdenkingen voor de dagen, wier morgenstond uit den Kerstnacht *opging. Een bundel voor den* Paaschmorgen *met den Goeden Vrijdag die voorafgaat. Een derden bundel voor* Pinksterdag *met de Hemelvaart, die ons den Pinksterzegen verpandde. En dan eindelijk een vierden bundel voor* Oud- en Nieuwjaar!

Het zijn oude bekenden, maar die ook nu nog een zegen kunnen brengen, zoo de Koning der Kerk dien er over gebiedt.

Zij die van Hem afgebeden!

KUYPER.

Amsterdam, *29 November 1887.*

INHOUD.

	Blz.
EERE ZIJ GOD!	1
IS ER GEEN KONING ONDER U?	7
HET KERSTEEEST VOOR GODS INGELEIDE KINDEREN	14
SIERAAD VOOR ASCH	24
ER ZAL EEN STER VOORTGAAN UIT JACOB	28
UIT DEN WORTEL VAN ISAÏ	39
EEN ENGEL VAN GOD GEZONDEN	50
DAN ZAL DE HEERE UW GOD KOMEN	55
WANT HIJ IS KLEIN	65
GROOTE BLIJDSCHAP	68
WONDERLIJK	75
UW HEILIG KIND JEZUS	80
EEN KIND IS ONS GEBOREN	89
BETHLEHEM ACHTER DE NEVELEN	97
DE NACHTWACHT OVER HUNNE KUDDE	103
GIJ ZULT ZIJN NAAM HEETEN JEZUS!	108
GIJ ZULT HET OUDE ETEN!	113
EEN STER UIT JACOB	118
OM BESCHREVEN TE WORDEN	127
HET WOORD IS VLEESCH GEWORDEN	132
IMMANUEL	140
EERE ZIJ GOD IN DE HOOGSTE HEMELEN!	145

EERE ZIJ GOD!

Eere zij God in de hoogste hemelen, vrede op aarde en in de menschen een welbehagen. LUK. 2 : 14.

Gods engelen dalen neder in Bethlehems velden en ze zingen elkander, ze zingen den mensch, ze zingen hun God toe!

En, luister, het eerste, wat hun daarbij over de lippen komt, is een *Gloria in excelsis*, een „Eere zij God in de hoogste hemelen!" Opmerkelijk! Datgene, waar wij op het Kerstfeest het *laatst* aan toekomen, is bij hen het *eerst*. Wij zouden allen, eerst van dat „kindeke", en van dien „zaalgen nacht," en van die „herders," en van die „kribbe," en van die „aanminnige moedermaagd" zijn gaan spreken; bij ons zou het gevoel, het aandoenlijke, het wegsleepende van het schoon tafereel op den voorgrond hebben gestaan; en dan, ja, van achteren, het allerlaatst, als om een besluit te vinden, zouden we óók nog van een „Eere zij God!" hebben gezongen. Maar die heilige engelen doen vlak andersom. Bij hen is het „God eerst!"; ook op het Kerstfeest; de kribbe, de windselen, het Kindeke, dat alles komt eerst daarna!

En dat konden die engelen niet anders! Want ze staan altijd voor Gods troon dag en nacht. Ze zijn niet als wij, die soms even met moeite de ziel voor Godes heilig aanschijn ontdekken. Maar voor hen is God het één en al,

aldoor, bij jaren en bij eeuwen. Zij daalden van *Gods* troon neder, hoe zouden ze dan dien hoogen, heerlijken God, die altijd wellende Fontein der eeuwige Liefde vergeten hebben!

Zij, die vriendelijke engelen, ze hadden ingetuurd al die eeuwen lang in het diepe heilgeheimnis van redding en van zoen. Hun ook was bekend, dat er op die aarde niet dan goddeloozen woonden; niemand die goed deed; ook niet tot één. En ze hadden zich afgevraagd, hoe hun heilige, heerlijke, hoog gerechtige God dan zùlke goddeloozen zou kunnen rechtvaardigen. En ze hadden allengs van het heilplan iets gespeurd, maar toch nooit het gepeild. Ze hadden soms in al Gods voorbereidend werk zelf mogen dienen. Ze waren gezonden naar Abraham, en naar wien van Gods knechten niet. Maar bovenal ze waren eeuw aan eeuw getuigen geweest van die teedere, heilige, zichzelf overwinnende majesteit, waarmeê God Almachtig en Ontfermend, al die eeuwen, dat komen van den Zoon had beschikt, den weg voor de vleeschwording van het Woord had geëffend, en alles had doen aanloopen op dat ééne heerlijke punt, waar het nu met Bethlehem aan toekwam. En daarom konden ze niet anders dan van God eerst, van hun God op het hoogst zingen. Van Hem, die het bereid, die het gewrocht had, en nu schitterde in majesteit, nu het tot dien Opgang uit de hoogte was gekomen.

En zoo gaat het „Eere zij God!" in hun zang voorop; niet als om het Kindeke in de schaduw te plaatsen, maar omdat dit Kindeke Jezus alleen in *dien* glans groot is; en het bij dat Kindeke nooit anders toe mag gaan, dan de man Jezus het eens betuigen zal: „Ik zoek *niet* mijn eer, maar de eere *Desgenen die mij gezonden heeft!*"

Die Zender, Vader, Zoon en Heilige Geest, der profeten Aandrijver en Bezieler, en zoo hier ook de Uitzender en Lastgever van den Messias, Hij moest in Israel *toen*, en door de Kerk *aller* eeuwen, en ook *nu nog* door ons en

onze kinderen, op elk Kerstfeest het eerst en het hoogst geloofd worden en in gedachtenisse zijn; Hij, die zoo lief de wereld heeft gehad, dat Hij zelfs zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem overgegeven voor ons.

En zie, nu komen die engelen bij Bethlehem neder, die heilige wezens met hun fijne bewerktuiging, en het is of de dampkring der goddeloosheid hen van deze aarde tegen de borst slaat. o, Die schriklijke wereld! die vreeslijke menschen! Daar heeft nu die Diepbarmhartige en Ondoorgrondelijke God eeuwenlang zich bemoeid en in zijn goddelijke liefde geijverd, om aan die wereld heil te bereiden, en zij, die koele wereld, ze merkte daar niets van, ze speurt dat niet, maar *vergeet* dien God, heeft voor zijn werk geen oog, geen psalm voor zijn lof, en leeft voort alsof er geen God in dien hemel bestond, ja, durft Hem lasteren en vloeken.

Ze komen neder op die aarde en ze hooren geen loflied voor dien Heilige, en daarom beginnen *zij* maar te zingen; zelf te zingen, of ze voorzangers van anderen mochten worden. — Het is zoo stil in dien nacht, er is geen stem, geen toon! En hoor, daar ruischt het nu van hun engelenlippen: „Eere zij God in de hoogste hemelen!" en zoo klimt er dan toch een psalm, een lied der aanbidding naar Hem, die verheerlijkt zijn wil, van de aarde op.

Ze deden dat zonder berekening, zonder erg, vanzelf, omdat God te verheerlijken de aandrift des geestes in hen was; maar toch, ook zoo, is hun lied toch het lied der kerk geworden, dat op elk Kerstfeest weêr indreunt tegen het Godvergeten van de wereld, en het om God niet denken van de vromen, en als een smeekinge omgaat in elk huis waar men God vreest, als riepen die engelen ons zoo zielaangrijpend toe: „o, Dat ge van de kribbe zingt is wel, en van die herders verhaalt, het is lieflijk, en dat Kindeke

bewondert, het kan niet anders, maar, o, wat wij, engelen, u smeeken mogen, Kerke van den Zone Gods, vergeet niet, allereerst en op het allerhoogst, uit de eigen ziel en met de ziel uwer kinderkens, Hem lof te geven, Hem dank te zeggen, Hem de heerlijkheid toe te brengen, die alle dingen schiep om zich zelfs wil, en die óók, ja, die *bovenal* op het Kerstfeest, luistert van uit den hooge, of wel uit élk hart en élk huis het „Eere zij God in de hoogste hemelen!" de diepst opwellende toon is, de toon die heel uw Kerstfeest beheerscht.

Te denken dat die God om u zou bestaan, ware toch een gansch goddelooze gedachte. Dus bestaat *gij om Hem.* Om niet anders dan *om Hem.* Al het doel van uw aanzijn, van uw leven, en van het leven uwer lieven gaat dus op in dat ééne en eeuwige: „Om dien God en zijn heiligen Naam te verheerlijken!"

Als dát als vrucht van uw Kerstfeest komt, dan was het goed. Maar komt dat er *niet* van, dan telt het niet meê. Ja, wie weet of het dan geen *zonde* werd. Een *zonde,* met geen kindergeschenken te bedekken en met geen liedjes te verdooven. Want, o, als er één dag is waarop wij, die den dood in ons dragen, diep schuldig zijn, voor de eere van onzen heiligen God bekommerd te zijn, is het dan niet als Immanuel komt?

En daarom neem weg, weg uit de Kerke Christi dat spelen met het heilige! Dat misbruik van het heiligste en teederste dat de aarde ooit aanschouwd heeft, om er „een genotvollen avond" van te hebben, en zich als in een sagekring te verliezen. Dat doen de ongeloovigen, de lasteraren van 's Heeren Godheid, ons ook al na. Neen bij God, ge zult het heilige *heilig* houden, of de zegen ervan wordt verbeurd.

o, We misgunnen daarom onzen kinderen hun vreugde,

den arme zijn verkwikking niet, we willen met u genieten in al het teedere, aanminnige en wegsleepende van de Kersttafereelen. Ge hoordet het immers, de engelen zongen óók van „Vrede op aarde"; ook van „In de menschen een welbehagen." Maar hier houden we uw zielen aan vast, hier staan we onverbiddelijk op, dat ge de orde niet omkeert, dat ge het *eerste* laat blijven wat het *eerste* was, en alzoo het *Eere zij God in de hoogste hemelen!* voorop laat gaan en den hoogsten toon laat blijven!

Het was niet om er een paar lieve tafereeltjes ons te geven, dat Messias op aarde kwam en het Woord vleesch werd. Neen, het ging op een worsteling tegen zonde, wereld en duivel; het ging om de volvoering van Gods raad; om de rechtvaardiging van goddeloozen en de heiligmaking van zondaren en de verlossing van verlorenen; het ging om de zaliging der uitverkorenen Gods.

God, alleen wijs en alleen heilig, te prijzen in der eeuwigheid, onze Heer en onze Koning, Hij is de *Liefde;* een Liefde zoo hoog, zoo diep, zoo in breedte en lengte zich uitbreidende, dat ze *alles* vermag.

En nu, die liefde Gods wilde dat Kindeke in die kribbe op deze aarde hebben, om van daar als uitgangspunt het heil des Heeren te doen opgaan.

Satan daarentegen, die God vloekt en een moorder van den mensch en zijn ziel is, wilde dat Kindeke er *niet* hebben, en ging tegen Bethlehem en die kribbe in.

Zie maar eens hoe hij Herodes aandrijft en hem haat en moordlust inblaast, om „onnooz'len te vernielen door het moorden van onnooz'le zielen!" o, Dat is alles om dat Kindeke maar weêr weg te krijgen en die kribbe ongedaan te maken.

Zoo is alles ernst, ontzettende ernst om die kribbe. Het gaat om dood en leven. Het gaat om God of Satan. Het gaat om de almacht der Eeuwige Liefde.

En daarom past het der Kerke Christi, daarom past het Gods kinderen niet, het heilige op het Kerstfeest tot buiten den voorhof uit te dragen.

Hier, o, mijn broeder, is nu die verborgenheid der Godzaligheid, die groot is.

Uw God doet het hier! Hij *alleen!* Van Hem komt *alles!*

En daarom, „Hem, uwen God, eere in de hoogste hemelen!"

Psalmzing dat op engelentoon zelf uit de ziel, en ontlok het als psalmtoon aan de ziel uwer lieven!

IS ER GEEN KONING ONDER U?

Waarom zoudt gij zoo groot geschrei maken, is er geen Koning onder u? Is uw Raadgever vergaan, dat u smart als van eene barende vrouw heeft aangegrepen? MICHA 4 : 9.

Meer dan drie eeuwen verliepen, eer de Christelijke Kerk haar Kerstfeest vond. De Johannessen en de Justinussen, de Paulussen en Polycarpussen hebben geleefd en geleden, zijn gedoopt en gestorven zonder ooit den stillen jubel van Bethlehems nacht in de Gemeente beluisterd te hebben. Efrata's engelenzang was nog niet tot volkshymne der Christenheid gewijd, verkoren om de ingeslapen geesten weer wakker te zingen met een liefdelied van Gods ontferming.

De Kerk van Christus in haar eerste jeugd was te frisch, leefde te krachtig, werd te machtig beheerscht door de nawerking van Jezus' persoonlijkheid. „Hoewel Hem niet ziende, nochtans Hem liefhebbende met onuitsprekelijke vreugde!" was de toon, waaruit ze zong en bad en dankte. Een herinnering aan haar Koninklijken Verlosser ware mat en doelloos geweest. Haar Koning zat maar niet op den troon der heerlijkheid daarboven. Hij was met en bij hen. Micha's vraag: Is er dan geen Koning onder u? ware voor hen zonder zin geweest. Hij heerschte, men ervoer zijn macht. Geen gemeente, geen gezin, geen hart was

zonder de ervaring van Jezus' tegenwoordigheid. Er waren niet eenige lieden, die zich om een belijdenis schaarden, in één vorm van eeredienst hun vereenigingspunt vonden, of saam in een gemeente bleven, wijl hun vaderen daar beleden hadden. o, Neen, oneindig heerlijker was het optreden van Christus' Kerk in de bezielde dagen harer schoone jeugd. Het was Jezus, het was de Christus zelf, die zich nu in Spanje, dan in Afrika openbaarde, en harten verwon en verlosten om zich schaarde. Het was „de Heer mede betuigende," die allerwegen zelf de banier des Kruises oprichtte. Men kon niet anders dan eerst op Hem zien, daarna op de Gemeente. De Gemeente, dat was de Koning eerst, en om den Koning zijn gekochte en verloste, zijn vrijgemaakte, jubelende Koningskinderen.

Er lag in die eerste levensvolheid der Gemeente een wondere, bekorende, geheimzinnige kracht. De scheiding van de niet verloste wereld was nog zoo scherp. Dit sloot den stroom des levens in zijn bedding op, en wijl dat stroombed nog zoo eng was, nog door rots en klip moest geleid worden, was het persen en dringen van de wateren des levens zoo frisch en tintelend, zoo onweêrstaanbaar en doorzettend. Er was nog weinig gedacht, nog minder begrepen; van de chemische analyse dier wateren wist men nog niet. Maar men leefde, zooals een kind leeft. Met een gemoed, voor diepe indrukken ontvankelijk, met een onbevangen geest, die zich geheel gaf om te genieten. Men had ze nog gesproken, die Jezus gezien hadden, en de schittering van dat oog bij het noemen van den naam des Gezegenden had zich voortgeplant en de geestdrift ontstoken. Jezus' naam was nog een macht, waarvoor ieder week, die, als stond Hij daar nog, levenswarmte uitstraalde, en uit de volle borst met een lofzang werd begroet.

Men noemt ze de Martelaarskerk, men kan ze met 't zelfde recht de zingende Kerk noemen. „Als de Bruidegom zou zijn weggegaan, dan zouden ze treuren!" Maar de Brui-

degom was nog niet weg. Het was als hief zich de Gemeente naar den hemel op en als boog Hij zich nog naar zijn bruid op aarde neder. Men leefde nog met Hem voort, men dronk nog den adem zijner lippen in. Men was in zijn Jezus zoo gelukkig, zoo blijde, zoo rijk. En dies zong men. Zong aldoor. Zong voor den Christus zijn morgenzang en zijn avondlied. Het was een jubelend legioen, dat door zijn lofzang de wereld overwon. Ware ons een photographie van zulk een eerste Gemeente bewaard, ge zoudt een kring van louter blijden, met een hoogeren glans op het gelaat, in teekening zien. Zelfs hun sterfhuizen waren geen huizen des geklags. Hun Koning, „die onder hen was", wierp over elke smart het lichtkleed zijner eeuwige Liefde. Nog met den tijger in het worstelperk, nog met den scherprechter achter zich, nog met de vlam in het hout ontstoken, zongen ze, zongen altijd door, om het in den doodsnik gesmoorde lied ijlings voor den Troon weer aan te stemmen!

En thans.... misschien in het eerste droomleven der bekeering, wellicht in den koesterenden gloed eener opwekking, voeg er bij, na een eerste Avondmaal, in een ure van optrekking in den gebede, soms nog een toon daarbinnen, als een nagalm van dat machtig jubelen, maar in de Gemeente een versterving van levenskracht, een verkoeling der liefde, een verstommen van het lied, een spreken van Jezus, een twisten over Jezus, maar geen wonen met Hem in de Tabernakelen des Lichts. Men treurt en klaagt. De Bruidegom is van ons gegaan en de Bruiloftskinderen hebben zich verstrooid en weenen. En niet slechts dat men den Koning niet meer ziet, nauwlijks nog met Hem rekent, maar het ligt alles zoo bandeloos, zoo machteloos uiteengeslagen, dat men van de hemelen schier niets meer speurt, van het Koninkrijk nauwlijks de grenspalen meer aanwijst, en spottend ons door de wereld vragen hoort: „Is er dan geen Koning onder u, dat ge

zoo groot geschrei maakt, en uw lied van weleer verwisseld hebt met geklag?"

„Toen ik een kind was, *sprak ik als een kind*, maar nu ik een man geworden ben, *heb ik afgelegd wat eens kinds was!*" Wat der Gemeente overkwam, dat moest haar overkomen. Juist wijl ze een Koning heeft, volgt ze dien Koning, ook als Hij haar gebiedt na het zangerig leven van het kind, en het dwepend leven van den jongeling, nog een derde levensperk op aarde te doorleven: *de geestesworsteling van den man.*

Haar schuld cijferen we daarmeê niet weg, haar ondankbaarheid bedekken we, haar ontrouw bepleiten, de verkoeling harer liefde ontveinzen we daarom niet. We weten het. Geen hart, geen huisgezin, geen school, geen kerk, geen gemeente kan ook op dit Kerstfeest voor haar Koning verschijnen zonder toevlucht tot het alverzoenend bloed. Maar in haar kindschen levensgloed, zoomin als in het geestdriftig vuur van haar jongelingsjaren, kon dat smartelijk belijden haar gespaard. Nooit in haarzelven, steeds in haar Koning, heeft de Gemeente van Christus gerust. En die Koning leeft nog. De raadslag van dien Koning wordt nog te aanbiddelijker in onze wegzinking en verstrooiing. Naar diens Konings wil en hoog gebod waadt de Gemeente ook thans door den breeden stroom van teleurstelling, tegenstand, loutering en kastijding.

Het naieve, instinctmatige vreugdeleven der eerste Gemeente ging teloor, maar de toekomst die ons beidt, die vrucht van ons worstelen, de stem des gejuichs die straks uit onze harten opgaat, zal nog rijker, nog heerlijker zijn. De Koning is onder ons, al zien we Hem niet. Hij leidt, Hij stuurt ons, door diepte en donkerheid, we weten het wel, maar door die benarring en benauwdheid naar nog heerlijker licht.

En daarom past het der Kerke Christi, daarom past het Gods kinderen niet, het heilige op het Kerstfeest tot buiten den voorhof uit te dragen.

Hier, o, mijn broeder, is nu die verborgenheid der Godzaligheid, die groot is.

Uw God doet het hier! Hij *alleen!* Van Hem komt *alles!*

En daarom, „Hem, uwen God, eere in de hoogste hemelen!"

Psalmzing dat op engelentoon zelf uit de ziel, en ontlok het als psalmtoon aan de ziel uwer lieven!

en omdat de wolken saamtrokken en het zwerk zoo machtig dreef, vroegt ge wel angstig, of de Zon der Gerechtigheid niet van het firmament was weggenomen. Maar dat was uw ongeloof! Uw zwakheid van geest, die meende dat de scepter der heerlijkheid ter aarde lag, wijl ze uw hand ontglipte! Uw kleinmoedigheid en ontrouw, die niet zag op uw Koning en een oogenblik twijfelen kon, of de uitgang van zijn raadslag wel vrede en heerlijkheid zijn zou.

En nu, daarom juist hebt ge uw Kerstfeest van noode, het feest van uw Heiland, geboortedag van uwen Vorst en Koning, die in de wondere taal van zijn kribbe en windselen weer uw klein geloof bestraffen en het u toefluisteren komt: Zie, Ik, uw Koning, leef!

Uw Kerstfeest, dat de Gemeente van alle oorden weer om het Kindeke Immanuel vereenigt, om in de aanbidding van haar Koning haar den last der zorgen van den schouder te nemen, en het haar weer in taal der menschen en der engelen te zeggen: Niet een vereeniging van gelooVigen zijt ge, maar een deel van een *Rijk*, van een rijk waarin een *Koning* heerscht en het albestiert, van het *Koninkrijk der hemelen.*

Het feest van den Immanuel, om u, Gemeente van den levenden God, weer te troosten, moed in te spreken en tot lof en dankzegging uit te drijven.

De kribbe in Bethlehems stal temidden van een wereld, die tegen God staat, ze wil u een beeld van uzelven zijn, van u, den onbeholpene, ongeëerde en gesmaadde temidden van een maatschappij die tegen Christus kiest, om u in dat Kindeke, dat uit de kribbe tot den troon der heerlijkheid klom, de profetie van eigen glorie te brengen, zoo ge slechts vasthoudt aan Hem.

Dat Kindeke in de kribbe, met den lach der aanminnigheid om de lipjens, maar straks tot man opgewassen, met

Satan worstelend in de woestijn, tegen de Schriftgeleerden toornend, schreiend en klagend en bloedzweetend in Gethsemané, en toch op den derden morgen zoo heerlijk verrezen, het verklaart u, Gemeente! den weg door doornen en distelen, dien ge te doorworstelen hebt, zonder u de hope der overwinning te laten rooven.

Ja, meer nog, dat hartaangrijpend, zielverrukkend Kerstfeest trekt u voor een oogenblik uit uw manlijke worsteling in de ongetemperde vreugde van het liefdeleven der eerste Gemeente terug. Het neemt u uit uw angst en bemoeienissen weg, om u te doopen en te baden in dat vol en rijk genieten eener liefde, die niet denkt, maar aanbidt, niet twijfelt, maar dweept, niet aarzelt, maar met het volle hart zich gewonnen geeft. Het is alsof Jezus weer Kind voor u wordt, opdat gij weer kinderlijk, van alle zorg en strijd ontslagen, zoudt kunnen genieten. Het is het verkwikkelijk verblijden, dat bij den lentegeur des nieuwen levens u overstroomt en de ziel vermeestert, opdat ge in de koude des twijfelens niet zoudt versterven, en de bloesem weer aan uw stengel zou uitbotten.

Op uw Kerstfeest, dan trekken uw wijsgeeren zich in in een hoek terug, opdat Gods engelen weer aan het woord zouden komen.

En als ze dan zoo wegsmeltend in hun hemelmelodieën zingen van dien Koning, voor wien alle knie zich buigt, om wiens troon hun Serafs als lijfstaffieren staan, en wiens macht daarboven straalt en breekt door alle kreitsen des hemels, en ze u dan zeggen: Die Vorst des hemels is *úw Koning*, uw Koning *die leeft in alle eeuwigheid!* niet waar, Gemeente! dan schaamt ge u uw kleinmoedigheid, dan voelt ge weêr kracht in de aderen uws geloofs bruisen, en ná het koor der engelen invallend, zingt ge dan met uw kinderen en lieven weer zoo blij en vertrouwend, dat dat Kindeke uw Heiland, Immanuel uw Koning is; gij de Bruid des Heerlijken, en Hij de Bruidegom, die u wacht!

HET KERSTFEEST VOOR GODS INGELEIDE KINDEREN.

Zie, ik ben in ongerechtigheid geboren, en in zonde heeft mij mijne moeder ontvangen. PSALM 51 : 7.

Is, en ziehier de vraag, waarmeê we ditmaal op het Kerstfeest tot u komen: is de geboorte van den Zone Gods in het vleesch, die „verborgenheid der Godzaligheid," u reeds een oorzaak van heiligen jubel geworden, ook voor *uw eigen* hart?

Een oorzaak van jubel, niet slechts omdat Gods Zoon tot deze wereld kwam, zoodat de wereld een Middelaar ontving en zich in een Heiland mag beroemen. Ook niet alleen, overmits die Middelaar uw *persoonlijke* Borg en Losser werd. Neen, maar zoo strikt en eng en bepaald mogelijk opgevat: „Werd *dit* u reeds een oorzaak van persoonlijken jubel voor het eigen hart, dat die Heiland, úw Heiland, *geboren* werd, *vleesch* werd, en *ontvangen* is in Maria's schoot?"

In tijden van krachtiger, bezielder, dieper geestelijk leven placht men eertijds zich vooral met *die* vraag bij de kribbe bezig te houden; op dat persoonlijk doorgronden van het „ontvangen en geboren" zijn in te gaan; en niet af te laten, eer men die bijzondere, eigenaardige vertroosting, die bepaaldelijk in *deze* heilige verborgenheid ligt, op het Kerstfeest, had ingedronken. Maar in ónze dagen heeft men zich daaraan ontwend.

Ook op het Kerstfeest zwerft men van het *feit zelf* meest af, en zendt de ziel ongetroost henen, om zich te verliezen in algemeene beschouwingen en in overspannen ontboezemingen, die *al* den rijkdom in Christus en *heel* het Godsgeheim en *gansch* de verborgenheid des heils omvatten willen, en juist door dat te vage en dat te breede, zoo arm zijn, en het hart niet dan vluchtig ontvonken kunnen, en u den levensdraad die uit die kribbe wordt voortgesponnen niet persoonlijk doen trekken aan de eigen ziel.

Ja, zelfs dan, als men van Jezus' geboorte op de „persoonlijke *weder*geboorte" overspringt en op het „geboren worden van Jezus in *ons hart*" aanhoudt, zelfs dan laat men het Kerst*feit* en den Kerstjubel onzer *ziel* nog los naast elkaêr staan. Men doolt dan af op de paden der beeldspraak en verliest zoodoende, eer men zich des bewust is, de kribbe zelf en dat kindeke, en die moeder uit wie dat kindeke geboren werd, en in die moeder de ontvangenis van den Heiligen Geest, kortom de eigenlijke daadzaken, waar het op aankomt, de verborgenheid zelve van het „God geopenbaard in het vleesch," uit het oog.

Och, dat men toch naar dat oude woord van den Catechismus had willen luisteren, hoeveel minder hol, hoeveel rijker aan troost en zielsgenieting zou niet onze Kerstviering gebleven zijn! Want immers, op de vraag: „Wat nuttigheid bekomt gij uit de ontvanging en geboorte Christi?" antwoordde dat oude, gulden boekske niet: „Dat nu de wereld een Verlosser heeft!" en ook niet: „Dat *ik* nu een Borg heb!" en evenmin: „Dat nu de Christus ook in mijn hart ontvangen en geboren kan worden!" — maar zaakrijk, maar zeer bepaaldelijk, maar met terugslag op de daadzaken en met personeele toepassing op uw eigen zaligheid: „Dit, dat Hij de Middelaar van mij en alle geloovigen is en met zijn onschuld en volkomen heiligheid mijne zonde, *waarin ik ontvangen en geboren ben*, voor Gods aangezicht bedekt."

Niet op uw geestelijke, maar op uw vleeschelijke geboorte komt het dus bij het Kerstfeest aan.

Ge hebt bij de kribbe van Jezus te gedenken, hoe ook gijzelf eens, toen nog nimmer uw naam op aarde genoemd was en uw oog nog nooit het daglicht had aanschouwd en er nog niets van u bestond, ook in úwer moeders schoot ontvangen zijt en als een kunstig borduursel, gelijk David zich uitdrukt, „uit den ongevormden klomp," door een wondere, scheppende daad van den almachtigen God zijt bereid en geformeerd en ter bestemder tijd, onder smarten en angsten, geboren.

Ge hebt, als er van Jezus' geboorte wordt gejubeld, nog eens dien weg des levens in te denken, die bij alle vleesch van God voor het geboren worden verordend is, en er alsnu op te merken dat ook uw Middelaar, de Zone Gods, uw Ontfermer, u ten behoeve, om uwentwil, u ter redding, dienzelfden weg der donkerheden en der verborgenheden in den schoot der vrouwe is doorgegaan, om u te zoeken, u in wat ge waart, d. w. z. in uw vleesch; en wel in dat vleesch van meetaf; daar waar dat vleesch voor u ontstaan is, d. i. in de ontvangenis en in de geboorte.

Ge hebt met heilige aanbiddinge te staren in deze diepe verborgenheid, dat uw Borg en Middelaar uw leven en aanzijn niet in twee stukken heeft gesneden; het *eerste* van uw ontvangenis tot aan uw eerste bewuste zonde, en het *tweede* van die eerste bewuste zonde tot aan den dood; — om alsnu dat eerste stuk te laten liggen en niet dan in dat tweede bij u te komen en de hand aan u te slaan.

Maar dat integendeel hierin juist het ondoorgrondelijk mysterie ligt, dat Jezus ook dat eerste stuk van uw aanzijn, ook dat embryonische leven, ook dat wiegeleven, ook dat leven op den schoot, evengoed als dat latere bewuste leven bedekken en overdekken kwam, en daarom in uwen levensweg inging, *niet* bij den aanvang van uw *bewustzijn*, maar bij den aanvang der aanvangen, bij het *allereerst*

begin, toen ge *geboren,* in den schoot *gedragen,* ja, in dien schoot uwer moeder, onder Gods heilige beschikking, *ontvangen* werdt.

En of ge daar nu op merken en aan hechten en het pit der zaak ervan doorgronden zult, hangt er maar van af, mijn broeder, mijne zuster, of ge al dan niet er reeds toe kwaamt, om te verstaan en in te zien, dat het feit, dat èn hoe ge geboren, èn dat en hoe ge ontvangen zijt, dewijl het *u* gold en *u* betrof en tot het ontstaan van *uw* persoon leidde, *u* dan ook *persoonlijk* aangaat, en wel terdege beslist voor uw persoon, voor uw toekomst en voor den stand waarin ge tegenover uw God staat.

Dat ge dus, indien het waar is, „dat ge *in zonde* ontvangen werdt en geboren zijt *in ongerechtigheid,*" u volstrekt maar niet aan kunt stellen, als ging dat nu alleen uw vader en moeder aan, en als viel dit buiten uw verantwoordelijkheid. Want dat ge, hoe en op wat wijs zich dit zondige, onheilige en ongerechtige dan ook in uw eerste oorsprongen en aanvangen mengde, niettemin daardoor zelf persoonlijk aangedaan, ontheiligd, en tot een zondaar en een ongerechtige geworden zijt.

En nu, immers, als ge gevogelte uitbroedt en er komen uit den dop misvormde en geschonden kiekens te voorschijn, dan vraagt ge niet of dit aan de hen lag of uit andere oorzaak te verklaren is, maar *ge werpt ze eenvoudig weg,* omdat gij geen geschonden gevogelte gebruiken kunt, het niet voor uw aangezicht wilt dulden, en dus niet geworden laten kúnt.

En zou het dan anders met den driemaal Heilige zijn, met dien ontzaglijken God, bij den glans van wiens heiligheid zelfs de fonkeling der starren verbleeken moet, en die gezegd heeft: „Ik ben te heilig van oogen dan dat Ik het onheilige zou kunnen zien?"

En als ge dan toch, uw weg nu rugwaarts overdenkend, het alzoo bevindt, dat gijzelf, gij persoonlijk, dáár, in uw

eersten levensstond, als een aangestoken, onrein en besmet wicht voor uw God hebt neêrgelegen, weet, peilt, doorziet ge dan niet, hoe toen die Heilige ook u eenvoudig had moeten wegwerpen; om de alles afdoende en volstrekt genoegzame reden, *dat Hij geen onheilige schepselen dulden kan?* En dat, indien Hij dit dan toch *niet* deed, en u *niet* verwierp, maar nog opzocht in uwen bloede en het „in uwen bloede leef!" u toeriep, dat er dan, zeg ik, toch een reddende, een verzoenende oorzaak tusschenbeide moest zijn getreden, en dat die oorzaak in niets anders liggen of vallen kan dan daarin, dat ook uw Losser eens *ontvangen* is en *geboren* werd voor u en als gij.

En zeg nu niet: „Deze ernst gaat te diep en deze somberheid te ver en deze woorden zijn hard; wie zou ze kunnen dragen?" Want immers, een deel van uw leven *niet* door te denken, u om uw oorsprongen en aanvangen *niet* te bekreunen, dat zou dan toch zeer *on*nadenkend en roekeloos voor elk redelijk wezen, maar vooral voor een kind van God zijn. En het eenige dat u derhalve zou resten, om aan den klem, waarin we uw ziel grepen, weer te ontkomen, zou dus zijn, dat ge de ongerijmdheid der ongerijmdheden aandorst, om te belijden dat ge wèl in zonde ontvangen en dus zondig waart, maar dat er in dit ééne geval *zonde* bestaan kon, wezenlijke *zonde*, die niet tegelijk en tevens hem, aan wien ze gevonden werd, dan ook *schuldig* stelde voor den heiligen God. Dit nu ware alle zedelijke orde omkeeren; dit de grenslijn tusschen het heilige en onheilige uitwisschen; dit de conscientie in haar randmerk aanranden; en met elke, zij het ook maar één enkele schrede, op dien heilloozen weg gezet, *moet* ge wel en *zult* ge dan ook weer bij het Pelagiaansche wiegeliedeke van het „schuldeloos wicht" aankomen, en daarmeê vlak, lijnrecht in het aangezicht weerspreken al wat Gods heilig Woord u over 's menschen oorsprong en de geaardheid van zijn natuur openbaart.

Och, dat ge toch bedenken wildet, wat een godzalig getuige van Christus' kerke eens, zoo diepgedacht, in dezer voege uitdrukte: „Gods wet eischt niet slechts dat ge onzondig het leven doorbrengen, maar ook *dat ge onzondig in het leven komen zult,* en de overtreding, het te kort doen, zoowel aan de eene als aan de andere dier beide wetten, onderwerpt u aan vloek en dood."

Of is het dan niet waar, dat Jehova in de wet der ceremoniën; die naar den *vorm* in Christus wegviel, wijl opging, maar naar het *wezen* toch immers op eeuwige waarheid rustte en nog rust; dat God Almachtig, uw God, die God met wien ook gij te doen hebt, zoenoffers en offers der reiniging onder Israel eischte, van alles wat met 's menschen oorsprong en 's menschen geboorte saâmhing? Ja, was niet de moeder in samenhang met den oorsprong der zonde tot een „baren in smarte" gedoemd, en bleek niet, dat desniettemin zelfs die smarten zoo weinig als offer voor „dit zondige" konden gelden, dat zij, de benauwde, de vaak geperste tot den dood toe, nog in haar eigen bloed onheilig bleef, tot ze in den tempel der eere het zoenlam of de tortelduif op het altaar gelegd had, om aan „het onheilige dat aan haar baren kleefde" te ontkomen?

En al vat ge dus ook den samenhang der schuld die u drukt met de goddeloosheid van Adam niet, ook afgezien daarvan mag toch immers gevraagd, of uw eigen consciëntie, vorschend tot in de geheimnissen uwer geboorte, en ook daar zonde vindend, met Gods wet voor oogen, *die zonde dan buiten schuld durft stellen,* en of dan een Verlosser u waarlijk zou kunnen troosten, die die aanvangen en overgangen van zonde en toerekeningen van schuld niet tot in den wortel der wortelen van uw aanzijn, d. i. tot in uw ontvangenis toe, voor Gods heilig aangezicht kon bedekken?

Ja gevraagd, of de Doop, die u als kinderen is toebediend, dan zin, dan werkelijkheid, dan waarheid zou hebben,

indien niet reeds achter dat heilige Doopsel geheel een bladzijde uit „het boek uwer verlossingen" had gelegen en niet heel het pad des levens, dat achter dien Doop tot op uw ontvangenis terugliep, heerlijk beschenen ware door dien Opgang uit de Hoogte, die u van dat ge te bestaan aanvingt, met barmhartigheden had bezocht?

En zie, dáárop nu en daarop met name slaat uw Kerstfeest; dáárop het *kind* zijn van den Heiland; dáárop zijn *geboren* worden; dáárop zijn *ontvangenis* van den Heiligen Geest.

Want immers die drie wonderbaar heerlijke en aanbiddelijke daadzaken, dat uw Borg en Middelaar, niet opeens de gestalte van een volwassen mensch aannam, maar eerst jaren lang *kind* onder de kinderkens wilde zijn; en evenzoo dat Hij als kindeke niet geschapen, maar uit een vrouw *geboren* is; en zoo ook dat Hij in der vrouwe schoot niet op eenmaal als kind gevormd, maar vooraf *ontvangen* is; dit alles doelt er zeer zeker allereerstelijk op, dat Hij niet slechts mensch, maar lid van ons geslacht; niet maar lid van ons geslacht, maar onzer *vernedering* deelachtig is geworden; en dus als onze echte broeder, als onzer één, als van onzen bloede en van onze maagschap, metterdaad en waarachtiglijk in de levensbanden zelve aan ons aangesloten ligt, en derhalve onze Middelaar in den strengsten zin des woords werd; niet slechts „*God*-mensch," gelijk men tegenwoordig pleegt te zeggen, doch ook „*mensch*-God", gelijk onze ouden er bij plachten te voegen. Maar, en hierop nu vinden alleen de dieper ingeleiden van Gods kinderen in de ziel een Amen, maar deze drie daadzaken van zijn ontvangenis, zijn geboorte en zijn kindschap, hebben ook op zichzelf, hebben ook als zoodanig, hebben ook afgezien van wat daarna komt, een hoogheerlijke vertroosting, zoo gij ze maar in verband weet te zetten met ùw in zonde ontvangen zijn en ùw geboren worden in ongerechtigheid.

En waar dat verband, dat ge alzoo van ùw eigen zijde nu doorziet, dan nu *van Jezus' kant* ligt? Waar anders, broeders en zusters, dan daarin, dat ge in dat vleesch worden van den Zone Gods ook wel waarlijk een aanbiddelijke daad van dien Middelaar zelf erkent en door den heiligen apostel Paulus u gezeggen laat, dat niet *één* maar *twee* wegen van vernedering door uwen Heiland voor u doorloopen zijn. Zeer zeker de *tweede*, waarvan het heet: „En in gedaante gevonden als een mensch, heeft hij zichzelven vernederd tot in den dood, ja den dood des kruises." Maar ook en niet minder, en daarop nu juist wijst het Kerstfeest u, ook dien *eersten* weg, waarvan de Heilige Geest door Paulus' lippen zong: „Die in de gestaltenisse Gods zijnde, *zichzelven vernietigd heeft*, de gestaltenis eens dienstknechts aangenomen hebbende." In kruis en kribbe *beide*, en niet alleen in het kruis, alzoo een eindpaal van een weg der smaadheid en vernedering, door den ontfermenden Middelaar om uwentwil boven den weg der glorie verkozen! Zijn vleeschwording wel waarlijk een wilsdaad der heiligste, teederste liefde! Zijn komen „in de gelijkheid des zondigen vleesches" volstrekt niet een geleidelijk zich ontplooien van het Godsplan, waarvolgens de Christus, er ware dan zonde of geen zonde, toch mensch moest worden. Maar wel waarlijk een *zichzelven geven* om u te redden, en even deswege juist een ingaan in de paden, waar gij alleen met den wortel van uw leven kondt gegrepen worden, in uw aanvangen en onheilige oorsprongen, door zelf in den moederschoot zich te *laten* ontvangen en zelf zich te *doen* baren uit een vrouw.

Let wel, niet in zùlk een zin als waren er nu twee offeranden en twee verzoeningen. Gods Woord kent maar één offerande, „één *volkomen* offerande, eenmaal aan het kruis volbracht zijnde"; en doolleer zou elke prediking zijn, die hier een tittel op afdong of ook maar een jota naast stelde. Maar wel zoo, dat Hij, die op dat kruis ál

uw zonden zou torsen, dan ook tot in den wortel en de eerste wortelvezelen van uw natuur, en dus, tot in uw eerst begin, tot in uw diepsten oorsprong, en tot in uw aanvang *uit het niet*, moest teruggaan, om u *geheel* te kunnen verzoenen; zóó te verzoenen, dat er niets aan u of van u of uw persoon en wezen aangaande, van nu of van eertijds onbedekt en onverzoend overbleef, om Gods heilig Wezen in toorn tegen u te ontvonken.

Zie, de duivel steekt zijn onheiligen vinger niet pas door de reten van uw hart bij het opgroeien, maar deed het reeds in dien ondoorgrondelijken aanvang van uw aanzijn, en daarom roept de Heilige Schrift, die licht juist over de afgronden des levens wil werpen, u van den Wonderbare toe, dat: „Overmits dan de kinderen des vleesches en bloeds deelachtig zijn, zoo is ook Hij *desgelijks* derzelven deelachtig geworden, opdat Hij (aldus bij den levensaanvang u aangegrepen hebbende) door den dood teniet zou kunnen doen dengene, die het geweld des doods had, namelijk den duivel!"

o, Daarop, daarop, elk kind van God, dat dieper in het heilgeheim leerde inzien, weet het, daarop komt het ten slotte eeniglijk aan: *Jezus'* geboorte moet de tenietdoening in ons van den *duivel* zijn! Dan eerst is het Kerstfeest waarlijk een jubelend hoogtij voor de ziel.

Want, in trouwe, al overlegt niet elk eenvoudige van ziel den samenhang dezer verborgenheden op zoo klemmende wijs voor zichzelf, toch vindt ook hij ten slotte datzelfde kleinood der vertroostingen op den weg der bevinding in den omgang met zijn God. Immers in dien omgang wordt de zonde hem grievender, steeds afstootender en hinderlijk voor eigen besef. En alzoo aan de zonde haat krijgend, werkt die haat door tot op der zonde wortel en van dien wortel op de vezelen en van de vezelen *tot op den onheiligen levensbodem zelven*, waaruit die vezelen haar sappen inzuigen. En al naamt ge hem dan ook zijn

zonde des levens weg; en al ontlasttet ge hem van de zondeaanvangen der jeugd; och, ook daarmeê zou zijn ziel nog niet van onder den druk uit zijn, want hij voelt, hij tast het telkens klaarder: die zonde zit in hèm, in zijn natuur, in zijn oorsprongen, en zelfs al gaat hij tot in zijn geboorte en zijn ontvangenis terug, dan nóg is het plekje niet te vinden, waar hij ooit vrij voor zijn God zou hebben gestaan.

En even deswege kan een kind van God, dat nauwer leeft, dan ook niet meer hooren van die algemeene fanfares op het Kerstfeest. Hem walgt van dit brood der algemeenheden en der oppervlakkigheden. En hij dorst weer naar werkelijkheid, en klemt zich weer aan de eenvoudige historie, en kleeft met zijn ziel weer aan de verborgenheid der Godzaligheid, en tuurt en staart maar aldoor op die feiten, op die onuitsprekelijke daadzaken: op die *ontvangenis;* op dat *geboren* worden; op dat een *kindeke* zijn.

En nu, die diepte der goddelijke liefde in Jezus saâmvattend met die diepte der goddelooze onheiligheid in zijn eigen existentie, o, nu gaat hem de dageraad van den eeuwigen morgen voor zijn ziel op en jubelt het alles daarbinnen: Mijn Goël, mijn Broeder, mijn Losser, *mijn* God!

„SIERAAD VOOR ASCH."

De Geest des Heeren Heeren is op mij, *omdat de Heere mij gezalfd heeft, om den treurigen Sions te beschikken, dat hun gegeven worde sieraad voor asch.*
JES. 61 : 1, 3.

Zoo ruischt dan ook nu weer van de wolken; in onze kerken; door onze woningen; van onze lippen; de lieflijke naam van Jezus en het lieflijk Evangelie ons door engelen toegezongen van „Eere voor God; op aarde vreê; en welbehagen in menschen!"

Een heerlijk geroep en gezang en gejubel van hem, op wien de Geest des Heeren steeds rust, en die van God verordineerd en gezalfd is; en die met blijde boodschap komt voor de zachtmoedigen, en verbinden wil de gebrokenen van hart; en voor de gebondenen de profetie brengt van opening der gevangenis!

„Troost, troost mijn volk!" had in den ziener van ouds de Heilige Geest gebeden, en die Geest had geprofeteerd, dat het eens heeten zou: „o Jeruzalem, gij verkondigster van goede boodschap, klim op een hoogen berg, en laat het hooren aan alle steden en vlekken: Gekomen is uw Redder, geboren uw Koning; o, jubel dan in heilige vreugde, benauwd, gebroken menschenhart, want zie, hier is Hij nu, *zie, hier is uw God!*"

En die profetie *is* vervuld geworden.

Die Messias, die Koning der eere, die Losser onzer zielen is geboren, is gezien, is als „God in het vleesch" aangebeden.

En wij, we gedenken ook nu weer die glorie van Bethlehem; we gedenken de verborgenheid der Godzaligheid, die groot is; we gedenken de komst van dien Zoon des eeuwigen Welbehagens tot ons, in ons vleesch, als onze Broeder!

Maar *hoe,* hoe, zoo bid ik u, zullen we zijns daarbij gedenken?

Bij wien zal dat gedenken van den Immanuel realiteit, echte geestdrift, waarheid in het binnenste kunnen zijn?

Hoor slechts!

Hij brengt een blijde boodschap.... *voor wie waarlijk zachtmoedig is.*

Hij komt verbinden.... *wie metterdaad gebroken is van hart.*

Hij komt vrijheid uitroepen.... *voor wie wezenlijk gevangen zit.*

Hij brengt opening der gevangenis.... *aan wie met zeer eigenlijke banden is gebonden.*

Hij komt heil beschikken.... *voor de treurigen Sions.*

Hij brengt vreugdeolie.... *waar men in treurigheid neerzit.*

Hij zal het gewaad des heils omhangen.... aan den man, die *een benauwde van geest,* niet heet, schijnen wil, maar *is.*

Of wilt ge het korter, snijdender, krachtiger nog: weet dan, dat Immanuel komt, om met sieradiën te omhangen, o ja,.... maar alleen dengene dat *sieraad* gunnende, dien Hij *asch* op het hoofd ziet liggen, als teeken van rouw en droefenisse in het hart.

En nu, bij wien is de *asch op het hoofd* waarheid dan bij hem, wien *het hart zelf* tot een aschhoop in den boezem werd?

Asch, dat is wat er overblijft, als al wat het onze scheen,

onze eigen grootheid, eigen eere, eigen kracht, eigen wijsheid, eigen liefde en goedhartigheid, ja eigen vroomheid en godsvrucht zelfs, in den vuuroven ging, en in dien vuuroven zoo geheel vernietigd werd, dat er niets heels meer overbleef.

Asch, dat is het van kracht geheel ontdane; waar al wat nog bestand had uit verdween; dat allen gloed en bezieling verloren heeft.

Asch, och, wat is het anders, dan *het geheel verteerde,* het geheel *opgegane,* het ganschelijk *niets* meer zijnde voor Hem, die onze zielen doorschouwt?

Asch is het geheel uitgevuurde, het kille, het doode!

En zoo nu moeten de zielen zijn, zal Jezus ze met zijn geestelijk sieraad omhangen.

Sieraad! paarlen en robijnen! Maar voor *asch!*

Niet dus voor wat nog *onverteerd* zichzelf op het altaar werpt.

Niet ook voor wat slechts *half* verteerde.

Zelfs niet voor wat nog glimt, nog smeult en dus nog vonken kan, maar voor wat *asch* en *niets* dan assche is.

Kleinheid, nietigheid voor God te belijden, neen, dat baat nog niet. Te belijden: „Ik ben *stof!*" is nog het eigenlijke niet. Maar met Abraham uit te roepen: „Ik ben stof *en assche!*" en alzoo geheel van zichzelven af te zien, dat is het.

En nu versta men ons wel, broeders!

We zeggen niet, dat er ook bij mindere werking niet reeds genade, niet reeds zelfs een „bekleed worden van onze naaktheid" zijn kan, maar wat de Heilige Geest ons door den profeet getuigt is dit: „Geestelijk *sieraad* wordt u niet omhangen dan voor *asch.*"

Die heilgaven; die teedere teedermakingen; die hemelsche schoonheden; die rijke sierselen uit den schat van Gods heerlijke kleinoodiën; die reikt Hij op aarde aan geen ander uit, dan die elk sieraad had weggeworpen en niets overhield dan het bestoven zijn met asch.

Wilt ge dan ook op dit Kerstfeest, o Gemeente des Heeren, den glans van uw Jezus hoog aan de transen doen klimmen, laat het dan in uzelf zeer klein, zeer laag en zeer nederig zijn; niet op het gelaat des aangezichts, maar in het gelaat der ziel; niet op de lippen, maar in diepere gemoedswerking!

Laat het dan zijn: Gij in uwe assche nederliggend, en uist deswege met „heilig sieraad" bekleed door Hem!

„ER ZAL EEN STER VOORTGAAN UIT JACOB!"

Er zal een ster voortgaan uit Jacob, en er zal een scepter uit Israel opkomen. NUM. 24 : 17.

Immanuel, onze Heiland, is opgegaan als een star in den nacht; als een lichtend gesternte temidden der donkerheid. Waar zijn Naam langs de wolken ruischt, druipt van die wolken licht neder. En zóó donker kan geen duisternisse over uw ziel trekken, of als ge Immanuel maar weer in 't oog vat, geniet uw zielsoog in de tinteling van de zaligste glansen.

Als onze kinderkens zingen: „Geen naam is er zoeter en beter voor 't hart," dan jubelen ze in dien zang een zielservaring uit, die, voor hén veel te hoog, door de beminden des Heeren verstaan wordt, en waar zij slechts een Amen op geven uit de vrome trilling van hun kinderlijk gemoed.

Jezus is ons één en alles.

Elke andere naam troost slechts voor een wijle, maar Jezus' Naam spreidt zijn zalige vertroosting tot over het graf. Elke andere naam is gebonden aan de liefde en toewijding van een enkel volk, maar deze heerlijke Naam van onzen Jezus ruischt door alle natiën heen. Elke andere naam is óf voor onze ouden óf voor jongeren van ons geslacht, maar déze Naam bereidt zich van de lippen der zuigelingen lof en is nog zoet voor onze ouden van dagen.

Elke andere naam wekt slechts liefde in een bepaalden kring, bij lieden van een eigen vorming, en drijft ook dan nog slechts op de oppervlakte van het bewogen gemoed; maar déze kostelijke Naam van den eenig Dierbare bezielt élken kring, wekt heilige geestdrift in álle rangen en standen; en bovenal het is de teedere, de heilige Naam van Immanuel alleen, die tot op den bodem der ziele neêrzinkt, ja, dieper nog dan die bodem is, ons met goddelijk mededoogen weet te verkwikken.

Met Immanuel kunt ge voor God verschijnen!

Als ge de wereld varen laat en afziet van alle creatuur, en den schijn er aan geeft, en tegen wil en dank in uw zonden wordt ingeleid; en de schrik, de ontzetting van uw schuld en uw verdoemenisse slaat u om de ziel; en alles wordt duister om u en al donkerder pakken zich de wolken van Gods toorne saâm, en drijven u als met een onweder voort, en dreigen u te doen omkomen op den weg uwer worstelingen; — zeg zelf, wat baat u dan alle andere naam? Wat zou u dan alle ander schijnsel vertroosten kunnen? God blaast het uit met zijn wervelwinden, alle kunstlicht dat ge in dien nacht der donkerheden zelf ontsteken woudt, en slechts één schijnsel is er dat in die duisternis der ziel u weer hope kan toeflonkeren, en dát schijnsel komt met den Immanuel alleen, als de Ster in Jacob voor u is opgegaan.

In Jezus lag al uw hope eer ge geboren waart; bij uw Doop zijt ge in den Naam van Jezus gewijd; bij al uw moeite en kommer heeft de liefde Christi u getroost en opgebeurd; bij al uw vreugd en uw zielverkwikking vloeide uit Hem de genieting aan uw hart toe; van Hem hebt ge het rantsoen voor uw ziele, de vergiffenisse uwer zonden, uw verzoening en uw voldoening ontvangen; en als eens alle namen van menschen, zelfs van uw dierbaarste panden, op uw lippen besterven zullen, gaat ge nog met dien Naam van Jezus op de lippen, die plechtige,

die ontzettende, die diep gapende eeuwigheid in, om voor uw God te verschijnen in Zion.

En daarom, voor alle ziel die God zoekt, voor alle creatuur die naar God vraagt, die bij zijn hart leeft, en de diepere roeringen der ontzetting kent, is er maar één bron van onuitsprekelijke vreugde en vloeit er maar ééne beke van onbeschrijflijke verblijding des harten, en die kostelijkste aller verblijdingen is, dat Jezus geboren is, dat het Kindeke kwam dat Immanuel zou heeten, en dat de Sterre van Jacob over de donkerheden van ons menschelijk hart is opgegaan.

En daarin nu schuilt al de verrukking van *ons Kerstfeest!*

Ons Kerstfeest is altoos weer het roepen, niet maar dat Jezus leeft, maar dit, dat het eerst nacht was, niets dan stikdonkere nacht en dat toen door het Kindeke in de kribbe licht *in die donkerheid* is doorgebroken.

En daarom blijft een kind des Heeren dat Kerstfeest meêvieren, ook al hoeft hém niet meer gezegd dat Jezus geboren is, en al kende hij van der jeugd aan al de kleinste bijzonderheden van die kribbe en die windselen, van die herders en den engelenzang, van die wijzen uit het Oosten en wat Simeon in den tempel zong, ja, al kon hij van woord tot woord heel het majestueuze Kerstkapitel uit Lucas' tweede hoofdstuk u voorzeggen.

Zijn Kerstfeest *blijft* hij vieren, ook al drong het heil nog nauwer op zijn ziel aan, en ook al kwam het tot een geboorte van Jezus niet enkel in de kribbe van Bethlehem, maar ook in de windselen zijner eigene ziel. Niet maar om tot het *Abba Vader* te komen, bezoekt hij Bethlehem op den Kerstdag, maar ook als dat *Abba Vader* reeds lang het deel zijner eigen ziel werd, trekt hij toch mee op met het volk dat het geklank kent, om nogmaals en nogmaals en weer zich in het diepe, eeuwige schoon van het Kindeke van Bethlehem te verkwikken.

Niet, dat spreekt vanzelf, om in te leven in de onware voorstelling, alsof Jezus nu pas geboren werd, en veel min om in de fictie te staan, als kwam dat Kindeke nu pas tot hem.

Van zoo valsche en onware inbeelding weet een verloste des Heeren niet. Zijns is niet het droomen meer, maar de zalige werkelijkheid.

Doch juist overmits het om die werkelijkheid gaat, heeft hij telkens opnieuw aan het vieren van zijn Kerstfeest behoefte.

Het moest wel niet noodig zijn, dat geeft hij van harte toe, want in den hemel daarboven zal van een Kerstfeestvieren geen sprake meer zijn. En leefden we reeds hier op aarde in zoo aanhoudende en gestadige en wezenlijke gemeenschap met onzen Immanuel, dat de Sterre van Jacob nooit in den hemel onzer ziel onderging, dán, het spreekt vanzelf, zou ook voor hem, hier op aarde reeds, zulk een Kerstfeest overbodig zijn.

Maar, helaas, op dat hoog terrein des geestelijken levens hebben de meesten onzer de pinnen hunner tente niet vastgezet.

Veeleer treurt onze ziele gedurig onder de droeve ervaring, dat het geloof in ons bezwijkt, en het zijn zonder geloof weer regel in ons werd, en dat we, ja tot Jezus nog wel roepen en aan Jezus nog wel denken, maar dat Hij toch meer een klank en een naam voor ons wierd, dan een heilige wezenlijkheid, en dat dag aan dag verloopt, dat wel zijn naam over onze lippen gleed, en we wel in zijn naam baden, en over dien naam spraken, maar dat, als we nu eens zeer oprecht waren, en ons afvroegen: „Maar zijt ge nu met Immanuel zelven, persoonlijk met Hem, den levenden Heiland, in gemeenschap geweest, zoodat ge met uw Heere te doen hadt en Hij met u, en ge weer de glansen indronkt die van zijn Wezen uitstralen?" — och, dan zouden zoo verreweg de meesten

moeten belijden, dat het er niets van had, dat het zich als in een schaduw, in een ongrijpbaar iets daarboven, in het oneindige voor ons terugtrok, en dat van den eigenlijken, den wezenlijken, den levenden Jezus niets door ons hart genoten wierd en niets door ons zielsoog werd gezien.

En ter oorzake van die zwakheid onzer ziele, om die vaagheid onzes geloofs, dáárom doet dan de kribbe van Bethlehem ons weer zoo goed.

Het geboren worden van dat Kindeke *was het vleeschworden* van het Woord, en is dus van God bestemd, om aan de hope en de verwachting zijner kinderen, zoo dikwijls die zich vervluchtigt en iel wordt, weer vleesch en vorm en gestalte te geven.

Dat Kindeke in die kribbe *is* uw Jezus. Hij wezenlijk. Dat vleesch en dat bloed der kinderkens uit Maria aangenomen. Met dat menschelijk oog, met die menschelijke gestalte, met dien menschelijken trek die om den mond speelt. En zooals dat Kindeke daar in hemelsche schoonheid en door engelen toegezongen op Maria's schoot nederligt, zóó moet Immanuel het uitgangspunt zijn voor het vasthechten uwer ziel aan zijn wezenlijk bestaan.

In die kribbe, dáár is alles wezenlijk, tastbaar, zichtbaar, ge kunt de ademhaling van dat Kindeke beluisteren; en nu gaat het van die kribbe het leven in, en bij het kruis en op den Olijfberg dit leven uit; en zoo voer Hij op; en in dàt vleesch, dat Hij eens uit Maria nam, daarin zit Hij nu daarboven, aan de rechterhand des Vaders, en staart de zaligheden des hemels in met datzelfde oog, waarmeê het Kindeke eens Maria uit de kribbe tegenlachte, dat van het kruis in erbarmen op diezelfde Maria nederzag, en nu nog daarboven voor den troon des Eeuwigen geniet in de heerlijkheden van het hemelsch Zion.

En dat troost, dat ondersteunt het geloof weer, dat brengt

den Heiland weer in volle werkelijkheid voor het oog onzer ziel.

Als we dat Kindeke eerst maar weer gegrepen hebben, en nu van dat Kindeke tot den *man*, en van den man tot zijn *kruis* en van zijn kruis tot zijn *kroon* opklimmen, ja, dan grijpen we Hem weder, en vat Hem onze ziel weder, en dan weet ons eigen hart het, dat we weer den *wezenlijken* Jezus hebben.

Niet, om Hem weer te kennen naar het vleesch. Dat ware terugzinken beneden de mate des geloofs, en men mag wel toezien, dat in de Gemeente des levenden Gods het vieren van het Kerstfeest toch niet tot zulk een vleeschelijk kennen van den Heere terugleide.

Onzer is het *geloof*. Wij wandelen niet meer door betasting en nog niet door aanschouwen, en *geloof* is de voor ons gebaande weg; een weg waarop we blijven moeten; waar we lust aan moeten hebben; die ons door God beschikt is; en die juist berekend is op onzen toestand.

Maar *geloof*, dat is immers geen dwepend spel der verbeelding, maar allereerst een stellige wetenschap dat al wat Gods Woord ons zegt waarachtig is, en daarna eerst dat niet alleen aan anderen, maar ook aan mij de volkomen zaligheid in Jezus geschonken zij.

Houd u bij dat welbeproefde, dat vaste, dat nooit u begevende geloof, en ruil het toch nooit uit voor een dusgenaamd ideaal geloof, dat allen grond onder zich voelt wegzinken.

Hol en leeg, vaag en iel is alle geloof, dat niet allereerst en vóór alle dingen een zekere wetenschap aangaande het geschreven Woord is; en, is dit zoo, wat, zoo bidde ik u, is in dat geschreven Woord dan nu het middelpunt waarom alle ding zich schikt, dan juist de *Vleeschwording?* „Wie niet belijdt dat Jezus *in het vleesch is gekomen*, deze is de anti-Christ."

Het geloof *moet* dus altoos weer naar de kribbe terug;

het *moet* altoos weer aan de Vleeschwording des Woords zijn glansen ontsteken; dat „Hij desgelijks des vleesches en des bloeds der kinderen deelachtig is geworden," dat is het groote uitgangspunt, waarop altoos weer moet teruggekomen, zult ge dengene terugdringen, die het geweld des doods had, namelijk den Duivel.

En dit is natuurlijk!

Want immers we zijn nu eenmaal tweeledige wezens. We hebben een ziel, maar ook een lichaam. Een orgaan voor de onzichtbare, maar ook een orgaan voor de zichtbare wereld. En ons bewustzijn is nu eenmaal zoo ingericht, dat het altoos van een punt in het zichtbare uitgaat.

En dat punt nu is de kribbe.

Het *on*zichtbare *vóór* die kribbe is de rijke, heilige *Belofte* die aan de vaderen is geschied, en waarop de vaderen, met Simeon aan het hoofd, gehoopt hebben. En het *on*zichtbare *na* die Kribbe is het Geloof, waaruit de heiligen geleefd hebben, en waaruit nòg leeft al wie Christus ook maar eenigszins in zijn heerlijkheid kent.

Maar tusschen die beide in ligt nu het machtige rustpunt in het *zichtbare*, en dát is die kribbe zelve, met in die kribbe *dat Kindeke*, en in dat Kindeke, door menschentong en engelenstem aangebeden, *het Vleeschgeworden Woord*.

Vloeie dan zoo heerlijke geloofszegen uit ons Kerstfeest ook u toe!

Glijde het niet langs u heen, als een stroom die slechts uw voeten nat maakt, en straks weer verdwijnt uit uw oog, zonder een zegen bij u achter te laten.

Ga uw Kerstfeest niet in het jubelen van klanken en het genieten van een spel der verbeelding op.

Die Kribbe is er te ernstig voor.

In die Kribbe lag eens werkelijk de eigen Zoon van

God, zijn Eeniggeboren en Eeniggeliefde. Hij lag er in uw vleesch en bloed, maar was en is in uw vleesch en bloed de Gezalfde Gods, Immanuel, de Sterre die in Jacob was opgegaan.

En wat Simeon in den tempel uitriep, dat is zoo ten volle waar voor een iegelijk die bij die Kribbe toetreedt. Dat *Kindeke* doet u vallen, of door dat Kindeke staat ge op. Een val en opstanding voor velen in Israel.

Men kan over zulk een feit als de Vleeschwording des Woords niet heenpraten, men kan er niet om heen leven. Een ieders harte moet er aan bekend. Er moet honig uit gepuurd of venijn uit ingezogen.

Door die Kribbe gaat de wereld en gaat het heelal om, en al naar gelang ge met die Kribbe omwentelt in uw gemoed naar God, of tegen die Kribbe in omkantelt in uw ziel naar den wederpartijder, zal ook uw eeuwige toekomst óf zijn waar die Immanuel is, óf juist door dien Immanuel uit den hemel te zijn uitgesloten.

Hij sluit en niemand opent. Hij opent en niemand sluit. En Hij doet dit, niet enkel door zijn Woord, maar reeds door zijn enkele aanwezigheid.

Hij, dat Kindeke, is nu eenmaal over het Kruis en over het Graf heen, ten hemel opgevaren, en doordien Hij in dien hemel is, is vanzelf en met noodzakelijkheid van dien hemel uitgesloten, al wat zijn verschijning niet heeft liefgehad. Maar ook de toegang ruim en wijd voor een iegelijk ontsloten, die uit dat geboren Kindeke, uit dien Immanuel, uit dat Vleeschgeworden Woord zijn leven hier op aarde geput heeft.

Verlies, verdiep u daarom met heel uw ziele in de volle realiteit, in de *wezenlijkheid* van dat Kindeke van Bethlehem. Grijp uw Jezus weer in zijn vleesch en bloed, dat Hij van uzelven aannam. Verlies dien wezenlijken, dien werkelijken Immanuel geen oogenblik uit het oog. En laat zoo uw geloof zich weer vast en duurzamer en met heiliger

aankleving richten op dien waarachtigen, dien werkelijken, dien wezenlijken Immanuel, die eens in de kribbe lag, maar nu daarboven is, en nu geniet eeuwiglijk en heerlijk bij zijn God.

Word bij dat Kindeke in de Kribbe *zelf weer een kindeke!* Het opwaken der eerste indrukken van onze jeugd is zoo kostelijk.

Zooals het u aandeed, toen ge voor het eerst van die Kribbe van Bethlehem vernaamt en zongt, laat het zoo ook nu weer in uw binnenste ontgloeien. Die diepe bewondering, die heilige verrukking, dat aanbiddend zwijgen en dan weer dat jubelen uit de volle borst.

Een kind voelt zoo diep voor een kindeke, en ook gij hebt als kind dat Kindeke van Bethlehem dieper gegrepen, dan ge het nu op meerder jaren deedt.

Er is sinds zooveel tusschen gekomen.

De aandoenlijkheid van het hart voor diepe, stille indrukken is zoo veelszins afgesleten; en bovenal de gewoonte, het vele terugkeeren van het Kerstfeest heeft er toe medegewerkt, dat de indruk voorbijgaande werd.

Keere daarom bij die Kribbe van Bethlehem uw ziel terug tot haar eerste liefde, tot haar eersten eenvoud, tot haar vroegste ontvankelijkheid en aandoenlijkheid voor de heilige indrukken van uw God en uw Heer.

En is zoo de bevroren stroom in u weer ontdooid en vloeien de wateren der liefde weer; sta dan nu bij die Kribbe nog eens als een kindeke, maar nu als kindeke in hoogeren zin.

Met de, o, zoo droeve, maar toch, o, zoo leerzame en rijke ervaring van den volwassene, edoch tegelijk met de nederheid, met de kleinheid, met de neergebogenheid van hart, die het kenmerk van Gods kinderen is.

Zoo ongenoegzaam als een kindeke in zichzelf is, wees gij

zoo ongenoegzaam in uw eigen ziele, en worde daardoor Immanuel u de broodnoodige vervulling der nooddruft van uw verbrijzeld hart.

Wat nood, wat angst, wat druk u ook in de wereld benauwe, doe zooals een kindeke doet en geef dat alles aan uw Vader in de hemelen over, en kom gij bij Jezus' kribbe vrij en blij.

Lach, zooals dat Kindeke in de kribbe Maria tegenlachte, maar beken desniettemin ook, dat dit Kindeke uit die kribbe slechts over het kruis ten hemel inging, en houd daarom ook uzelven niet vreemd aan de verdrukking en aan het lijden van Gods heiligen, wel wetende, dat het „Door lijden tot heerlijkheid" eisch blijft voor allen, die nog in het vleesch verkeeren, omdat het vleesch u aan de wereld bindt, en die wereld tegen dat Kindeke inroept, en, voor wat aan haar staat, dat heilig Kind Jezus zelfs vloekt.

En mag dan zoo ook bij dit Kerstfeest in de donkerheid uwer eigen ziel de Ster van Jacob weer opgaan, laat dan ook *uw eigen kinderen* niet van verre staan, maar neem ze bij uw hand, en leid ze meê uit naar buiten, en laat ze bij den donkeren nacht in dien glans van die Sterre Jacobs, in de lieflijkheid van dat Kindeke Jezus zich met u verheugen mogen.

Uw kinderen behooren bij de kribbe!

Niet slechts en niet meest, om te genieten in de schoone verhalen en te jubelen in die vriendelijke zangen, maar ook en veel meer nog, omdat de Heere Jezus ook voor kinderen een kindeke werd.

Hij had ook als man kunnen komen, maar zie, Hij kwam als kindeke, opdat er in het leven van Gods uitverkorenen geen oogenblik zoo ver een terugtreden in hun jeugd zou kunnen zijn, of de liefde Christi was hun nog altoos voorgekomen.

Ja, meer nog, ook uw kinderkens zijn in zonde ontvangen en geboren en daarom allerlei ellendigheid, ja, der verdoemenisse zelve onderworpen, en nu is de Zone Gods daarom immers in zijn *heilige Ontvangenisse* ingegaan, opdat er niet slechts een zoen voor uw *latere* zonde, en een rantsoen voor *uw ziel* zijn zou, maar opdat, gelijk onze vaderen het zoo kostelijk in den Catechismus beleden, ook die zonde, waarin gij met uw lievelingen ontvangen en geboren zijt, voor Gods aangezicht zou worden bedekt.

UIT DEN WORTEL VAN ISAÏ.

Want het zal geschieden in die dagen, dat de heidenen zullen vragen naar den wortel van Isaï, die staan zal tot een banier der volkeren, en zijne rust zal heerlijk zijn. JES. 11 : 10.

Zoo keert dan ons heerlijk Kerstfeest weder, en daarmeê al de poëzie voor ons hart, de poëzie des hemels in ons aardsche leven.

Dat leven is zulk koud en onverkwikkelijk proza, ja, soms zoo diep zelfs *onder* de gelijkmatigheid van het proza weggezonken. De aarde ligt voor Gods heilig oog zoo diep onder den vloek. Zonde is zoo iets ontzettends in de schepping van een God, die driemaal heilig en vlekkeloos rein van Wezen is. En toch, die zonde beheerscht heel den toestand der wereld. Er wast geen kruid op aarde, welks blad door haar niet verflenste; er rijpte nooit vrucht zoo schoon, waar zij niet als giftige worm in stak; en nooit nog heeft om uw hart of in uw hart een bloem geschitterd, waarvan zij den stengel niet reeds geknakt had, eer die bloem ten volle ontlook.

Verwonderlijk is de veerkracht, die God de Heere aan ons menschelijk hart inschiep, en men vat ternauwernood, hoe die arme mensch na nu reeds zes duizend jaren op dien eindeloozen weg van het Paradijs naar de Parousie te hebben gewandeld, en altoos teleurstelling, en schier nooit

iets anders dan weemoed te hebben ingeoogst, toch nog altoos met zoo blijde hope de wereld inspringt, nog de kracht tot een lach vindt, en zich nog altoos inbeeldt, dat het nog slechts op een laatste poging wacht, om nu dan toch eindelijk, maar dan ook voor altoos, aan die eeuwenoude ellende een einde te maken dat ze nooit wederkeere.

Die veerkracht van onze inbeelding is ons behoud en onze rampzaligheid tevens.

Ons behoud, want zonder die hope en dien goeden moed en dat onverwinlijk, onuitroeibaar optimisme in het hart, zou het op aarde voor een teergevoelig hart eenvoudig geen leven wezen. Wie alles zag, gelijk het is op aarde, zou door een machtig gevoel van weerzin en afgrijzen overweldigd worden. En daarom genade en barmhartigheid is het, dat onze trouwe Vader over zooveel een floers heeft gelegd en voor zooveel een sluier heeft geschoven, en dat we als in een beeld op aarde omwandelen, en vooral, zoolang we kinderen zijn, nog niet op ons hart worden getrapt, tot alle hoop er uitgaat. Zie het maar aan die enkelen, voor wie die floersen en die sluiers wegvielen, hoe de worsteling hun te bang werd, en ze óf naar de woning der krankzinnigen verhuisden, óf zich door zelfmoord heenwierpen in den dood.

Maar ook, die veerkracht van onze inbeelding is onze rampzaligheid, want zij is het, die maakt dat we ons over alles heenzetten. Juist zij houdt ons in een gedurigen staat van opwinding, dat we zoo weinig nuchter de waarheid en de wezenlijkheid en den waarachtigen toestand der dingen onder de oogen durven zien. En juist zij is het, die ons belet de zonden en wonden van ons eigen hart, de ingezonkenheid van ons innerlijk wezen, en wat eigenlijk alles in zich sluit, onze ongerechtigheid, onze rechteloosheid, ja, onze verdoemelijkheid voor den levenden God te peilen. En die God is een verterend vuur, die toch

doorgaat, en door geen schijn of schikking zich laat tegenhouden. En vandaar dan, als men geen kind meer is, die bittere teleurstelling, die klimmende ontevredenheid, die afspanning van het eerst overspannen hart, en dan eindelijk die koude onaandoenlijkheid, die ijskoude onverschilligheid, dat om niets zich meer bekreunen en niets zich meer aantrekken, waarin zoo menig verstorven hart zich nog bij levenden lijve onteert.

o, Buiten Jezus, buiten dien eenigen naam, waar leven en behoud uit afdruipt, buiten dien volheerlijken Immanuel, wat zijn dan de volken, wat is dan een menschenkind, wat komt er dan terecht van uw eigen persoonlijk hart?

Eén doorgaande misleiding het leven der natiën, één doorgaande teleurstelling de uitkomst van al uw menschelijk pogen, één schreiende onvoldaanheid het roepen van uw onrustig hart.

En dat heeft de mensch gevoeld, geweten, doorzien. Van diezelfde mislukking, diezelfde teleurstelling, diezelfde onvoldaanheid, die u thans op alle tonen, uit alle hoeken van het menschelijk leven en uit alle schuilhoeken van het menschelijk hart tegenklinkt, verneemt ge de klage uit de vroegste eeuwen, zoover de historie slechts naar het paradijs teruggaat; kwam het gerucht tot ons uit alle volk dat, in wat hoek der wereld ook, in oude of in nieuwe dagen geleefd en geleden heeft, bereikt u de mare van alle puinhoop of bouwval, die nog roept van wat eens blonk en groot was, maar nu inzonk; en kreunt nog het machtloos lijden u tegen uit de lierzangen van alle volken, uit de klaagzangen van alle natiën, uit het gekerm van wie in allen tempel en voor allen afgod gesmeekt hebben om verlossing, of althans mindering van smart.

Alleen Jezus, alleen Immanuel zou in zijn Godmenschelijk hart die diepe treurtonen opvangen; en saamlezen de tranen, die geschreid werden; en op aarde komen, om het water in wijn te veranderen; en van dien Jezus had God de

Heere reeds in het Paradijs voor alle volk en alle eeuw geprofeteerd.

Maar dat hoorde de arme mensch niet. Hij begreep, hij verstond dat niet. Wat zou dat zijn? Een slang den kop vermorzelen! Van die slang vatte hij niets meer. Hij dorstte naar geluk. Hij leefde uitwendig. Voor den Heere of zijn gerechtigheid had hij geen oog.

En zoo blonk wel het licht dier profetie als in een duistere plaats, maar bijna niemand, die zich in den glans van dat licht verheugde. Er was niemand die naar God vroeg. Saam waren ze afgeweken. Er was niemand die God zocht, ook niet één.

En toch, de ellende bleef, en het leed liet niet af en de smart gaf geen respijt en de dood geen kwartier, en het bleef onrustig in 't menschenhart, één wanklank in het diepste zijner ziel.

En dat voelde de mensch diep en zeer diep, en hoor maar, hij, hijzelf, hij, de gebroken en gedrukte mensch, hijzelf zou aan dat leed en aan die smart een einde maken.

En telkens staan er nu helden op, helden van het zwaard en van het woord en van den geest, die dieper dan anderen dat lijden der menschheid en der volken meêlijden, en, gedrongen en geperst door dat innig medegevoel, dien misstand willen verhelpen, en die smart willen wegnemen, en zich levend in dien vloed van jammer willen werpen, zoo door hun offer die vloed maar kan worden gekeerd.

En zoo staan er dan in alle eeuw en onder alle volk edele mannen op, en de denker ziet en peinst, wat ons te doen sta, en stelsel na stelsel wordt uitgedacht, en de eene theorie verdringt de andere, en ten slotte, na lang zoeken en peinzen, waant elke eeuw op haar beurt het groote redmiddel gevonden te hebben; en dan roept alle

mensch in koor mede, dat het dien weg op moet, dat daarin het *panacé* is geboden, en reeds vooruit, nog eer er iets geschied is, droomt elk, dat het kruis reeds als vuurhout is verbrand.

Zoo is het bij de oude volken van het Oosten, in Indië, en China en in Aziëns Hoogland geweest. Zoo was het in Egypte en in Griekenlands gemeenebesten en in het groote gemeenebest van Rome, dat allen verslond. En nog kan men in Afrika's geheimzinnige landen niet doordringen, of altoos weer vindt men dezelfde verschijnselen: een door zonde innerlijk verkankerd volk, en onder dat volk telkens inspanning en poging van allen kant, om door eigen redmiddel en eigen medicijn die krankheid des volks te genezen.

En toch, met die rustelooze pogingen is men na eeuwen inspanning en eeuwenlang getob onder alle hemelstreek en onder de uiteenloopendste omstandigheden nog niet het allerminste gevorderd. En wie nu in onze dagen het geroep der Nihilisten en het gehuil der Socialisten en het weemoedig gesteun van de moedelooze wijsgeeren beluistert, die staat er verbaasd over, hoe na al dit beproeven en al dit pogen, de toestand van den armen mensch in den grond der zaak nog altoos precies dezelfde is gebleven. Het is nog altoos, of hij gisteren pas uit het Paradijs is gejaagd, of de cherub met het blinkend zwaard nog achter hem dreigt, of hij nog pas die aarde betreedt, die voor paradijsweelde hem doornen en distelen biedt.

Vernis, dat geven we toe, is er overheen geschilderd, veel floers is opgehangen, veel sluiers zijn over de al te wreede en te booze toestanden heen gelegd. Men ziet lang niet alles, en een schijn van aanminnigheid vertoont soms het leven. Maar wie door dien schijn heenbreekt en niet alleen naar werkelijkheid dorst, maar ook werkelijkheid aandurft, helaas, voor dien is en blijft het aldoor dezelfde

bange, droeve wereld, waarin slechts twee soorten van menschen lachen kunnen, zij die zich dronken dronken aan den schijn met den lach der onnadenkendheid, en die anderen die in Jezus geborgen wierden met den lach eener hemelsch getinte vreugde.

En ziehier nu de tegenstelling van het werk Gods tegenover het werk der menschen. Terwijl nu die lach der onnadenkenden hol en onwaarachtig is, en daarom straks moet omslaan in den kreet der vertwijfeling, 't zij op aarde reeds, 't zij na den dood in de hel, is de lach van hemelsche vreugde, die om de lippen van Gods geroepenen speelt, een lach, die diep uit ware verzoening, uit innerlijken vrede opwelt, en die door tranen en door zuchten en door een kermen om eigen zonde heen, eens heerlijk zal ontplooid worden in een eeuwig lachen van heilige, zalige verrukking in den Heere.

En waarin die diepe tegenstelling nu uitkomt? Zie dat in de kribbe van Jezus, spelle u dat de wereld van wonderen, die aan Bethlehems naam is gehuwd.

Hierin ligt de tegenstelling, dat de kranke, kreupele, innerlijk verkankerde mensch, het *zelf* doen zou, het met weidschen omhaal doen zou, het doen zou, o, met zoo *groote* en zoo *oogverblindende* middelen, — en dat God de Heere besloten had het te doen door een *rijsje*, dat opschoot *uit den wortel van Isaï.*

Wat zou Isaï, gezien bij dien onmetelijken, veruitgestrekten volkenstroom der heidenwereld? Wie dacht aan Bethlehem onder al de heerschers, die in Indië of China, in Egypte of Babylon, in Rome of Griekenland, onder Celt of Germaan droomden van wereldheerschappij?

Bethlehem was een vlek, misschien zoo groot niet als een vergeten dorp in ons eigen vaderland, waar we den naam niet van kennen. En daar woonden eenige herders-

familiën. Menschen zonder kunde, menschen zonder ontwikkeling. Herders, die niets hadden gezien dan den glans van Gods starrenhemel omhoog en niets gehoord hadden dan het geblaat van hun kudde in den afgang des daags; en die niet wisten dat er een Europa bestond, en tot wie de mare van andere volken nooit was gekomen.

Er was niets bijzonders aan die herdersfamiliën. Ook niets bijzonders onder die familiën van Isaï's geslacht. Wie was Isaï, dat men hem noemen zou? Wie geeft ons de trekken van zijn gelaat? Wie zal ons zeggen wat hij deed? Is er ook maar iets waardoor hij uitstak?

En toch, zie, terwijl nu al die machtige wijzen en plannenmakers aan den Ganges en in Athene en in Rome doende en onrustig en woelig zijn, belacht de Heere den raad van al die hoogen en grooten der aarde, alsof Hij sprak: „Laat al deze pogers pogen, daar wordt toch in eeuwigheid niets uit;" en terwijl Hij die doellooze, machtelooze pogingen van vorsten en wijzen en priesters belacht, gelieft het Hem nu in zijn welbehagen, in dat nietig vlek, onder die ruwe boeren, een gansch gewoon herderskind uit te verkiezen, en zijn profeet roept in den Naam des Heeren: o, Wereld, uit dien wortel van Isaï komt nu uw heil!

„Ik zelf" had *de mensch* gefluisterd, en *God de Heere* zou hem toonen dat hij niets kon; en daarom nam en koos Hij een mensch, aan wien niets van menschen was, en die alles van Hem had.

Uit dien wortel van Isaï, is dit niet uit minder dan niets? Is niet de menschelijke factor hier tot het allerlaagste en allernietigste herleid, en moet hier niet alles van boven komen?

En wat doet God de Heere nu met dien wortel van Isaï tot glorie, en valt alle volk hem te voet?

Schijnbaar, ja, want zijn zoon wordt gezalfd voor een troon. Maar na die zalving, zie hoe hij vlucht als een ree

op de bergen. En als hij straks den troon ontvangt, merk dan op, hoe spoedig de roem van zijn geslacht weer inzinkt en zijn glorie tanen gaat, tot het eindelijk ondergaat in vergetelheid en er eeuwenlang zelfs in Bethlehem en onder Israel naar geen Isaï meer wordt gevraagd.

Isaï scheen op te zijn gekomen, maar zie, toen de stek een stam was geworden, zond God zijn engel, die den boom weer afhieuw, en toen was er niets meer te zien. Alleen school er nog een *wortel* van Isaï in de aarde.

Ware de boom blijven staan en hadden onder de schaduw van dien boom zich de volken vergaderd, dan nog zou de mensch gejubeld hebben in *zijn* bedrijf, in *zijn* doen, in *zijn* grootheid.

En daarom, toen bijna de boom zijn takken over het aardrijk kon uitspreiden, toen hieuw God opeens gansch dien boom om en bij den wortel af. Niets, niets moest er overblijven, opdat alle macht en alle lof, niet uit menschen, maar uit God zou zijn.

Niet naar den *stam* van Isaï zouden de heidenen vragen, maar naar zijn *wortel*. Ze zouden vragen of er ergens onder den bodem ook nog iets school, waar men niets van zag, maar waaruit God iets heerlijks zou opbrengen.

En zoo heeft God toen heil gebracht.

Niet naar prachtige theorieën, niet door middelen van geweld of imposante maatregelen, maar uit een afgehouwen tronk, en door uit dien tronk een rijsje te doen voortkomen.

Uit dien tronk; d. w. z., dat God de Heere niet voor het oog, niet aan den weg, niet voor den schijn werkt, maar onder den grond en in de diepte des levens.

Die Isaï *scheen* wel zoo onbeduidend, maar hij *was* het niet, want in dien wortel van Isaï zat en stak een goddelijk werk van het Paradijs af. Drie duizend jaren had God de Heere reeds in stilte gearbeid, in het verborgene ge-

werkt, en al Noachs verkiezing, en Abrahams roeping, en Israels voorkeur en Juda's uitverkiezing en Naomi's gang naar Moab, het had al saâmgehangen met dien éénen gouden draad, die door de historie liep, en die bij Isaï moest uitkomen.

Zoo werkt God de Heere in het verborgene, in de diepte en in de fundamenten en in de wortelen des levens. Het valt niet plotseling uit den hemel, maar komt na eeuwenlange voorbereiding, langzaam, onmerkbaar, onooglijk uit de diepte des levens op. „Als wij Hem aanzagen, zoo was er geen gestalte dat wij Hem zouden begeerd hebben."

En als nu de kiem van dat leven opkomt, blijkt het dat de kiem alleen door geestelijke kracht, door de kracht van het wonder en de kracht van het geloof opschiet.

Er kiemt uit dien wortel van Isaï eerst een David, na David een Salomo, en dien David en dien Salomo schakelt God de Heere aanéén door een Bathséba, en al het vreeselijke, het helsch-zondige staat opeens voor u, dat bij het hooren van dien naam u in David grieft en ergert.

De *kracht* niet uit u, o, menschenkind! maar ook de *heiligheid* niet uit u, dát is het wel waarlijk, wat we uit deze schriklijke historie leeren.

Uit den wortel van Isaï! Welnu, merk dan nu, wat er uit dien wortel van Isaï komt. Uit dien wortel zelven niets dan overspel, leugen, moord, en dat is dan hetgeen komt uit de menschheid.

Zoo tast ge dus, dat als er straks toch uit dien wortel van Isaï heil komt, dat dit dan niet uit dien wortel komt, maar door dien wortel komt uit God.

En als dan eindelijk de Zoon des menschen er is, en er een rijsje opschiet uit dien dorren wortel van Isaï, zie dan hoe armelijk in die windsels, zie dan hoe machteloos in die kribbe daar het Kindeke van Gods welbehagen ligt. En als dat Kindeke opgroeit en ge wanen zoudt: „Nu zien we zijn glorie," en met Petrus zoudt roepen: „Heere,

laat ons tabernakelen maken!" dan is het alles niets dan een *dissolving view,* en in het ontzettende tafereel van Gethsemané en Golgotha gaat weer alles onder; en als Jezus in het graf ligt, is er weer niets over dan die wortel van Isaï in den grond.

En toch, door dat schijnbaar nietige en wat minder dan niets scheen, hoe heeft God de Heere niet juist daardoor het afgebeden wonder gewerkt, het wonder om heul en heil voor leed en smarte te bieden, de volkeren en den eenling te zegenen, en u, arm zondaar, te troosten in het diepst verborgen van uw verscheurd en vaneengereten hart.

En waarom kon dat nu? Waardoor kwam dat nu?

Waardoor anders, dan doordat al die wijzen en vorsten en helden, die zich als redders der menschheid hadden opgemaakt, evenals de wijzen weer in onze dagen, de huidziekte in de huid willen genezen, insteê van ze aan te tasten in het bloed.

Naar die wijzen riepen, lag het aan alles, behalve aan den mensch zelven, en God de Heere getuigt juist omgekeerd: „Het ligt eeniglijk aan u."

Gij, mensch, deugt niet. Uw hart deugt niet. Uw leven deugt niet. De wortel van uw leven deugt niet. Gijzelf in den allerdiepsten bodem van uw wezen zijt innerlijk verkankerd, ongerechtig en verdraaid.

Vandaar, dat al het knutselen en pogen van die wijzen der aarde niets kon baten. Want ze wreven hun vernis wel over de wormgaten heen, maar de wormen knaagden onder het vernis toch door. Ze stutten de scheef geschoten balken van het gebouw wel, maar het fundament dat wegzakte, trok ook die stutten meê. Ze besnoeiden den boom wel, maar uit den wortel kwam altoos weer dezelfde kanker naar boven. Ze bouwden wel naar vaste lijnen, maar op een hellend vlak, waarlangs alles

onverbiddelijk in de diepte moest glijden. Ze wilden wel goed, maar ze konden niet goed, omdat ze verblind en verdwaasd waren.

Alleen het werk des Heeren had macht, deed wonderen en bood heil.

Want God de Heere bracht geen verlichting, maar *gerechtigheid.* God de Heere zette eerst de peilers onder den bodem vast, en belachte de bouwers op den zandgrond.

„EEN ENGEL VAN GOD GEZONDEN."

En in de zesde maand werd de engel Gabriël van God gezonden naar eene stad in Galilea, genaamd Nazareth, tot eene maagd, die ondertrouwd was met eenen man wiens naam was Jozef, en de naam der maagd was Maria.
LUK. 1 : 27.

Met een eenvoud die sticht en een nauwkeurigheid die troost, komt Gods Woord u hier melden, wat God in zijn hemel voor zijn uitverkorenen op aarde doet.

Wij op aarde voelen ons benauwd en beklemd door het jagen der tijden en de engte onzer woonstede, en hooren dan wel van den Vader in de hemelen! Maar, ach, is zijn hemel niet te zwevend en zijn heerlijkheid niet te vol van majesteit, om zich neder te buigen tot dat nietig drupje aan den emmer, dat men mijn ik noemt?

Het is nu de laatste maand des jaars. De winter komt. December is de maand der zorgen. Maar bestaat het onderscheid dier maanden nu ook voor God? Komt de Heere in die onderscheiding der maanden in met zijn teedere, eeuwige liefde?

Ik woon in een afgelegen provincie, en in die provincie in een klein, vergeten vlek. Maar noemt God de Heere nu ook al die gewesten en die steden en vlekken van dit land bij name, zoodat ook mijn dorpje met name bij Hem is gekend?

In dat dorpske wonen nog enkele mannen van invloed, maar ik ben een vergeten kind, een armelijke maagd, door niemand geteld, schier door niemand gerekend. Maar zou God de Heere mij toch wel tellen, mij, vergeten kind, niet vergeten?

Ook dit nog. Ik, vergeten kind, ontving toch een naam. Zou God dien naam rekenen onder de namen zijner heugenisse? Ik heb liefde voor een jongen man. Zou God van die liefde kennis dragen? Reeds rijpten er huwelijksplannen. Zouden ook die nietige plannen voor mijn nietig leven bij God bekend zijn?

En zoo kondt ge voortgaan, en vraag op vraag stapelen, gelijk ze eens in Maria's hart zich verdrongen.

En wat antwoordt nu Gods Woord op al die vragen?

o, Zoo roerend eenvoudig, zoo aangrijpend nauwkeurig!

God de Heere in zijn zaligen hemel geeft bevel aan een van zijn engelen, om naar de wereld te gaan.

Niet maar naar de wereld in het algemeen, maar naar één bepaald land. In dat land naar een met name genoemde provincie Galilea. In die provincie naar een aangeduide stad Nazareth. En in die stad Nazareth niet naar alle inwoners, maar naar één meisje. Naar een maagd, wier naam Maria erbij wordt genoemd, en van wie vermeld staat, dat het meisje verloofd was in ondertrouw bij een man, wiens naam was Jozef.

Ja, waarlijk; God kent uw stad dus, en u in die stad, en niet alleen u, maar ook uw naam en uw nooden en al wat perst en dringt en drijft in uw onrustig hart.

Van God was die engel gezonden.

Bange afstand en lieflijk gevoel van nabijheid tegelijk!

Hij was ons *gezonden* van God; dus is God toch verre, en de hemel van ons gescheiden. Hoezeer ook met zijn genade, majesteit en geest ons nabij en alomtegenwoordig,

woont God toch in den hemel en uit dien hemel moet Hij *zenden* om ons zijn gunst te doen toekomen.

o, Eens, als het bewindsel van het aangezicht valt en ons oog zich ontsluiten zal voor de eeuwige glansen, dan hoeft dat *zenden* niet meer.

Dan zijn we nabij Hem en zullen we Hem zien, gelijk Hij is.

Maar nu moet Hij nog *zenden.* Nog uit de verte het voor ons bestemmen en het naar ons in beweging zetten.

De engel Gabriël was van God *gezonden.* Uit den hemel ging hij uit en trok in Nazareth in.

Maar toch is het ook een heerlijke gedachte: gezonden was die engel, en gezonden *van God.*

Het was niet maar een engel, die uit eigen aandrift kwam; die uit eigen beweging naar Maria ging; die uit eigen overleg naar Nazareth afdaalde.

Neen, de engel was *gezonden.*

Hij kwam in dienst, uit last, naar het hoog bevel *van zijn God.* En toen hij kwam, sprak in zijn komen ons niet enkel engelenminzaamheid, maar goddelijk erbarmen toe.

God Almachtig in den hemel had bemoeienis met die vergeten dochter in 't Galileesche vlek.

Hij zag haar nederheid [1]) aan.

En zond zijn machtigen engel naar Maria in Nazareth, haar naam tot glorie, heur ziele tot troost!

Een engel was van God gezonden!

Niet maar een afdoening, een indruk, een werking in het geestelijke, van God op Maria's ziel uitgaande, naar de in-

---

[1]) Men lette toch bij Bijbeluitgaven, om dit *nederheid* niet in *nederigheid* te veranderen. Het is zoo heel iets anders. *Nederheid* is lage stand in de maatschappij. *Nederigheid* is stilheid van ziel.

vloeden Gods op zijn verkoren schepsel zijn. Neen, de Heere zond een *engel.*

Een dier heerlijke wezens, waar de hemel vol van is, want ze verdringen zich om Gods troon, de tienduizenden verdubbeld in getale.

Wezens, die rijk begenadigd zijn en nooit onze zonde noch ooit ons lijden gekend hebben, en in wie God toch inschiep brandenden ijver om ònze zonden tegen te gaan en diepe deernis om òns leed te verzachten.

o, Zoo hooge wezens en toch zoo teeder aanminnig in hun nederigen zin, dat ze nooit anders dan *dienen* willen.

Bedienen, niet enkel den Heer der heerlijkheid! Wie zou dat niet willen? Neen, maar nietige stofkens aan de weegschaal; zondige wormkens, die voor God in het stof kruipen; lijdende schepsels, die vergaan door Gods toorn en door zijn verbolgenheid worden verschrikt!

En naar zulke onaantrekkelijke, gevallen, ingezonken wezens laten die heerlijke engelen zich met volle vreugd heensturen, alleen omdat die kruipende wormkens Gods uitverkoren kinderen zijn.

En daarom bezoedelen ze hun lichtgewaad niet door in te dalen in hun onreine donkerheden.

Meest zelfs laten ze niets ervan merken, dat ze kwamen.

Het is hun om geen dank op de lippen, zelfs om geen dankbaar oog te doen.

Ze komen, omdat ze gezonden zijn, en jubelen, voor uw oor verborgen, zoo gij maar gered wordt en er eere komt voor hunnen en uwen God.

Of zijn ze niet gedienstige geesten, die uitgezonden worden om dergenen wil, die de zaligheid beërven zullen?

En nu, hoe dikwijls in uw lang leven hebt ge iets van het komen van zulk een gezonden engel gespeurd?

En toch ook naar u *zijn* ze uitgezonden.

Immers indien ook gij van Gods uitverkorenen zijt en roemt van „erfgenamen Gods en medeërfgenamen Christi"!

Soms doen die engelen nog meer dan *uzelven* zegenen.

Het gebeurt ook, dat ze u een gave brengen, opdat gij op uw beurt weer een *engel voor een ander zoudt zijn.*

Dan komen ze, ze zegenen uw ziel in den naam des Heeren, en doen in u vloeien gedachten der erbarming, die in u als een vuur worden, dat u uitdrijft en u geen ruste gunt, en het voor anderen tot een daad doet komen, die u voor hen weer maakt, *als waart gijzelf een engel, van God gezonden,* om u hunner te erbarmen, hun ziele in benauwing tot troost.

Zoo is het liefdevuur van boven altoos.

Zelf ontstoken, ontsteekt het anderen weer. Alleen wie ontfermd is, kan zich ontfermen. Wie zelf getroost werd, troost vanzelf wie weent in zijn smart.

En zoo ook die engelen, *ze maken u tot engelen* voor wie om u en bij u in zonde of in smarte wegzonk.

En dat alles is *van God gezonden.*

Van God *ook gij gezonden,* zoo ge anderen troost, opdat ge nooit omzien zoudt naar het dankbaar oog, noch ooit wachten zoudt op de vergelding der lippen, maar, evenals de wezenlijke engelen, zoo ook in uw ziel bij het weldoen zoudt jubelen: „Eere zij God in de hoogste hemelen, eere voor God ook uit de erbarming van mijn ontfermd hart!"

„DAN ZAL DE HEERE MIJN GOD KOMEN."

Dan zal de Heere, mijn God, komen, en al de heiligen met U, o Heere, en .... het zal een eenige dag zijn, die den Heere bekend zal zijn.

ZACH. 14 : 5, 7.

Jezus is *al* onze heerlijkheid!

Hij, dien ge niet gezien hebt, maar nochtans liefhebt met een dieper liefde in uw ziel, dan gijzelf wel weet. En in wien ge, hoewel Hem niet ziende, u verheugt met een onuitsprekelijke en heerlijke vreugde! Een liefde niet altoos bekend, een vreugde niet aldoor in u tintelend. Eer telkens gebluscht in de wateren der zelfzucht en geloofloosheid. Maar toch telkens weer opkomend, gedurig weer opglorend. Niet door uw doen. Niet uit de kille zelfzucht van uw koud en liefdeloos hart. Maar ontvonkt, in de koude van dat kille hart, door God den Heiligen Geest; dien eenigen Geest, die u liefde in kan scheppen; maar die dan ook, vatte uw ziel eens vuur, nimmer duldt, dat ooit weer uw hart die onuitsprekelijke liefde voor, die heerlijke vreugde in uw Jezus wegsterve of verga.

God de Heilige Geest, die eenmaal naar uw hart uittoog, om dat hart voor Jezus in gloed te zetten, die God houdt het in dien gloed dan ook eeuwiglijk; ook dan nog als gij, er de hand tegen aanleggend, niets dan koude voelt van buiten.

Merk het aan uw Kerstfeest maar!

Of wie is onder de kinderen des Koninkrijks, die, met Bethlehem in het gezicht, zich niet scherp verwijt, dat hij zijn Jezus zoo *weinig* liefhad, zoo liefdeloos Hem kon vergeten? En nu.... gemis aan liefde *zichzelf verwijten*, wat is het anders, dan dat een Beter in ons, juist tegen onze koude in, tot liefde ons dringt en in ons liefde wou ontvonken?

Verlies dan den moed niet, noch waan te zijn gestorven aan uw eerste liefde! *Uw* liefde was nimmer iets, en de in u uitgestorte liefde is nog even krachtig als ooit. Indien ge ze maar opwekt. Maar weer met het teedere der genegenheden naar den eenig Heerlijke uitgaat!

En toch ontglipt u ook bij het indenken van dat zalige nog altoos een zucht! Helaas, waarom, waarom kan uw gemeenschap met uw Jezus niet als uw gemeenschap met uw lieven op aarde zijn?

Alles zoo inwendig! Zoo mystiek! Zoo opgesloten in het verborgen! Dat enkel geestelijke kan uw hart niet voldoen!

Wel leeft Hij in uw menschelijk vleesch; wel is Hij daar ergens in de zalen des eeuwigen lichts; wel zoudt ge Hem in tastbare vormen zien, als ge daarboven reeds bij Hem waart. Maar hier rust dat alles op *voorstelling*. Ge *denkt* u in, hoe Hij was toen Hij op aarde omwandelde; ge poogt u *in te beelden*, hoe Hij opvoer, ver van dezè aarde weg; soms tracht ge de heerlijke verschijningen van Stephanus en Paulus en Johannes *voor uw zielsoog te tooveren*. Maar dat alles bevredigt u niet, want dat doet *gij;* gijzelf;.... en.... de werkelijkheid om u blijft leêg.

Arme mensch! geslingerd tusschen de strijdige eischen van uw dubbel aanzijn. Gij zijt er niet op aangelegd, om enkel geestelijk te mijmeren en opwellingen in het onzicht-

bare te hebben. God schiep u, om ook naar buiten te leven, in een wereld om u uit te gaan met uw zoekend oog. Niet de idée van uw kind, niet het denken aan uw kind, niet de liefde voor uw kind is u genoeg, maar dan eerst is het schoon, is het heerlijk, is het harmonisch genieten, als ge dat kind uwer ziele den kus der liefde drukken kunt op het zichtbaar en tastbaar en in levensgloed u tegentintelend gelaat.

En daarom is het overspanning, is het onnatuur en gaat het in tegen den aard van uw menschelijk wezen, zoo ge het alleen *in den geest* wilt, en niet ook tracht naar het *hooren*, het *zien*, het *tasten*. Ja, waarlijk, het hooren van Jezus' eigen *stem*, het zien van Jezus' wezenlijke *oogen*, het tasten van Jezus' eigen trouwe *hand*, dat zou uw weelde zijn!

Nu wandelen we door *geloof*. Dat is ons opgelegd. Dat is de schriklijke taak van Gods kind op aarde. Met *geloof* beginnen, in *geloof* al de dagen voortgaan, in *geloof* eens den geest geven. Op aarde nooit verder dan *geloof* komen. En wie daar ook maar iets op afdingt, moordt zijn ziel. *Alleenlijk* gelooven, zoolang we in dezen tabernakel verkeeren. Dus *niet* hooren, *niet* zien, *niet* tasten. Niets ook van Jezus. Zoo ontzaglijk pijnlijk is deze pelgrimsstaat. Maar een pelgrimsstaat, die dàn alleen het echte goud van ons geloof laat blinken, als krachtig en bezield in dat geloof het verlangen leeft om ontbonden te worden en *met Jezus te zijn*.

Met Jezus; niet alsof er niet reeds hier zielsinnige gemeenschap met Immanuel ware, maar dan toch eerst *met Jezus*, omdat het geloof dan overgaat in een *zien* en *hooren* en *tasten* van wat hier nog enkel geestelijk wegschool.

God weet, dat we dat zien en hooren en tasten niet *kunnen* missen om het zielsgeluk vol te voelen worden.

Of had dan Abraham, de patriarch, de gemeenschap der ziele met zijn Borg niet? Is er dan tweeërlei geloof dat rechtvaardigt? Een ander voor u nu,.... en een ander eeuwen geleden voor Abraham? Immers neen. Ook hij, hij de eerste uit Israel, is gerechtvaardigd uit den geloove; ja hij is de vader aller geloovigen; dus ook uw geestelijke vader geworden. Geen twijfel dus, of in den geloove was Abraham rijk. Overrijk. En ook van hem gold het: „Dien ge niet gezien hebt en nochtans liefhebt; u in Hem verheugende met onuitsprekelijke vreugde."

En toch, dien sterk, krachtig geloovenden Abraham heeft God Almachtig niet in het „enkel-geestelijke" gelaten. De oude patriarch had begeerd, *zeer* begeerd den dag van Jezus ook te *zien*, en hij *heeft* dien gezien en hij is *verheugd* geworden. Jezus zelf getuigt het ons.

Ware toen de kribbe van Bethlehem er reeds geweest, dan zou dat bij de eikenbosschen van Mamré niet gebeurd zijn. Dan ware Abraham met Isaäc, als een andere vorst uit het Oosten, naar Bethlehems stedeke opgetrokken, om zijn stramme knieën bij Maria's schoot te buigen en zich zalig te staren in de aanschouwing van het Kindeke Gods.

Maar nu die kribbe nog toefde, schonk God hem het heerlijk verschijnen van Messias bij Mamré, en toen Abraham in voorbidding worstelde, toen *genoot* de vader der geloovigen; want toen *heeft* hij zijn Verlosser gezien en is *verheugd* geworden.

Dat zien verdiepte nog de diepte van het geloof in den patriarch, en het is Abraham, die, met alle even begenadigden, juist door de nawerking van die zeldzame vreugde, op de uitverkorenen om hem en na hem, zoo diepen indruk oefenen kon.

Om te kunnen *zien*, moest er door Abraham eerst zoo diep en sterk *geloofd*. Maar ook, toen het „zien" daarna kwam, nam de geloofskracht toe in werking.

Jezus' heilige apostelen brengen u soortgelijk getuigenis. Ze waren personen, even zwak en zondig als wij. In de zaak der zaligheid hadden ze niets bij ons voor. Maar toch, ze zijn mannen, die op een wijs zooals niemand buiten hen, een stempel op heel Jezus' Kerk hebben gezet.

Zie maar, hoe wonderbaar hun voortgang is. Hoe kneden ze de zielen als was. Wat gloed ontsteken ze niet! Wat kracht gaat van hen uit!

En natuurlijk, dat ging alleen door *geloof* en door geloof alleenlijk. Maar toch met een geloof, waar een *zien* achter lag!

Hoor maar, met wat jubeltoon ze het uitgalmen: „Hetgeen wij *gehoord* hebben, hetgeen wij *gezien* hebben met onze oogen, hetgeen wij *aanschouwd* hebben, en onze handen *getast* hebben, dat verkondigen we u!"

Ja, niet enkel de heilige apostelen ontwikkelden dat hooger vermogen. Heel de groep van belijders, die Jezus in het vleesch *gezien* hadden, en Jezus hadden *gehoord* en Hem hadden *getast*, heel die kring der uitverkorenen had dat machtige en indrukwekkende, dat zich nu niet meer laat nabootsen maar in die eerste gemeente zoo natuurlijk thuis hoort.

Dat waren de tijdgenooten van Bethlehems kribbe.

De broederen en zusteren, die zelf in Bethlehem geweest waren; voor wie Jeruzalem was, wat Amsterdam voor ons is; die meê doorleefd hebben wat toen in heel Judea doorleefd werd; die Maria op straat hadden zien wandelen en Jozef van aangezichte gekend; en die gehoord hadden van den engelenzang als van een pasgebeurde zaak, gelijk wij hooren van een prachtige orgelmuziek die in een andere stad is afgespeeld; vernomen hadden van dat engelenbezoek, gelijk wij hooren van hooge vreemdelingen, die door ons land trekken; en het gerucht hadden opgevangen van die Wijzen uit het Oosten, gelijk wij hooren van een prins, die in onze residentiestad het vorstelijk paleis bezoekt,

Zoo leefden die kinderen Gods in de werkelijkheid van dit heilige en met een intensiteit, waar wij geen denkbeeld van hebben. En zoo kwam het, dat deze uitverkorenen, door den Heiligen Geest later tot geloof gebracht, in dat geloof een vastheid hebben bezeten, die letterlijk bergen verzetten kon en nog, bij het hooren, ons verbaast.

Zoo werkt de kribbe van Bethlehem.

Al haar majesteit ging over in de geloofskracht van de apostelen en der uitverkorenen in die dagen, en door die geloofskracht is er een macht op de Kerk van Jezus uitgeoefend, die haar eens voorgoed een stempel gaf, waar ze nog op teert en waarop ze teren zal tot aan de voleinding.

„Vader! Ik bid niet alleen voor dezen, maar ook voor hen, die door hun woord in mij gelooven zullen!"

Abraham is de vader der geloovigen, door een geloof, dat in aanschouwen steunde.

En de apostelen zijn de heilige patriarchen van de Kerk des Nieuwen Verbonds door een geloofsgetuigenis, dat op een „hooren, zien en tasten" van Bethlehems kribbe tot aan den top des Olijfsbergs berust.

Maar *wij* blijven dat hooren, zien en tasten missen. *Wij* hebben enkel het geestelijke. Niets dan het geloof. En dat, terwijl we toch evenzoo een hart hebben als Abrahams hart, dat zeer begeeren zou te *zien;* en even zulke zwakke personen zijn als de uitverkorenen uit Jezus' dagen, die heel het land doortrokken, om zijn aangezicht te aanschouwen.

Spreek u toch uit, naar het in u is. o, Broeders, wij missen zoo onuitsprekelijk veel, dat die apostelen hadden.

Niet, dat we hierover treuren mogen. Verre vandaar. Wat hebt ge, dat ge niet om niet hebt ontvangen? Is

God de Heere niet vrij, ook al onthield Hij u nog wat gij hebt? En bovendien, is die wondere niet die Almachtige, die, ook zoo, op gansch wonderlijke wijze het geloof in u schept, met zaligmakende uitwerking?

Weg dus met alle geklag en beklag! Weg vooral met alle sentimentaliteit, die eigenlijk niets dan een vroomschijnend meesmuilen is!

Gij hebt het geloof? Welnu, dank dan uw God en loof zijn ondoorgrondelijke barmhartigheid, en belijd het jubelend met de Kerk des Heeren: „Wij dan, gerechtvaardigd door het geloof, *hebben vrede met God!*"

Wat niet mag is alleenlijk, dat ge om deze gerustheid en deze voldaanheid des geloofs, voor het nóg meerdere en nóg heerlijke stomp zoudt worden. Want het stomp worden van de begeerte naar „zien en hooren en tasten" is geen blijk van *hooger*, maar van veel *lager* en oppervlakkiger geloof.

Het echte kind van God is in zijn geloof zalig, maar worstelt niettemin in dat zalige geloof rusteloos, *of hij komen mocht tot de kennisse der opstanding van Christus.* Hij dorst naar *aanschouwen.* Hem verteert een innerlijk verlangen, om tot de *wezenlijkheden* zelve door te dringen!

En nooit sterft in zijne ziel het roepen van de bruid weg: *Kom, Heere Jezus, ja kom haastelijk!*

Wie daarbuiten kan en wiens hart daar geen behoefte aan heeft, die zie wel toe, of het geloof in hem ook een geloof zij zonder wortel.

En wat doet nu de kribbe van Bethlehem, wat doet het Kerstfeest voor uw geloof? Schuift het een „zien en hooren en tasten" er onder?

Immers neen!

Want ook op uw Kerstfeest hoort ge niets, ziet ge niets, tast ge niets. Al wat er bij de kribbe omgaat, gaat om in uw geheugen, in uw herinnering, in uw voorstelling, in

uw verbeelding. En wee u, zoo ge u diets maakt, dat ge op Kerstdag tot de werkelijkheden doordringt.

Neen, zeggen we u, en nogmaals neen.

Ook op uw Kerstfeest drijft het alles op geloof. Op enkel geloof. Op geloof alleenlijk. En wie niet gelooft, heeft op zijn Kerstfeest niets.

Voor dien plante men, als voor kinderen, een kerstboom en hange er lichtjes aan en reike hem geschenken.

Want die kan hij hebben, ja, maar ach, al hadt ge tien kerstboomen met al het licht en al die rijke gaven; wat, wat vonkje van licht hadt ge daarmeê nog opgevangen in uw donkere ziel?

Neen, het Kerstfeest brengt u wel de heuglijke tijding van *anderen*, die „hoorden, zagen, tastten," maar onze vaderen zagen het wel diep en geestelijk in, dat uw ziel daar niets meê wint, tenzij dat ze op geloof kan drijven.

De Heere zelf gaf u zijn Sacrament.

In dat Sacrament *toont* Hij u iets dat ge *ziet*, laat Hij u iets *toespreken* dat ge *hoort*, en houdt Hij u iets voor dat ge *tast;* en onder dat hooren, zien en tasten gaat *zijn* werking op uw ziel uit.

Dat is het sacramenteele. Het hoogste, dat op aarde bereikbaar is. Een menging van gelooven en aanschouwen. Veel hooger staande dan alle feestdag en alle werking der verbeelding. Het van God verordend middel tot sterking van uw geloof.

En toch, hoe oneindig ver ligt ook de glans van dat Sacrament nog niet beneden de heerlijkheid van het zien der wezenlijkheden, het hooren van Christus' eigen stem, het tasten van de eeuwige glorie!

Bethlehems kribbe komt dus *niet* om uw dorst naar het zien en hooren te bevredigen. Uw Kerstfeest *kan* uw geloof niet aanvullen. Zonder uw persoonlijk geloof biedt het u niets.

Maar wat het wel doet; dat is, *bijaldien ge gelooft*, u

den rijkdom van Gods goedertierenheden nogmaals voor uw geloofsoog uitstallen, om u diep, zielsinnig te doen beseffen, wat genadig God en wat rijken Verlosser ge toch hebt, nu het Woord vleesch werd en de eeuwige armen der ontferming onder u zich roerden.

Bijaldien ge gelooft, dan wordt voor dat geloof realiteit al wat die genadige God wezenlijk voor u is en werkelijk voor u wrocht en deed, toen Hij u dat kindeke onder zulk een engelenlofzang schonk.

Bijaldien gij gelooft; d. w. z. indien gij aan die windselen niet hangen blijft noch aan die houten krib, noch zelfs aan het lieve van dat goddelijk wicht, maar indien ge in dat komen van dat Kindeke een stemme hoort ruischen: *Ziet, hier is uw God!*

Want dan gaat ge met uw ziel zitten bij de uitverkorenen Gods in Abrahams en Davids en Jesaja's dagen, die door geloof geleefd hebben, maar nog altoos uitzagen naar dien heerlijken dag, waarvan Zacharias, de Ziener, getuigde: „Dan zal de Heere, mijn God, komen!" Dan voelt ge u één in zielservaring met de schare, die het brood at en de vischjes nuttigde, en waarvan de besten toch, ook nadat ze geloofden, bleven klagen: „Wij zuchten in onszelven, verwachtende de openbaring van de heerlijkheid der kinderen Gods." Ja, dan is het of uw eigen zieleleven slechts het *na*leven is van wat al Gods uitverkorenen ook onder het Nieuwe Verbond hebben bekend, dat Hij, *die er eens was*, er voor het geloof wel *ook nu is*, maar dat het dan toch eerst volkomen zaligheid wordt, *als Hij, uw Jezus, in zijn glorie zal komen.*

Zoo tuurt het geloof niet ziekelijk naar de kribbe terug, als lag in Bethlehem nog onze schat, maar van die kribbe ziet het uit naar den doorluchtigen Dag des Heeren!

Als die dag eens zal aanlichten, dan eerst zal het voor al Gods uitverkorenen hun *Kerst*feest, feest van *Christus*, jubelfeest des *aanschouwens* zijn.

Dan, als de Heere mijn God in zijn heerlijkheid zal komen met al zijn engelen, zal elk kind van God *hooren*, en elk kind van God *tasten* kunnen.

Dan *vervalt* het geloof. Dan komt het heerlijke van het zien, een zien van aangezicht tot aangezichte, met voor de windselen het lichtgewaad en voor de kribbe den troon der glorie!

WANT HIJ IS KLEIN.

Heere, Heere, vergeef toch; wie zou er van Jacob blijven staan; want hij is klein. AMOS 7 : 2.

Op wat klein, op wat veracht en ingezonken is, op wat nederligt in het stof, rust het welbehagen des Heeren. „o, Red ons, o onze God," roept de profeet in zijn smeeken, „want we zijn geworden als die niets zijn; geheel in den staat der nederheid weggevallen; *Jacob is klein!*"

Zóó is het.

De Heere toornt tegen wat hoog is; zijn mogendheid stelt zich tegen „allen hoovaardige en hooge; tegen allen verhevene; dat hij vernederd worde; tegen allen hoogen toren; tegen allen vasten muur; tot de hoogheid des menschen gebogen en de hoovaardij der mannen vertreden zij!"

Hij duldt niet, dat iets of iemand zich naast of tegen Hem verheffe. *Hij alleen,* de Heere onze God wil verheven zijn.

Vandaar zijn welbehagen aan wat klein zijn *wil;* zich klein *maakt;* en in de gestalte der kleinen voor zijn aangezicht komt.

Zie het aan Maria! Of zong ze niet: „Hij heeft de *nederheid* zijner dienstmaagd aangezien?" Maar ook, zie het beter aan het Kindeke Jezus zelf; aan Hem, die zichzelven *vernietigd,* zichzelven *vernederd* heeft, tot den dood, ja, tot den dood des kruises, en die *dáárom,* zegt de apostel,

wijl Hij als een worm in het stof wilde zijn, en *dáárom* alleen, zich in dat alle maat overschrijdend welbehagen zijns Vaders mocht verkwikken, dat Hij uitermate zeer verhoogd en Hem gegeven werd een naam *boven allen naam* in hemel en op aarde!

Werd dat ook uw levenswet, mijn broeder? Uzelven af te breken, willens weg te slinken, minder, al minder te worden, of uw heerlijk Hoofd in u wassen mocht? Hoor den Psalmist uitroepen: *'k Ben klein en veracht, o Heere!* Luister naar wat Jehovah bij al 't profetenkoor zijn Israel toeroept: *„Ik zal u klein maken* onder de Heidenen, o mijn volk; *daarna* zal Ik Mij uwer ontfermen!" Merk op, hoe Hij uit 't nietige den Heerlijke roept: „o, Bethlehem-Efrata! *zijt gij klein* om te wezen onder de duizenden van Juda?" Maar ook, hoe Hij aan dien Heerlijke de belofte der vertroosting bindt: „Zwaard, ontwaak tegen mijn Herder, en Ik zal mijn hand *tot de kleinen* wenden!"

En immers, daar spreekt de ervaring van Gods uitverkorenen het *Amen* op! Eerst toen ze klein waren gemaakt, werd er welbehagen ingedronken. Zoolang ze klein bleven, liet dat welbehagen niet af. Het week als het hart zich weer verhief en keerde in voller stroom eerst weder, als de verbrijzeling weer volkomen werd.

Als een dezer kleinen! was het woord van Jezus aan zijn discipelen; waarvan zoomin voor u als mij een tittel of jota vallen kan. *Verliezen*, niet behouden moet ge 't leven. *Verloochening* heet de ridderslag, die u recht geeft om achter Hem aan te komen, tot het „Ik *niets*, Gij *alles*, Heer!" de levenspsalm der ziel wordt.

U tot *vertroosting*, niet waar, die met de hoogen niet geteld en met wat groot is niet gerekend wordt. Om uw kleinheid vergeten op aarde, maar bij God gewaardeerd. Hij weet het: *Gij hebt kleine kracht!* maar ook het: *Vrees*

niet, gij klein kuddeke! kwam van zijn goddelijke lippen. o, Al wat lijdt en weggedreven is; wat ellendig is en arm; wat naakt is en blind; wat hulpeloos en verlaten omdoolt — het heeft een aanspraak te eer op de verhooring zijner smeekingen. „Heere, wend U niet af," riep Jesaja, *want wij zijn weinigen!* en ook úw smeekinge, bedrukte van hart, benauwde van ziele, ook úw schreien mag het voor den troon der genade klagen: „Heere God, ontferm u mijner,.... *want ik ben klein!*"

o, Dat Kindeke in de kribbe, klein geworden, om u, met uw dor, koud, leêg hart, eens groot in 't Koninkrijk daarboven te maken, die Immanuel, die vernietigde en vernederde, hebbe macht ook op uw hart, om nog meer, nog dieper dat hart in te drukken, om eindelijk de veer, waarmeê ge nog telkens opspringt, de veer van uw eigen *ongeloof*, voor altijd te *knakken*. Hij hebbe macht over het hart, *dat geknakt is*, om de „rookende vlaswiek niet te blusschen," maar aan te blazen tot een vlam, die u „een licht in de vallei" op aarde, een licht der vertroosting kan zijn. Maar ook, die Erbarmer *geve uzelf erbarmen*, dat ook gij op uw beurt u ontfermen moogt over wat nooddruftig, ontfermen over wat benauwd van ziel is.

Ja, of ge daaraan meê uw eigen staat mocht keuren, dat ge uzelven onderzocht en doorzocht, of de kleinen der aarde uw liefde, de verachten en vergetenen uw hart, de verdrukten en neêrgebogenen uw erbarmen hebben; en of ook gij te luisteren pleegt, als men uit de nederheid tot u opziet, roepende: „Help mij, o, mijn broeder, *want ik ben klein!*"

GROOTE BLIJDSCHAP.

Ziet, ik verkondig u groote blijdschap, die al den volke wezen zal.
LUK. 2 : 10.

Weer staat ons Kerstfeest te komen, hooggetij der eeuwige Ontferming, vierdag der Barmhartigheden onzes Gods! En nóg kloppen duizend harten dien dag der kinderlijke blijdschap tegen, en nog bekoort Bethlehems kribbe door haar heiligen eenvoud, maar toch...., wat het eertijds in ons leven was, is het zalige Kerstfeest niet meer.

Het wekt niet meer dien algemeenen toon van hooggestemde blijdschap, die eertijds, althans op dien dag, tot een denken aan Jezus, tot een bezig zijn met zijn heiligen naam, tot een turen op zijn goddelijke grootheid dwong.

Voor verre de meesten is het Kerstfeest een feest zonder den Christus geworden.

Aan de leugen voet gevend, van alles alles makend, heeft men de onzalige kunst uitgevonden, om onder vrome vormen onwaar te zijn en van die onwaarheid, God vergeve het hun! een nog voor Christelijk zich uitgevend stelsel te maken.

Al wat de Christenheid eeuw aan eeuw tot roem van Gods grooten en heerlijken naam als wonderen zijner Liefde en als machtdaden zijner Ontferming herdacht heeft, wordt driest ontkend. Niets was er aan van die kribbe, noch van een moedermaagd, noch van die engelen, noch van hun

lied! „Verdichting" is de luidklinkende term, waarmeê voor dit alles de gordijn valt. Maar niettemin zegt men *de Christelijke feesten*, óók ons Kerstfeest, ons Kerstfeest bovenal, lief te hebben, er aan te hechten, het te eeren.

Niet om wat er geschied is, maar om de *idée*, om de poëzie, die men er zich bij denkt, om de gewaarwordingen, die het wekt.

Zóóver gaat men zelfs van te beweren, dat dát eerst waarlijk Kerstfeestvieren is!

Arme menschheid! Zijt ge dan nog niet ontnuchterd? Leerdet ge dan nog niet, hoe dit eigendunkelijk spelen met het heerlijkst feest slechts voorbô is en profetie van andere jaren, die straks volgen zullen en waarin aan geen Kerstfeest meer wordt gedacht?

Gij, ouden van dagen, die in de vraag uws levens het kinderlijk loflied van Bethlehems kribbe zwijgen liet, om dien droom der poëtische idée meê te droomen, voelt ge dan nog niet aan uzelven, speurt ge het niet aan uw kinderen, hoe de geestdrift weg is, de stemme des geklanks wegstierf en bij het geslacht dat nu komt schier van geen Kerstfeest, van geen vroomheid sprake meer zal zijn?

Nog sprake, ja, om van het laatste des jaars een tweetal dagen meer aan ontspanning en zingenot te wijden, den arbeid te staken of elkander bij spel en festijn te onthalen; maar geen sprake meer van uw Jezus, van den Verlosser, van een Koningskindeke, zelfs niet meer van een Vriend der menschen!

Dat, wie nog aan den Christus naar de Schriften vasthoudt, om anderer koudheid van hart toch de eigen liefde niet late verkoelen!

Spreke veeleer uit het oog zijner verlosten verhoogde geestdrift, een verheuging des harten, om anderer matheid in dubbele mate verdiept!

Neen, ons rooft men onzen jubel niet.

Wij *blijven* zingen van onzen Koning!

Als het koor der zangeren slinkt in aantal, moet juist een voller toon dat gemis vergoeden, en verheffen we *te luider* ons vreugdelied.

Den Middelaar *moet* zijn eere van deze aarde toekomen.

Hallelujah, Hem de glorie!

We kunnen niet anders, want Jezus is ons leven, is onze liefde, is ons één en al.

In onszelven staan we arm en verlaten, zijn we als anderen, onrein van natuur, liefdeloos van aard, wars van het hooge, zoekend wat onszelfs is. Maar in Hem is een heel ander leven. Hij is rijk en der heerlijkheid vol, teederlijk heilig in onkreukbare reinheid, zelf de Liefde en daarom liefde ademend. o, Onze Jezus is zoo onuitputtelijk rijk, rijk in al wat schoon en groot en goed, wat edel, waar en heerlijk is! En dat alles bezit Hij *voor ons*, deelt Hij ons meê, doet Hij op ons werken, laat Hij door ons hart ruischen, *alsof 't het onze ware.*

Denk u Jezus weg, en we zijn *niets.*

Wat een bundel dorre takken zijn zou zonder stam en wortel, wat een droge bedding is zonder den stroom, die van den top der bergen ruischt, starren zonder glans, instrumenten zonder tonen, een woud zonder vogelenkoor, — ziedaar, wat wij, arme Christenheid, zijn zouden, indien ge den band kondt afsnijden, die ons met Jezus in gemeenschap zet.

o, Die banden der liefde van Jezus voor ons en van ons geloof aan Jezus zijn als geleiddraden, waarlangs iets neêrstroomt, iets toevloeit.

Bind die draden aan, span ze naar den eisch des Woords, en ge behoeft niet te toeven, ge behoeft niet te aarzelen, zie, ijlings vloeit er vrede en gerechtigheid en liefde voor het gebod uit het Hoogepriesterlijk hart u tegen; er werkt iets in u, dat ge straks niet kendet; *gij* doet het, en toch

doet gij het niet, maar die ander, die wel niet in u is, maar toch van den Troon der heerlijkheid u door die teedere geleiddraden in beweging zet en stuurt!

En hiermeê overkomt ons niets vreemds, maar gebeurt iets zoo eenvoudigs en natuurlijks, dat we zoo voelen kunnen, hoe Jezus voor ons *gegeven* is en wij op Hem zijn aangelegd.

o, Als knapen en jongelingen hadden we ons ingebeeld dat op onszèlf te staan, zelfstandig te wezen, zèlf het te doen, het lijdelijke te schuwen, vooral anders dan anderen te zijn, onze eere als *mensch* was!

Maar nu weten we, hoe we ons vergisten!

Neen, de eere van den mensch, d. w. z. wat overeenkomt met zijn aard en beantwoordt aan zijn wezen, is niet een mensch *op zichzelf* te zijn, maar *ingevoegd* te worden in het groot geheel, dat, als het Lichaam van Christus, een hoogheerlijk organisme vormt, niet *zelfstandig* te wezen, maar *lid* te zijn, niet onszelf toe te behooren, maar eens anderen *eigen* te zijn.

Dàn eerst komen we tot kracht en eere, als we een Hoofd, een Koning, een Gebieder over ons hart hebben gevonden, een, voor wien we ons nederbuigen; aan wien we ons toewijden; voor wien we zijn willen; aan wien we ons overgeven; zonder beding; met lijf en ziel!

Eigendom van Christus!

Niet slechts zijn belijder, zijn verloste, zijn beminde, maar *zijn eigendom.*

Geheel in zijn macht!

Niets uitgezonderd, *niets* overbehouden, *geheel de zijne.*

Hij *alles* over ons te zeggen. Hij *alleen* over ons te zeggen. Nu en eeuwig.

Zóó geheel de zijne, dat Hij met ons doen kan wat Hij wil; dat Hij alleen in ons willen, en krachtens dien goddelijken wil iets in en door ons doen kan.

Maar kwam het in ons tot die aansluiting aan Jezus, dan werkt de kracht ook.

Ge kunt geen buis uit de waterfontein naar uw woning leiden, dat het water *niet* zou vloeien.

Die van Christus Jezus zijn, zijn ook instrumenten in zijn hand.

Ze worden door zijn goddelijke vingeren bespeeld.

Elke toon is nog niet zuiver. Want *al* de snaren van het hart zijn niet op eens hersteld en die weêr gespannen werden, hebben niet aanstonds de volle spanning.

o, Wat ge op aarde door Jezus van de harp onzes harten hoort tokkelen, heeft nog niets van dat volmaakte lied, dat ge daarboven eens *uit onze ziel*, meer nog dan van onze lippen, zult hooren vloeien.

Maar ook zoo toch is, wat er nu reeds in ons stil gemoed weêrklinkt, echo van een goddelijken toon, uit de zalen des eeuwigen lichts opgevangen.

Er ligt een teeken in, dat Jezus *werkt*.

Uit ons, die we in onszelven zijn, hoordet gij dien heiligen toon nimmer.

Gods Woord, ook het woord, dat zijn engelen aan Efrata's herderen brachten, is zoo waarlijk waar en waarachtig: Met Jezus komt er groote blijdschap!

Groote blijdschap, of er is geen blijdschap met al. Niet een aangename prikkeling als u overkomt bij een goede erfenis die u ten deel viel, of bij eere die menschen u gunnen, of bij een arbeid die u gelukt, of zelfs als bij een kind dat u geboren werd. De aandoening, de gewaarwording, door deze blijde dingen des levens gewekt, heeft met deze vreugde, zelfs in soort, niets gemeen. Een halve, een getemperde, een blijdschap zonder meer, is, als Jezus u in de ziel vaart, ondenkbaar.

Ze kan niet anders dan groot, nameloos, onuitsprekelijk

groot zijn, dat ze het hart overstelpt en de ziel doet wegvloeien en u stil maakt, om eerst straks uit uw diepe gewaarwordingen op te waken met een dankbaar, Godverheerlijkend: *o, Mijn Jezus, mijn Borg, mijn Toevlucht, mijn Redder!*

Die groote blijdschap kan er zijn, ook al zingt men niet luider dan Maria bij de kribbe, die de groote gedachten die haar toestroomden, weglei in haar hart.

Aan de keel hangt het niet. Er kan een heerlijk gezang in de ziel zijn, ook bij den stemmelooze; en een luidkeels roepen van „Jezus! Jezus!" kan saâmgaan met een roepen der ziel van „Baäl! Baäl!"

Ook het lied is heerlijk.

Een genade te meer die God ons gaf.

Heerlijk bovenal, zoo er in dat lied geestdrift van den Heiligen Geest trilt, zoo het met de stem der broederen en der zusteren zich paart; zoo het de krijgsmuziek van Jehovahs heirscharen is, waarmeê we victorie blazen tegen Satan!

Maar toch, dat lied maakt het Kerstfeest niet, dat lied maakt onze groote blijdschap niet; dat lied is slechts uitvloeisel, en bleef, is het dat niet, beter weg!

Neen, wat we onder woorden trachten te brengen, is een verborgen gebeurtenis, iets dat zacht en teederlijk wordt afgespeeld op den achtergrond des diepen zielelevens; als het in de voorhoven onzer ziel eerst zoo leêg, zoo doodsch, zoo kil en droef zonder Jezus was, en Hij dan tot dat diep onreine hart naderde, het besprengde met zijn dierbaar bloed, het keerde met bezemen en er dan de dienstknechten van zijn genade in uitzond, om ons te bekwamen tot zijn lof en tot zijn aanbidding; ja soms zelfs om dat eerst zoo peilloos diep weggezonken hart op te heffen en het toegang en doorgang te geven tot de zalige genieting van het Eeuwig en Drievuldig Wezen zelf.

Tintelt die blijdschap, (en nu immers weêrspreekt ge ons

niet meer?) die *groote* blijdschap u door de ziel, dan is Jezus u geboren, dan hebt ge de kribbe aangeraakt, dan leeft ge niet meer op uzelf, maar is het uwe in u al meer bewegingloos geworden, om Jezus in u te laten leven, te laten werken, te laten heerschen.

Dàt was Paulus' nooit eindigend Kerstfeest, waarvan hij zoo roerend aan zijn ontrouwe Galatiërs schreef: „Lieve broeders, ik leef, *maar niet meer ik*, Christus leeft in mij!"

Lezer, zijt ge tot dat Kerstfeest voor uzelven gekomen?

Is het u om die diepe tonen der innigste toewijding en der teederste gemeenschap te doen?

o, Gewisselijk, óók onze kleinen mogen in ons Kerstlied *meê*zingen.

Maar meer kunnen ze niet.

*Meê*zingen met de levende Gemeente des Heeren als zij *eerst* zingt, als *die* voorgaat, als *die* den toon aangeeft.

En als het daartoe komt; als de gezalfden des Heeren, we zeggen niet voor het oor der menschen, maar, voor het oor des Eeuwigen jubelen, zou dan die zang *hún* werk zijn, dat lied in *hén* zijn oorsprong hebben?

Neen, mijn broeder, mijne zuster, als het zóó daarbinnen jubelt, dan is het Jezus zelf, die den zang aanstemt en, zijn eere van zondaars zoekend, u het lied doet klinken door de ziel!

„WONDERLIJK!"

En men noemt zijn naam Wonderlijk, Raad, Sterke God, Vader der eeuwigheid, Vredevorst. JES. 9 : 5.

Zielverrukkend is Jesaja's profetie van het Kindeke, dat ons geboren, van den Zoon, die ons gegeven zou worden! Die profetie, die uitloopt in het uitroepen der verrukte ziel, dat ze niet meer in kan houden: „Die Immanuel is *Wonderlijk*, die Messias is *Raad*, die Verlosser is een *Sterke God*, die Heiland is een *Vader* of Sprinkadet van eeuwig leven, dat Kindeke zal koning zijn, maar koning als *Vredevorst*."

Om uwe ziel daarin te lokken, teekent de Heilige Geest u dan eerst het „land dat in duisternis" zat en zeer „beangst" is geworden. Eens baadde het zich in het koesterend licht der zon, en toen bloeide er alle hof en zong een ieder er zijn vreugdelied en vloeide heel het land over van genieting.

Maar dat volk gaf zijn God de eere niet. En toen trok God zijn zon terug. En toen week de koesterende warmte, en bevroren de stroomen, en verstijfde de akker, en werd heel het land met duisternis overgoten. Als in de schaduwe des doods lag het weggeschoven.

En gelijk aan dat land, zoo vergaat het Gods kind, en gelijk aan dat volk van Zebulon en Naftali, zoo vergaat het aan het volk des Heeren.

Zoolang de zon vriendelijk haar glansen spreidde, en haar vruchtbre warmte van den hemel zond, werd het in en om ons een Paradijs. Maar toen onze ziel God verzaakte, toog die Zonne der gerechtigheid in haar ommeloop van ons. En nu is het alles koud en kil en levenloos en donker in onze ziel geworden. Wat eens zoo vroolijk stroomde in ons hart, is stijf gevroren en onaandoenlijk geworden, en voor het weelderig licht waarin onze ziel zich baadde, overviel ons donkerheid en bekroop ons de beangstiging; een angst, als over eens menschen ziel trekt bij het gemis van het vriendelijk licht.

En zoo wandelden we dan in duisternis en woonden in het land der schaduwen des doods, en: „Wachter," dus klaagde onze ziel uit die donkerheden: „Wachter, wat is er van den nacht?" En dof klonk het van den wachttoren ons, altoos even somber, tegen: „Het blijft in donkerheden, het is nòg nacht!"

En zoo bleef het ook, tot eindelijk, eindelijk de ontfermingen onzes Gods als in heerlijk morgenrood boven de kimmen daagden, en hoor, nu gaat er een vreugdegeroep, een geroep als van heerlijke verlossing uit: „U, o volk, dat in duisternis wandelt, zal een groot licht opgaan; en u, die woont in het land der schaduwen des doods, over u zal een heerlijk licht schijnen."

En nu barst er opeens een kreet der vreugde uit alle hoeken der duisternis en van achter de schaduwen des doods los, en als het beangste volk nu die heerlijke Zonne der gerechtigheid ziet opgaan, dan valt elk kind van God op de knieën, en een ieder aanbidt in verrukking, en ze kunnen het niet inhouden, maar roepen het uit in zalige verrukking, de een Hem noemende: „Wonderlijk!", en een tweede Hem noemende: „Raad," en een derde: „Sterke God," en weêr een: „Sprinkader van het eeuwige," en een ander weêr: „Vredevorst!" En uit die veelheid der tonen vormt zich een accoord, en door dat accoord ruischt

een hemelsche melodie, een melodie, waarin meer nog spreekt, dan in het Hallelujah der engelen, t. w. de diepe zielsmelodie van den verlorene, die gered werd.

Wonderlijk! roept de een, omdat de heerlijke opgang van die Zonne der gerechtigheid hem verbaast. De donkerheid der ongerechtigheden was zijn deel. Alles lag voor zijn oog gehuld in het doffe grauw der zonde en der smadelijke overtreding. De heugenis van gerechtigheid was er, maar wat gerechtigheid was, wist niemand meer. Het oog was aan het zien van gerechtigheid ontwend. Donkerheid was het levensdoel onzer ziel geworden. En nu, zie, daar rijst in heerlijke pracht de Zonne der gerechtigheid boven de kimmen, en daar straalt het licht van Gods heiligheid, en op alles spreidt het zijn gouden glans, en het zielsoog wordt verrukt van het aanschouwen, en gelijk een kind opspringt als het de pracht der zon aanschouwt in haar opgang, zoo kan de ziel het bij den Opgang uit de hoogte niet inhouden. Die gerechtigheid is zoô onuitsprekelijk heerlijk, en „Wonderlijk, wonderlijk!" is alles wat de verrukte ziel uit.

Raad! roept weêr een ander, minder mensch des gemoeds en meer naar den drang van zijn aard een *denker.* Alle weg was afgesloten. Er was geen pad door de zee. De uitweg was toegemuurd. Wie kon met zijn hand aan den hemel reiken? En toch, hoe kon God, die heilige God, ons, diepschuldigen, nog in erbarmen aanschouwen? Reddeloos en radeloos zat hij neder. Hier hielp geen bepeinzing, hier was geen overlegging. Reeds wenkte de wanhoop. Maar hoor, daar gaat het geroep uit van een Kindeke, dat geboren, van een Jezus, die ons gegeven is; en nu, opeens valt alle slagboom en opent zich een poorte des lofs in den muur, die allen doorgang afsneed. En „Raad," „Uitkomst," „Wonderlijke vinding" is vanzelf het roepen zijner ziel.

Weêr een ander roept: *Sterke God!* Hij *gevoelde* minder, en *dacht* minder, maar was meer man van de *daad.* De zonde was een macht. Die duisternis en schaduwe des doods lag loodzwaar op hem. Er was geen worstelen tegen. In die schaduwen des doods vond niemand zijn hand. En hoe ook de ziel zich had aangegord, en getast had naar het zwaard, en gestreden had tot ze uitgeput inzonk, het bracht toch nooit dan nederlaag, altoos bitterder teleurstelling, er was in het volk geen kracht. Hij, de Satan, de booze verleider, *bleef* overwinnen! Maar zie, daar komt dat Kindeke, daar wordt die Zoon geboren, en uit dat Kindeke groeit een held, een held der helden uit dien Zoon. En die held strijdt de strijden Gods, en de boog van Satan wordt aan stukken gebroken en dat Kindeke overwint. Overwint koninklijk, overwint met majesteit. En dat ziende, juicht de ziel Hem in verrukking en bewondering tegen: *Sterke, onverwinlijke God!*

En dan wordt „Vader der eeuwigheid!" of wat hetzelfde is: „Bron, Sprinkader, van wat blijft, van wat eeuwig is!" het heerlijk refrein, waarmeê een vierde invalt, en waarin de eerste drie met hem saamstemmen. Al wat eertijds hope bood, verging, al wat oudtijds de hope spande, bezweek. Geen voetstap die op den weg beklijfde, geen bloem die aan den stengel niet knakte. Men greep wel iets, maar altoos ontglipte het. Tot.... tot eindelijk dit Kindeke kwam, en die Zonne der gerechtigheid opging. Want zie, nu zijn het eeuwige glansen, die nooit meer verdonkerd worden. Nu trilt er een leven, dat nooit meer kan vernietigd worden. En dat komt van Hem, van dien Heiland, van dien Eenige; en: „Bronader, Vader van wat eeuwig blijft!" is de kreet der verrukking, waarmeê alle volk Hem tegenjubelt.

En zoo gaat het dan alles onder zijn scepter, en dat Kindeke heerscht en die Zoon, die ons gegeven is, overwint ons, en die Zonne der gerechtigheid trekt ons in het gebied van haar goddelijke glansen. En nu geniet het hart

en het leeft op. En wonderlijk overstroomt nu onze ziel een besef van goddelijken vrede. Ook hier, hier eerst is heerschappij. En de ziel voelt die beheersching. Maar die heerschappij is geen dwang, is geen geweld, haar aangedaan. Het is een zalig beheerscht worden van onze ziel, waarbij die ziel tot innerlijke ruste komt, en de wanklank innerlijk wegsterft en de zoetste harmonie langs al de gewelven van ons gemoed galmt. Het is een zich baden in storelooze, hemelsche kalmte, een zich verliezen in vrede van rondom. En die vrede komt niet vanzelf, maar stroomt uit Hem en vloeit uit Hem naar ons af; en daarom juicht de Kerk niet meer: „De Koning leve!" maar jubelt in eindelooze zangen voor haar Vredeverwinnaar, haar *Vredevorst.*

En dat heerlijk tafereel van die bange duisternis eerst, en dan dat heerlijk opgaan van de Zonne der gerechtigheid, en als haar glansen in het hart stralen, dat accoord des lofs en der aanbidding, dat uit de ziel der verlosten opklimt, dat schoone tafereel herhaalt zich telkens weder.

Herhaalt zich bij elke ziel, die uit de duisternis overgaat in het wonderbaar licht.

Herhaalt zich bij elk Kerstfeest, dat in meer dan schijn gevierd wordt.

o, Mocht het zich ook op dit Kerstfeest in de ziel van al Gods volk herhalen, en het weêr uitbreken in zalige aanbidding, met een „Wonderlijk, Raad, Sterke God, Vader der eeuwigheid, Vredevorst!"

„UW HEILIG KIND JEZUS!"

Dat teekenen en wonderen geschieden door den Naam van uw heilig Kind Jezus. HAND. 4 : 31.

Als er aan uw deur wordt geklopt, en de bode die opendeed komt u zeggen: *Daar is iemand van den Koning, die u spreken wil!* dan ontroert zich onwillekeurig iets in uw binnenste, en vraagt ge: „Wat mag dit zijn?" En zie, op uw Kerstfeest wordt er altoos opnieuw aan de deur van uw hart aangeklopt, en fluistert een hemelsche stem u toe, dat er iemand van den Koning van hemel en aarde is, die u iets te zeggen heeft; en wie gelooft, ervaart dan altoos die aangrijpende en toch zoo zalige ontroering, dat tot u kwam *Gods heilig Kind!*

„Gods heilig Kind" is zijn bode. Niet zoozeer „de Zone Gods", maar de door Hem gezonden „knecht", zooals in de taal dier dagen zulk een vertrouweling, dien men zond, met den teederen naam van „kind" genoemd werd; hier ongetwijfeld er ook op zinspelend, dat de nu gezonden Bode, de nu tot u komende Vertrouweling des Heeren HEEREN tegelijk ook zijn eigen, ééngeboren Zoon *was*.

Maar de zin van het schoone zeggen mag daarom niet teloor gaan. „Uw heilig *Kind* Jezus!" dat is de door U, o God, en van uwentwege tot mij gezondene, de Vertrouweling van uw raad, die met de macht van een heilig gezant des hemels bekleed, tot mij komt. Hij, die U, o heilige

God, Uzelven, onder menschen en ook bij mij en bij mijn hart vertegenwoordigt. o, Allerlei boden melden zich aan mijn hart aan, allerlei stemmen dringen in mijn ziel door, maar deze ééne komt niet van menschen, maar van *U.* Deze Jezus is de knecht, dien *Gij* tot mij zondt. *Uw* heilig Kind Jezus!

Hier *moet* ge dus luisteren. *Dezen* Bode kunt ge niet uitstellen. En al uw pogen om twijfel te opperen, of Hij wel de *echte* Bode van dien „Heer des hemels en der aarde" was, *moet* ge varen laten. Want op dezen Bode *is* niets aan te merken. Natuurlijk, bij elk ander zendeling, die door menschen gezonden tot u komt, kunt ge altoos nog verontschuldiging zoeken, en vragen, *of* hij zich ook vergist, *of* hij zijn zender wel goed begreep, *of* zijn zending wel betrouwbaar en echt is. Want alle andere bode, die tot u komt, is *on*heilig. Maar hier vervalt dit al tezaam, geheellijk. Want aan *dezen* Bode is vlek noch rimpel. *Hij* behoeft geen lastbrief te toonen, maar toont zijn echtheid en waarheid in zichzelf. Het Kind Jezus is een gezant des Vaders, gansch vlekkeloos en onnoozel. „Uw *heilig* Kind Jezus, o heilige God!"

Meer nog. De wijngaardenier, die een wijngaard geplant, en dien wijngaard verpacht had, zond, toen het aan oogsten toekwam, eerst wel als boden vreemde huurlingen, maar ten laatste zond hij zijn eigen kind. Misschien toch, dat ze dien ontzien zouden. Zoo is het nog onder vorsten en koningen blijk van hoog en innig vertrouwen, zoo een koning 's konings eigen zoon zendt, om de zake aan een ander vorst te openen. En zoo kan er dus niets hooger, en meer de ontroering van het menschenhart waard, aan dat hart overkomen, dan wanneer ook God de Heere zijn eigen lief Kind, als *ware* hij zijn dienstknecht, uitzendt om zijn bode te wezen. Want dan *heet* zulk een bode niet alleen „zijn Kind, dat hij zendt," maar dan *is* hij wezenlijk het eenig, lief kind des Heeren. En daarom is 't het volste

en het rijkste voor ons menschelijk hart, als er iemand van Godswege komt, die ons iets te zeggen heeft, en zoo die gezondene is *„zijn .... heilig .... Kind* Jezus!"

Eigenlijk moest dat „heilig Kind Jezus" u nooit aan de deur van uw hart gezonden zijn.

Bedenkt ge dat wel?

Ge zijt zoo gewend, op uw Kerstfeest één toon van heiligen jubel aan te slaan. Het is al één vreugde voor het Kindeke dat geboren werd. Maar zoo er in uw huis een kindeke geboren werd, dat reeds in de wieg bestemd was, om na een leven van ontzettenden strijd, straks als een „veroordeeld misdadiger" een schriklijken en gewelddadigen dood te sterven, zou er in uw vreugde over het geboren worden van dat kindeke zich toch ook niet een diep medegevoel van onuitsprekelijken weemoed mengen? Geboren om zóó te sterven!

o, Natuurlijk, nu ge eenmaal in zoo bang en schriklijk verderf bevangen laagt, is in het komen van uw Redder al uw uitkomst, en is het te verstaan, dat dit besef van nu gered te worden, u het sterkst prikkelt, en zoo de overhand krijgt.

Maar het pleit toch niet voor de diepte van ons heilig medegevoel, indien bij de Kribbe van Bethlehem de donkere schaduw, die Golgotha op Bethlehem wierp, door u voorbij wordt gezien.

Daarom herhalen we het: Dat heilig Kind Jezus had eigenlijk *niet* moeten komen. Dat deze Bode van Godswege *toch* komt, is nu, zooals ge er eenmaal aan toe ligt, al uw heil. Maar vergeet daarom niet, dat het komen van dien Bode des Heeren tevens een schriklijke veroordeeling van uw toestand is.

Als er een vader is, die eerst op voet van innige gemeenschap met zijn kinderen leefde, en die kinderen ver-

vreemden zich van hun vader, zoodat ze hem op het laatst niet meer kennen; en de vervreemding nu zoover gaat, dat hij een bode, een vertrouweling, een gezant moet zenden, om met zijn eigen kinderen te onderhandelen; niet waar, dan is het aankloppen aan de deur van dien bode voor die kinderen een ontzaglijke beschuldiging en beschamend verwijt?

En zoo toch was het hier.

God de Heere stelde zijn kind Adam in het Paradijs in zijn innigste en teederste gemeenschap. Toen was er geen zenden van een bode aan Adam mogelijk. Er kon geen bode zijn, waar geen scheiding is, en van die vervreemding bestond geen zweem of spoor.

Maar sinds kwam de vervreemding. Die vervreemding ging al verder. Ten slotte zoover, dat de kinderen der menschen hun Vader in de hemelen niet meer kenden. En toen, toen zond Hij hun dien „Bode der gerechtigheid," „zijn Knecht," in wien Hij zijn welbehagen had; en zoo was het komen zelf reeds van dien Knecht, dien Hij zond, een aanklacht tegen onze zonde.

Zoo iets had nooit noodig moeten zijn.

Dat aankloppen aan onze deur van den Bode zegt ons met elken klop en elken tik, dat wij *ont*aarde kinderen van onzen God zijn.

Een *Bode* van den Vader in de hemelen is een verwijtende aanwijzing van den afstand, waarop we van Hem ons afscheidden.

Adam werd óók Gods zoon genoemd. Maar hij was de *on*heilige zoon. En daarom zendt God nu „zijn *heilig* Kind Jezus," om dat *on*heilig kind, dat het alles verdierf, weer terug te roepen naar het Vaderhuis.

En wat is nu de „blijde boodschap," het kostelijk Evangelie, dat deze Bode u van den Vader brengt?

o, Zeg zelf, ligt al die boodschap niet in den naam zelf van dien Bode, in dat noemen van „heilig Kind Gods" opgesloten?

„Heilig Kind Gods!" Dat was ook onze roeping geweest. Van het heerlijk ideaal der schepping, om „heilig kind Gods" te wezen, zijt ge jammerlijk uitgevallen. „Het heilig kind Gods," dát is het juist, wat in het Paradijs in u stierf; dát het wat in de zonde van uw hart begraven werd. En zoo dikwijls er door al den dood uwer zonde heen nog soms een bede om leven uit uw ziel opklom, was het immers, of al die bede zich altoos weer saamtrok in die ééne verzuchting: „Hoe wordt ik een heilig kind Gods?"

En hoor, nu wordt er geklopt aan de poorte, en op de vraag, wie hij is die tot u komt, verneemt ge het raadselachtig zeggen: „Het heilige Kind van God!"

Juist dus wat in u wegstierf. Juist datgene, waar al uw verzuchting naar uitging. Die Bode; het is of Hij u uzelven brengt; nú met de verhooring van al uw beden, die ge uitgoot voor uw God.

„Heilig Kind Gods!" o, gij zijt het, die ons weer de zalige roeping om heilige kinderen Gods te worden brengen komt, maar Gij ook, die ons zelf, in uw eigen persoon de belofte en den waarborg biedt, dat eens het „heilig kind Gods" uit U weer in ons opleeft.

Gij zijt het, Gij roept er toe, Gij maakt het uw verlosten.

In dat ééne noemen van „heilig kind Gods" ligt al uw eer en al de verlossing, die Ge teweegbrengt.

En daarom zij er ernst bij de Kribbe van Bethlehem, en geen wiegelen op schoone klanken.

Dat „heilig Kind Gods" komt u zeggen dat gijzelf een heilig kind van uw God zijn moest, maar het *niet* zijt, en dat Hij nu van zijn God naar u moest komen, zijn God om uwentwil moest verlaten, en voor u in uw vleesch

geboren moest worden en sterven komt, om u te bidden, alsof God zelf door Hem bade, dat gij toch weer een heilig kind van uw God mocht worden.

Dat heilig Kind van uw God komt als een „knecht des Heeren" om het ook u aan te zeggen, dat „kind van God" ook voor u maar niet zeggen wil, dat die God uw Vader en bij dien Vader een erfenisse voor u weggelegd is, maar ook en niet minder, dat zijn *kind* altoos zijn *dienstknecht* moet wezen. Dienstknechten en dienstmaagden des Heeren. Hem dienende in zijn heiligen tempel. Niet om loon, maar uit dank. Niet uit dwang, maar uit liefde. Dienende, zooals een kind dient. Een kind, omdat hij dient. Zonder prijs en zonder geld uit de fontein des heils drinkende, maar dan ook niet voor prijs noch voor geld in het huis van dien Vader, alle huurling, die anders dienen zou, overbodig makende; zoo volijverig, zoo vol toewijding, in zoo heilige trouw, als ge dien Vader in de hemelen dient.

Kerstfeest is niet maar met kinderlijke opgewondenheid jubelen, maar Kerstfeest komt er dán pas in huis en hart, als het: „Gij, 's Heeren knechten, looft den Heer!" een goddelijke echo aan uw ziel ontlokt.

„*Heilig* kind Gods," voor u in al de schoonheid van zijn heerlijkheden tredend, en altoos weêr als *de Heilige* voor u staande, om u dit ééne, én voor én na, maar bovenal *op* het Kerstfeest op de ziel te binden, hoe te roemen, dat ge kinderen Gods zijt en tegelijk het onheilige in den zoom van uw kleed te verbergen, voor dien God niet kan bestaan.

Aan de ontfermingen, waarmeê de Vader, die dit „heilig Kind" u zond, op u neêrziet, is geen einde, maar dat ééne duldt Hij niet, dat ge spelen zoudt met den naam van „zijn kind" te zijn. o, Hij rooft u dien eernaam niet, eer brengt Hij zelf dien kostelijksten aller namen van „kind

van God" u toe. Maar die naam moet dan ook het wezen in u aanzien. Hij nu is de Heilige, zoo *moet* dan ook het kind Gods *heilig* zijn. *On*heilig, dat is ophouden kind van God te zijn. Dat is uitvallen uit het kindsrecht. Dat is het kindsdeel verwerpen.

„*Heilig* kind Gods!" is en blijft de roeping, waarmeê *dit* heilig Kind Gods u tegenwenkt. Niet, om u af te snijden, zoo er zich onheiligheid bij u inmengt, maar om u te dwingen, dat gijzelf aanstonds, omdat ge kind van God zijt, elk onheilig mengsel uit zult stooten. Dat ge danken zult, als een ander iets onheiligs in u ziet, en het u *helpt* uitbranden. Bovenal, dat ge, zoo uw God u te hulpe komt om onheiligheden in u te dooden, niet klagen zult: „Heere, hoe hard!" maar danken zult: „Heere, hoe genadig!"

„Uw heilig Kind Jezus!" tegen wien alle macht opwoelde, en tegen wien Herodes en Pilatus saamzwoeren, maar zonder dat ze ook maar het allergeringste anders tegen dit „heilig Kind" doen konden, dan hetgeen was „naar den bepaalden raad en voorkennisse Gods."

Zoo baden de discipelen het in Jeruzalems gemeente, en die rustige gedachte ligt in dat „heilig Kind Jezus" nog.

Nu die Bode van den Heere onzen God aan de deur aanklopt, nu *kan* er geen onzekerheid meer wezen; nu is afgesneden alle twijfel; nu weet wie binnen zit en dat kloppen hoort, dat de Koning waakt, dat zijn last komt, en dat het naar dien last toegaat.

Zoo Hem, en zoo ook u, zoo ge anders Gods kinderen zijt.

Ze kunnen dan niet aan u komen, ze hebben dan geen macht over u. Ook over u en met u gaat het dan al naar dien bepaalden raad en voorkennisse. Ge schakelt u aan dat „heilig Kind Jezus" aan, en nu is in zijn vastheid ook uw lot vastgezet, en alle instrument, dat ook tegen u bereid wordt, zal niet gelukken.

Reeds in die Kribbe kon het een moorden van dat Kindeke geworden zijn. Herodes grimt van nijd, om dat heilig koningskindeke, dat pas naar de aarde kwam, weer naar de poorte der aarde terug te dringen.

Dat was Bethlehems kindermoord.

Maar alle woede is hier machteloos. Want schijnbaar is er wel niemand, die voor dat Kinkeke waakt. Een Maria heeft geen ander zwaard dan dat door haar ziele zal gaan. Een Jozef geen ander wapen dan zijn herdersstaf. En wat zou dat Kindeke zelf? Zoo onnoozel. Zoo teer. Nog op jaren afstands van het uitbreken zijner wonderen.

En toch *was* er Eén, die waakte.

En naar *diens* raad en *diens* bestel verloor Herodes zijn onheilig spel en maakte hij slechts uit zuigelingen martelaren voor hun Koning.

En zoo ook is het voor u.

o, Heilig kindeke Gods, niets kan u deren, en geen wederpartijder kan u schudden of wankelen doen. Kind te zijn is een Vader te hebben, en wie zou een Vader zijn, die niet waakt?

Een „heilig Kind", die Bode des hemels, die bij Bethlehems Kribbe tot de aarde komt; en Hij komt er *als klein kindeke*. Heilig Kind Gods is Hij tot op den Olijfberg gebleven, maar Hij werd het als *klein kindeke* in de kribbe reeds. Die Heere der heerlijkheid in doeken gewonden, en liggende op Maria's moederlijken schoot!

Zoo klopt Hij dan aan, niet enkel voor u, ouderen, maar ook voor de kleinen in de gemeente. En als er ook bij u een kindeke nog in de wieg of een kindeke op uw schoot rust, o, dan zegt immers het heilig merkteeken des Doops u, hoe ook over dat lieve wicht glans uit den Hooge opging.

Ook waar nog niets beseft, nog niets gekend, en nog minder genoten wordt, ook dáár is die Vertrouweling des

Heeren toch reeds de ongeziene Beschermer, en hoevelen, die uit de wieg reeds wegstierven, zijn toch door dit „heilig kind Jezus" den hemel ingegaan als heilige kinderkens in hun God.

Nog dit.

Dat „heilig kind Jezus" klopte als Bode des Heeren eens te Bethlehem aan de poorte dezer aarde, en nu nog elk Kerstfeest aan de poorte van uw huis en hart aan, óók opdat Hij u kloppende zou maken aan het hart van uw kind.

Zoo is het alles één heilige, één heerlijke, één goddelijke zending der liefde.

Van het goddelijk hart vol ondoorgrondelijke ontfermingen gaat het heilig Kind Jezus uit om bij ons aan te kloppen. En wij, door Hem weer kinderen van onzen God gemaakt, voelen dan zelven in de ziel de drijving en den innerlijken aandrang, om ook in ons eigen huis, ook bij het hart van onze eigen kinderen zacht aan te kloppen en vriendelijk te fluisteren met iets van diezelfde heilige boodschap, waarmee Hij ons had verrast.

Zij dat dan ook bij ons het Kerstfeest onzer kinderen, Niet te veel boomen, en niet te veel lichtjes, en niet te veel geschenken. Dat alles leidt zoo licht van den Eenige af. Maar wel *tot het hart* van uw kind gaan. En wel aan de kier van de deur des harten van de teedere liefde des Eenigen fluisteren.

Bidden, dringen en niet aflaten in den hartstocht der heiligste liefde, eer ook van uw lief kind een heilig kind van uw God is geworden.

EEN KIND IS ONS GEBOREN!

De Heilige Geest zal over u komen en de kracht des Allerhoogsten zal u overschaduwen. Daarom, dat Heilige, dat uit u geboren zal worden, zal Gods Zoon genaamd worden.

LUK. 1 : 35.

Er leefde op deze aarde een geslacht der menschen, dat ook na den zondvloed weer onder een stroom van ongerechtigheden verzonken was. Er was niemand, die goed deed; niemand, die God zocht; ook niet tot één toe.

Het eene geslacht stierf en een ander geslacht werd geboren, maar aan de ellende der zonde kwam geen einde. Het waren altijd weer onreine kinderen uit onreine vaderen. Heel de wereld verdoemelijk voor God.

Zelfs scheen het, alsof de doemwaardigheid al grooter werd, zooals God ze overgaf in een verkeerden zin, en de haat en de moordzucht en de valschheid en de vleeschelust al schriklijker uitbrak. Het beterde niet, maar het ging al tot erger. De menschen van ons geslacht zonken al dieper. Het leven werd al minder. Er kwam al meer, al zwaarder, al ontzettender dood. De vloek begon gevoeld te worden.

Slechts één ding was er, dat onder dat zinken nog een straal van helder, heerlijk licht in dien donkeren nacht deed doorstralen, en dat ééne was *het Woord.*

Er was een *Woord* tot die onder haar vloek wegzinkende menschheid gekomen.

Niet een klank. Niet een ledig geluid, als van menschenlippen. Neen, maar een WOORD. Een *Woord*, zooals God alleen het neêr kon zenden. Een Woord *van* leven; een Woord *met* leven; een Woord van verlossing, van heerlijkheid, van triomf.

En dat Woord drong in die wereld, al vaster, al rijker, al dieper. Het nam er reeds vormen aan in schaduwen en voorafbeeldingen. En zou niet rusten en niet aflaten, eer het in die wereld volkomen was ingedrongen, doordien het zelf, als Woord *vleesch werd.*

Dat Woord drong in in het Paradijs, toen, in dat Paradijs, de zonde door Satan was ingedrongen; en zoo trekt God Almachtig van uit dat Paradijs twee lijnen, de ééne, de goddelijke *geslachtslinie*, door het vleesch der zondaren, en de andere, de goddelijke *geloofslinie*, door het hart van goddeloozen.

Die geslachtslinie, die door het vleesch der zondaren gaat, schijnt in Abel te breken, maar gaat door in Seth, wordt in Noach opgenomen, getrokken over Sem, en treedt in Izaäks wondere geboorte reeds ten deele naar buiten. Bij Izaäk, bij wien het reeds was een roepen van de dingen, die niet zijn, alsof ze bestonden, en van dooden, alsof ze levend waren. Abram verstorven; Sara verstorven; en toch, ziedaar Izaäk, die de zoon der belofte is; geboren is het kind!

En nu, vraag niet hoe, maar door zonde en genade, door de schandelijkste ongerechtigheid der menschen en Godes heerlijkste Almogendheid, gaat zelfs over Thamar en Bathseba henen, gaat het dan al voort en verder, met die goddelijke geslachtslinie, maar altijd in het vleesch; in het vleesch van wie toonen zondaren te zijn; over kronen en tronen; door banden en boeien; langs David en Zerubbabel; tot de heilige linie weer schijnt afgebroken. Maar neen,

God hield haar. Eindelijk, zie, daar treedt ze voor u, Maria, de gebenedijde, de reine maagd van Bethlehem, de vrucht van Davids lendenen, *de verkoren moeder voor het Woord.* Dát is de volheid der tijden, wijl de ure Gods!

Maar daarnaast, evenwijdig daarmeê, liep ook die andere goddelijke linie, de linie van het geloof. Even wonderbaar, even goddelijk, van even hemelschen oorsprong. Van een geloof aan dat *Woord*, niet door menschen, maar door God gewrocht. Van Eva op Abel, van Henoch op Noach overgaande, en eindelijk helder doorbrekend in Abram, die nu Vader aller geloovigen wordt en door dat geloof wordt gerechtvaardigd. Door een geloof aan wat God wrocht om dat Woord vleesch te doen worden. Op hoop tegen hoop. Geloof aan een God, die de dooden levend maakt, en de dingen, die niet zijn, roept alsof ze waren.

En evenals die goddelijke geslachtslinie door het vleesch gaat, zoo gaat die goddelijke geloofslinie door het hart van goddeloozen. En daarom schijnt ook zij telkens te verdwijnen. Maar God houdt ze. Zelfs in het graf van Babylon. Tot eindelijk die goddelijke geloofslinie uitloopt in het hart derzelfde maagd, in wier vleesch de goddelijke geslachtslinie haar eindpunt vond. En nu wordt *het ware Kind* ons geboren.

Zie, Maria is een dochter Davids naar het *vleesch*, maar ook een dochter Abrahams naar den *geloove*. Eerst die beide saam maken, dat ze Maria is. Ze draagt het vleesch der zondaren, maar óók de *Davidsvrucht.* Ze heeft het hart eener goddelooze, maar in dat hart wrocht de Heilige Geest het *Abrahamsgeloof.* En nu gaat de nacht voorbij; nu is het doel van al Gods wonderen bereikt; en Gabriël, Gods engel, spreekt: „Wees gegroet, gij begenadigde! De Heere is met u; gij zijt gezegend onder de vrouwen. Zie, gij zult bevrucht worden en een zoon baren en zijn naam Jezus heeten. *Deze zal groot zijn!*"

Hoe was dit mysterie, zoo vraagt ge; en de kerk aller eeuwen antwoordt: „Geboren uit de maagd Maria, *ontvangen uit den Heiligen Geest..*"

Aldus werd dit goddelijk Kind *niet* geboren uit die aloude belofte van: „Weest vruchtbaar en vermenigvuldigt!" maar uit die andere: „Er zal een rijske voortkomen uit den afgehouwen tronk van Isaï!"

Het huwelijk is hier niets. Niets de band van man en vrouw. Hier wordt iets nieuws, iets wonders geschapen. Hier is een heilig, wonder doen van den allerhoogsten God.

Niet alle mensch is langs den gewonen weg der natuur uit een vrouw geboren. Adam was uit het stof der aarde; Eva uit dien eerstgeschapene; en ook daarna Izaäk was eenigszins vrucht van een scheppend Woord. Ten deele ook Johannes.

Doch die allen, ze waren nog slechts voorafschaduwingen van wat hier geschiedt, nu dat Woord zelf vleesch wordt en de geredde en de te redden kerk haar Hoofd ontvangt.

Wat hier gewrocht wordt is niet de Middelaar, want die is eeuwig; maar des Middelaars *vleeschwording*; dátgeen, waardoor Hij voor ons eerst Middelaar werd.

Maar hoe dan? Ging ook niet de zonde over? Over ook op Hem? Of is Hij dan niet *uit* Maria? En slechts *door* Maria doorgegaan, gelijk de zonnestraal door het glas?

Zoo droomden het velen, maar de Schrift weerspreekt het. Neen, Hij is metterdaad en in waarheid *geboren;* dus ook *gebaard;* dies ook in moeders schoot gedragen, al de maanden der dracht lang; ja, zelfs is Hij ontvangen in Maria's schoot, en ook het vormen van den eerst ongevormden klomp was een waarlijk menschelijk zich vormen van een menschelijk wezen, van een menschelijk kind, evengelijk elk ónzer kinderen wonderbaar door dien God bereid werd.

Dus geen schepping van *nieuw* vleesch; geen vleesch van *hemelschen* oorsprong; maar ontwikkeling *uit Maria's vleesch en bloed* door scheppende macht van een waar, echt menschelijk wezen. Gelijk de kinderen des vleesches en des bloeds deelachtig zijn, alzoo ook Hij. Hij, hierin slechts van ons onderscheiden, dat er geen willende man was, maar God Almachtig uit den Hooge in Maria's maagdelijken schoot datzelfde leven inschiep en aan dat leven ontwikkeling gaf, hetgeen anders naar zijn heilige ordinantiën wel niet *uit* den wil des mans komt, maar toch *aan* de werking van dien wil is verbonden.

Een overschaduwen alzoo van de kracht des Allerhoogsten, met de geloofswerking des Heiligen Geestes in Maria saamtreffend en over haar schoot alsnu beschikkend, voor dat wonderste aller mysteriën, toen, in dat scheppen uit haar vleesch en bloed van dat menschelijk kind, tevens in dat kind het eeuwig Woord, zelf God en eeuwiglijk als God te prijzen, het vleesch maar niet aannam, maar *in* het vleesch gekomen is en vleesch *werd.*

Het niet overgaan der zonde op Jezus is dus natuurlijk; indien ge maar de dwaalleer aflegt, als hadt ge erfschuld, *omdat* ge erfzonde hebt, en indien ge maar met onze vaderen belijden wilt, dat ge omgekeerd, overmits gij in erfschuld het aanzijn ontvingt, in zonde ten leven kwaamt.

Een kind komt uit zijn ouders niet vanzelf voort. Er is in zijn ontvangenis en geboorte een *scheppende* daad Gods. Erfzonde is dus niet dan een overerving van een doodelijke ziekte; maar er gaat vooraf een scheppen Gods en daarna een u in contact brengen met dat doodelijk kranke en doemwaardige. En dat God de Heere dit alzoo doet, moet een oorzaak hebben, alleen te vinden in de erf*schuld.*

De zonde zit op zichzelf niet in het vleesch en zit niet in het bloed, evenmin als in het stof, waaruit Adam geschapen werd. Vleesch en bloed zijn slechts instrumenten. Neen, de zonde zit in den *Duivel,* en is uit den Duivel

in *'s menschen* wezen gekomen; en uit dat *wezen* deelt ze zich aan vleesch en bloed meê.

Want zie, anders moet ge wel tot Romes leer van de onzondigheid van Maria's ontvangenis komen. Of te zeggen, dat de zonde wel uit den man, maar niet uit de vrouw overerft, is dat houdbaar, is dat Schriftuurlijk, gaat dat aan?

Maar staat het zóó, dat de erf*zonde* gevolg is van de erf*schuld*, welnu, hoe zou dan aan Hem, die *buiten* het zondig verband van Adam stond, en die zelf kwam om *Hoofd van het nieuwe levensverband* te zijn, hoe zou aan Hém de erfschuld zijn toegerekend? En indien niet de erfschuld, hoe dan de erfzonde? Hoe die vergiftiging, die niet in het vleesch zit, maar in de ziel en in de goddeloosheid des harten?

En vraagt ge; want o, het is zoo goed en noodig, deze heilige dingen niet te oppervlakkig te bespreken; vraagt ge, of het vleesch van Adam in den staat der rechtheid dan toch niet anders was dan het vleesch, dat Maria aan Jezus schonk, — dan moet natuurlijk geantwoord: zeer zeker! inzooverre namelijk 's menschen vleesch en bloed door de zonde allengs een plooibaarder instrument voor de zonde is geworden, en door zijn zwakheid de zonde, als ze uit de ziel aan komt zetten, gereeder ten dienst is; niet in bedrijvigen, maar in gansch lijdelijken zin. En vraagt men dan al verder: „Heeft onze Heer en Heiland het vleesch nu aangenomen, zooals het in den staat der rechtheid was, of wel vleesch, zooals Maria het zelf had?" — dan luidt ons antwoordt: Die vraag kan geen vraag zijn, eenvoudig, omdat Maria geen ander dan het zwakke vleesch kon geven, dat zijzelve had.

Indien Jezus dus *niet* afgescheiden geweest was van de zondaren; indien Hij een zondigen persoon had aangenomen; dan ja zou dat zwakkere vleesch voor Hem even plooibaar en schrikkelijk meêgevend instrument der zonde zijn geworden, als het voor ons is. Maar nu uit Jezus'

reine ziel de zonde *niet* opwerkte, maar heel zijn heilige persoonlijkheid tegen al wat naar zonde ook maar zweemde of riekte, indrong, nu is dat zwakke, uit Maria aangenomen vleesch, Hem wel een oorzaak van zwaarder strijd geworden, dan waarin Adam eens bezweek, maar kon het nooit iets ook maar te kort doen aan zijn volkomen onzondigheid, onnoozele onschuld en heiligheid, naar aller heiligheden kern.

Maar wat nut *u* nu dat Kindeke? Wat vrucht der ziele brengt *u* dat vleesch?

Is het Kruis u niet toereikend?

Verloort ge wel iets wezenlijks, ook al ging de heilige kring van de Kerstnachtwonderen voor u verloren?

o, We weten het, dat Kindeke is aanminnig, het is aandoenlijk; die engelen zijn lieflijk en heerlijk; door hun zangen wordt ge verrukt.

Maar, niet waar, het Evangelie is geen kunstbeschouwing. Ge komt tot die kribbe niet om iets aandoenlijks te bewonderen, maar met een ziel, die dood is en onder den doem ligt, om gered en gelost en verlost te worden en gerechtvaardigd door uw God.

Dat spelen met de heerlijkheid van de kribbe hindert u zelfs. Ge zoudt zoo willen vragen, bij al die lichtjes en lintjes: „Arme mensch, schreit uw ziel dan niet uit nood en dood om redding tot uw God?"

En daarom wijzen we op dat *Kind*, dat wezenlijk Kind, nog eens, dat uit Maria's schoot geboren werd.

Gij moest gered, verlost, geheiligd!

Gij, zondaar, gij, mensch, gij, die tot in uw ontvangenis toe het spoor van uw doodelijke zonde hadt te belijden en te beweenen; en dáárom, daarom kunt ge het met geen minderen Middelaar doen, dan die evenver terugging, en even diep indrong in den levensoorsprong, *als zich het*

spoor uwer zonde teekende, dat is tot in de geboorte, tot in de dracht, tot in de ontvangenis zelve, en tot achter die ontvangenis door de profetie van het *Woord*.

Dit troost mij, zegt de Heidelbergsche Catechismus, „dat Hij door zijn onschuld en volkomen heiligheid mijne zonden, waarin ik ontvangen en geboren ben, voor Gods aangezicht bedekt." Maar nu, om een vuilen vloer te bedekken, moet het kleed toch immers precies evenver strekken als de onreine grond. Om te bedekken voor de zonde *van mijn leven*, zou ik genoeg hebben gehad aan den Middelaar, die als man ware opgetreden. Voor de zonde van *mijn jeugd* moet ik een Goël hebben, die ook tot in die jeugd reikt. Maar om een *volkomen* Middelaar te bezitten, die tot zelfs de zonde, waarin ik *geboren*, neen, ook *ontvangen* ben, bedekken zal, daartoe kan ik het met geen anderen vinden, dan met zulk eenen, die ook tot in *die* diepte met mij inging.

En wat nu het vleesch aangaat, och, ik heb het vleesch van Adam in den staat der rechtheid niet meer; ik heb vleesch en bloed, zooals Maria het had. Kwam er dus een Verlosser met vleesch en bloed als Adam vóór den val had, och arme, wat zou Hij ons troosten kunnen? Hij zou immers tot ons niet raken, maar ons een *vreemde* zijn.

En daarom *kan* ik met geen minderen, en *kan* ik met geen anderen Verlosser toe, dan met zulk eenen, die, als ik op mijn eigen vleesch en bloed zie, zooals ik daar ben en lig in mijn ellende, mij troost en mij toeroept met goddelijke erbarminge: „*Dát* vleesch, *zúlk* vleesch droeg ook Ik!"

BETHLEHEM ACHTER DE NEVELEN.

Geen plaats in de herberg!
LUK. 2 : 7.

Bethlehem nadert weer; de zachte gloed van ons heerlijk Kerstfeest gloort van verre; weer zal de Christenheid haar Scheppingslied, de menschheid, die gelooft, den zang der engelen zingen! En toch .... neen; het is niet meer de volle, wegsleepende, overstelpende vreugd van een halve eeuw tevoren.

De Christenheid stemt nog haar lofpsalm wel aan, maar het koor der zangeren, hoe slonk het, tot onkenbaarwordens toe! Nog trilt u wel het engelenlied in de ooren, maar de menigte des aardschen heirlegers blijft van verre staan. De kinderkens zelfs, eens zoo gul met hun lied, om van Jezus te zingen, ze zijn wijzer geworden, zoo het heet, en zwijgen bij gansche groepen.

„Daar zijn geen engelen!" roept de naneef der Sadduceesche vaderen. „Die star is nooit gezien!" weet dat jongske met het nog onopengesneden handboek u te vertellen. „Te Nazareth, niet te Bethlehem geboren!" mompelt een derde uit zijn nieuwmodisch vraagboek. „Jozef zijn vader!" voegt er een vierde nog half blozend bij!.... En daarbuiten zijn de oogen, die dat kinder-ongeloof toelonken .... Daar staan, daar lachen ze, de volwassen mannen, de moeder geworden vrouwen, die Lukas *één* en *twee* maar kortweg overslaan, of liever nog den heelen Bijbel dicht laten.

Het wordt als op de markt te Jeruzalem. Men kan wel roepen: „Zingt!" maar ze zingen niet meer, ze zwijgen! Is het niet, of dat verstommen dier duizenden het eigen loflied doffer stemt?

Daar ligt het heerlijk Europa, van God Almachtig drieen driewerf gezegend.

Eens sluimerde zijn levenskracht in den schoot der woestheid en neigde de glorie van zijn Zuiderzone ten ondergang.

Uit Bethlehem rees toen het licht, dat zijn bange donkerheid in blijden dageraad verwisselen zou; en zie, door de levenwekkende koestering van dat licht zijn natiën ontloken, volken gevest, rijken gesticht. Zijns is een macht, een geluk, een glorie geworden als noch Afrika's Noordkust noch Azië ooit had gekend. En het Kruis ging steeds vooraan! Het lied van Bethlehem weerklonk in de wouden, als een „Sta uit de dooden op!"

Niet het zwaard, niet het kloek verstand, niet de gelukkige vinding, de macht van Bethlehem alleen heeft Japheths „eilanden" tot *Europa* gemaakt!

En nu.... alsof men des zingens moê is geworden, alsof men dien Christus wel derven kon, voor dat engelenlied geen oor meer, om dien Christus minder gedacht.

De natiën, zich in de windselen van Bethlehem niet meer schikkend, komen met de volkeren saam en: „Laat ons zijn banden verscheuren!" is de mensch-onteerende voorslag, die staat maakt op den luidsten bijval.

Het Christelijk kleed is afgelegd. Den adel zijner geboorte versmaadt men, en men acht den Staat te beleedigen, zoo men hem nog Christelijk noemt! Geen Christelijk „volk", geen Christelijke „natie" meer. Het gebed in Christus' naam als ontwijding van eigen grootheid geacht.

De wet met Christus niet meer rekenend, de wetenschap

tegen Hem getuigend, op de school der kinderkens zelfs zijn heilige naam met den ban der stilzwijgendheid belegd. Zijn Kerk zelfs.... o, onnatuur! profeteerend tegen haar Heer!

Zeg zelf dan, is het te sterk gesproken. „Er is in de herberg van Europa's volkeren al minder plaats voor Hem, in wiens naam ze zijn gedoopt!"

Maar hoe? Zijn Bethlehem en Athene dan als de morgen- en avondstar, hun wacht bij beurten afwisselend?

Is thans weer aan Bethlehem de beurt om te verbleeken, voor Athene de ure gekomen om te schitteren met hooger glans?

Vormen Heiden- en Christenwereld dan slechts reien, die bij beurten zingen? Het koor des levens beurthoudend met de rei des doods?

Keert het rad? Moet het Christelijk Europa weer plaats maken voor een leven en streven, van den Christus der Schriften vervreemd?

Toch is het Kerstfeest!

Lang begreep men dat niet. Het was, als gold het slechts een feestgejubel der herinnering.

Thans niet meer.

Och! of Bethlehem nog van gisteren was, dat het zijn frischheid, zijn nieuwheid voor de niet-levenszatte natiën kon ten toon spreiden!

Haast zou een blik om ons heen ons vragen doen, of Bethlehem niet nog moest komen!

Of waant ge u te kunnen troosten met die herberg, den Christus geboden in eigen kring, in eigen huis, in eigen hart?

Maar bespeurdet ge dan nog niet, hoe doordringend de

fijne, snerpende koude is, die als een adem des doods om u uitgaat?

Meent ge haar te kunnen buiten houden?

Hebt ge geen oog voor den koelmakenden invloed, onmerkbaar ook op u uitgeoefend? Is dan ook úw levenskring niet een kring in die van Christus scheidende wereld? Ook úw huis niet door deuren en vensters met den stroom, die daar buiten gaat, in gemeenschap? Trilt ook úw hart niet flauwer, bij het al meer wegsterven van die ongestoorde sympathie, voor elke uiting van het hart zoo onmisbaar?

Is er nog wel *herberg* voor den Christus, zelfs in Christelijke kringen? Of doet de toon die heerscht, de geest die spreekt, niet vaak meer aan een schuilen in *stal en kribbe* denken?

En Hij ziet het van uit den Hooge, en nog blijft Hij ontfermend en brengt ook nu zijn heerlijk Kerstfeest ons weer door den bode des tijds!

„Neen!" luidt zijn antwoord op de vraag: „Moet Bethlehem nog komen?" „Nog eens beidt de aarde mijn toekomst, maar dan mijn komst ten gerichte. Dán niet de star, maar het teeken van den Zoon des menschen! Dán weer de engelen, maar met den *sikkel* voor *harp* in de hand. Niet ter zaaiing; maar ten oogste!"

„Neen!" roept Hij ook ditmaal door den heraut der dagen, „Bethlehem was niet vergeefsch en zijn glans gaat niet onder. De Morgenster mag in nevelen schuil gaan, toch blinkt ze aldoor, om eens weer door te breken.

Met een bede komt ook ditmaal het Kerstfeest tot de volkeren, alsof God er in bade: „o, Keer weder, gij die afgedoold, laat u verzoenen, gij die schuldig zijt. Kniel neder bij die kribbe!"

Die bede brengt dat Kerstfeest ook aan u, volk van

Nederland! Verzoend zal al uw schuld zijn, uw ontrouw vergeten, bedekt uw ondankbaarheid.... Ziedaar de kribbe en het Kindeke in doeken gewonden. Trek nog naar Bethlehem op!

Als men nog gelukkig was! Maar elk klaagt, ieder zucht! Verlegenheid op elk gebied! De volken roepen van druk! De vorsten duchten opstand! De armen dreigen! De rijken vreezen! Nog nergens is men gereed! Mislukt elke bouw! Teruggaande de adel des levens, krank de kerk, krank de maatschappij, krank de volken!

o! Waarom luistert men dan niet, waarom het oor niet geneigd? Dáár van den troon der ontferming nog geen dreiging, maar nog immer de hartverteederende bede: „Kom tot Mij, Ik zal u ruste geven. Neig u tot Mij en laat u verzoenen met uwen God!"

Of heeft dan de proef der eeuwen zijn heugenis verloren? Eens waart ge nog kranker, en *toen heeft u Bethlehem gered!*

Die bede, ze gaat tot de volkeren, maar ook tot het hart van den *enkele* uit. De tros druiven kan verloren gaan, dat er toch een zegen in schuilt. o, Kon men ze tellen, die verscholenen, die vergetenen, in wier hart die bede ditmaal met een „Amen, ja Amen!" voor het eerst, maar ook voor eeuwig wordt afgewisseld! Toen geen plaats.... zelfs niet in stal of kribbe, en nu.... plaats in de herberg, voor Hem geheel de herberg van het hart.

o, Dat zien ze, de engelen, die bij Bethlehem zoo heerlijk zongen, en al weenen ze dan over Europa, dan jubelen ze toch hun vroolijk lied over „dien éénen zondaar, die zich bekeerde;" en de Kerk van Christus, de levende Gemeente des levenden Gods, zingt; al ziet ze het niet, maar gelooft alleenlijk; dat lied der „nieuw-geborenen" meê.

Laat Bethlehem achter nevelen schuil gaan, het oog

des geloofs boort ook door die nevelen heen; en als het tegen die nevelen dan Bethlehems glans te heerlijker ziet afsteken, dan legt het dubbelen dank in den blik zijner aanbidding, en sluit zich slechts, om de bede van den Christus met de bede van het eigen hart af te wisselen: „Wat nevelen ook uw kribbe omtrekken, laat ze nooit schuilen voor mij!"

DE NACHTWACHT OVER HUNNE KUDDE.

En er waren herders in diezelfde landstreken, zich houdende in het veld, en zij hielden de nachtwacht over hunne kudde. LUK. 2 : 8.

Zoo we ooit benijden mochten, benijdt ge dan die herders uit Bethlehems velden niet? Die tot overzalig geluk uitverkoren mannen, die in dien zaligen nacht een uitstrooming van hemelglorie hebben aanschouwd als nooit onzer één, en die al Gods hemelsche heirscharen hebben zien zweven en schitteren over de velden, en dien rijken engelenzang van „Voor God de glorie!" met het eigen oor opvingen, en die toen naar Bethlehem togen, en het daar zelf gezien hebben, dat „Kindeke, in doeken gewonden en liggende in de kribbe", door Maria's moederglans omstraald.

Die herders werken zoo op onze verbeelding! Van jongsaf heeft hun geroep ons geboeid. Zooals ze daar neerhurkten of zich half neervleiden tegen den glooienden heuvel; met de blanke schapen en nog blanker lammeren, nog grazend of neergedoken om hen heen.

En als we ons dan denken, hoe het zilveren licht der maan daar overheen droop, eer het wegdook voor de heerlijkheid des Heeren, o, immers, dan is er haast niet schooner, dan is er haast niet boeiender, dan die herders met de hun toevertrouwde kudde, en daarom over die

kudde nachtwacht houdend, buiten Bethlehems poort.

Maar blijft het daar nu bij? Dat ze u boeien, dat ge ze benijden zoudt, is dat al? Hebben ze ook niet een woord tot uw ziele? Een woord van ernst? van vermaan?

Zie toch, er zijn immers zoo vele anderen die ook *herders* zijn, al weiden ze geen eigenlijke schapen op het groene gras der velden. De *schaap*herder is nog de *hoogste* herder niet. De Herder aller herderen is de Heere, de opperste herder onzer zielen. Dát eerst is de volle, rijke, vervulde Herdersgedachte, Hij, onze Jezus, is *de* Herder, Hij alleen.

En omdat Hij nu *de Herder* is, speelt het beeld van den herder ook op aarde. Op tweeërlei wijs. Deels als de mensch *kudden van runderen of schapen* langs den groenen akker drijft. Maar ook deels, en in veel hooger zin, als de Heere God het zoo beschikt, dat de eene mensch besteld wordt om herder over een *kudde van menschen* te wezen.

Wie is „herder over een kudde van *menschen?*"

Zijn het niet de Koningen en Opperheeren, die „herders der volken?" Zijn het óók niet de Bedienaren van het Woord, die „herders der kerken?" Zijn het ook niet, vader en moeder, die „herders van hun kinderen en heel hun gezin?" Ja, „herders"; zijn het niet allen, die over menschen gezet en met gezag over menschen bekleed zijn? Hoofdlieden over honderd; verzorgeren van gestichten; zij, die de zaken onzer armen bestellen; onderwijzers op alle scholen; zij ook, die de groote kudde der maatschappij leiden door hun invloed, hun voorgaan, hun woord?

En immers bij die allen ook is het: *Gij* de herder, *zij* de kudde! en nu in den nacht van Bethlehem God alwetend tot u komend, om te bezien of ook van u even gul, ook van u naar waarheid kan gezegd worden: *En zij hielden de nachtwacht over hunne kudde!*

De schaapherder houdt nachtwacht om gewinswil. Deed hij het niet, dan ontstal hem de wolf zijn lammeren. Hij

moet wel. Om brood te hebben. Het schaap leeft van het gras, maar hij van zijn schapen.

Dat staat dus laag.

Zulk een groep in Bethlehems velden is schilderachtig en boeit. Maar er spreekt geen zedelijke grootheid uit.

Groot, rijk, heerlijk wordt de herder dan eerst, als het bij zijn herder-zijn om *menschenzielen* gaat. Als het weiden van zijn kudde is, niet om er van te trekken, *maar om zich te geven.* Als het wordt een *weiden* door zich toe te *wijden.* Een herder, die er *zijn leven voor stelt.*

En sluit nu de koningen, die Gode rekenschap zullen geven, de bedienaren des Woords, die cijnsbaar aan hún Zender zijn, eens buiten uw gedachte, en denkt nu eens alleen aan uzelf.

Aan *uw* herderschap. Aan de *u* toevertrouwde kudde. Aan de nachtwaken, die *gij* over die kudde te houden hadt. En nu, hoe getuigt dan de conscientie in u? Het jaar loopt ten einde. De dagen snellen heen. Geef rekenschap aan uzelven; rekenschap aan uw eigen ziele. Wat, wat, broeders en zusters, hebt ge met *uw* kudde gedaan, met de kudde, waarvan de Heere tot *u* gezegd had: „Die vertrouw Ik *u* toe!"

En zeg mij dan: Hoe stond het er met *u* aan toe? Hieldt *gij* nachtwacht?

„Nachtwacht", ge weet het wel, dat beduidt niet, of ge 's nachts bij het beddeke van uw kranke lievelingen gingt zitten. Dát immers kunt ge nacht aan nacht doen, dat toch uw lammerkens door den wolf worden weggesleurd.

Neen, de „nacht" is het leven „zonder licht". De levenskring, waarin de begenadigden „in het licht van het vriendelijk aanschijn voortwandelen," dat is de *dag.* En de „nacht", daartegenover staande, dat is de donkerheid der zonde, dat is de duisternis der ongeheiligde wereld. Van die wereld, waar uw kinderen in moeten; maar waarin ze aan dubbel gevaar blootstaan, omdat in die duisternis

der wereld hun teedere ziel dubbel gevaar loopt. De „dagwacht" over uw kinderen, dat is het licht, als ze in uw huis, om u heen, en daardoor veiliger zijn. Maar de „nachtwacht" over uwe kinderen, dat is het zeer zware, als de gevaren komen, en de donkerheden om hen neerdalen, en uw kinderen opeens weg kunnen zijn.

Daarom zei ik, er zijn moeders, die soms een week lang allen nacht aan het ziekbed van heur lieveling zaten, en die toch nog nooit „nachtwacht" hielden, omdat ze hun kleine schatten dán juist uit het oog verloren, als de nacht der zonde om hen neerzonk en de zielewolf rondsloop, om te vangen.

Zulk „een nachtwacht over uw kudde te houden," kost toewijding.

De goede herder, zegt Jezus, stelt zijn leven voor de schapen. En nu verstaan de meesten dat enkel van het inrennen tegen den wolf, als hij op het schaap aanvliegt. Maar men vergeet, dat ge, om in het oogenblik van gevaar bij uw schaap te wezen, er aldoor bij blijven moet, en dus uw leven voor uw kudde ter beschikking moet stellen, het aan uw kudde moet toewijden.

Een nacht twee, drie opzitten bij uw kind is veel, maar het gaat voorbij, en dan is *die* nachtwacht weer uit. Maar de nachtwacht bij uw kinderen, waarop we thans doelen, gaat altijd door, omdat uw kinderen altijd in den nacht der zonde verkeeren, en daarom aldoor in gevaar zijn. En juist daarom is die „nachtwacht in den nacht der zonde" zoo uitputtend.

o, Schrikkelijk, schrikkelijk is dan ook het schuldig verzuim van ouders en verzorgeren in dit opzicht. Telkens en telkens komt men in dien „nacht der zonde" kudden tegen, die zonder haar herder omdolen, en maar alleen het pad moeten zoeken. En dat de herder dan in het licht rustig neerzit en denkt: „God zal voor mijn kleinen wel zorgen!"

Ja, wie, wie telt ze, de geroofde lammeren, die gegrepen werden en weggesleurd, omdat het moederoog geloken was, en vader van dien „nacht der zonde" niets merkte. Van dien „nacht der zonde", die buiten in de wereld, maar die ook op school, die ook bij vriendjes en vriendinnetjes, die ook in het ouderlijk huis, ja tot op hun beddekens neerdaalt.

En dan zijn er ouders, die houden „nachtwacht", ja over een andere kudde buiten de deur. Ze hebben het, o, zoo druk! En daarom moeten ze *hun* kudde wel aan een verzorgster overlaten. Gods ordinantie omkeeren! Erger dan een ongeloovige worden! Nachtwacht houden, ja, maar bij *hun* kudde niet!

En zou er dan vrede *kunnen* wezen?

Zou de hemel dan over ons *kunnen* opengaan?

Zie, als die herders in Efrata's velden niet trouw de nachtwacht bij hun kudde hadden betrokken, ze zouden niets van die glansen hebben gezien, geen heerlijkheid des Heeren zou hen omschenen hebben, ze zouden geen engelenzang hebben beluisterd, en nooit ware het heilig Godskind door hen begroet.

En nu, geldt dat ook niet van u?

Nòg openen zich soms de hemelen; nóg daalt er soms een heilige glans op aarde om ons neder; nog bedienen Gods engelen zaligheden; en nóg is er met dat Godskind een begroeten.

Maar zij het u in den naam des Heeren, zij het u om uwer kinderen en om uwer ziele wil aangezegd, o, mijn broeders, mijne zusters; die heerlijkheden, ze *kunnen* over u niet komen, die hemelen, ze *kunnen* zich voor u niet openen, tenzij ook van u door 's Heeren Geest getuigd wordt: *Ook deze herderen, ze hielden de nachtwacht over hunne kudde!*

„GIJ ZULT ZIJN NAAM HEETEN JEZUS!"

En zij zal een zoon baren, en gij zult zijnen naam heeten Jezus; want hij zal zijn volk zalig maken van hunne zonden.
MATTH. 1 : 21.

„Daar ruischt *langs de wolken*", zoo heeft men ons als kinderen voorgezegd en hebben we als kinderen nagezongen. „Daar ruischt *langs de wolken* een lieflijke naam!"

Maar bij het opgroeien heeft ons zielsoor het wel anders bespeurd!

Er ruischt langs die wolken *niets*.

Die wolken boven ons in het zwerk zijn stom, en spellen ons van Jezus' naam geen enkele letter. Wel raken ze soms aan het dreunen en komt in het rollen van den donder nu en dan een stemme Gods van die wolken tot ons, maar dan fluisteren zij ons geen lieflijkheid, veeleer dreigen ze ons dan in toorn. Eer als die wolken *weg zijn*, wordt het vriendelijk daarboven aan den hemeltrans, in het schijnsel van Gods koesterende zon.

Of verstondt ge onder dat „ruischen langs de wolken", dat er van deze aarde een gedurig loflied voor uw Jezus opsteeg, dat langs de golving van het luchtgewelf voort werd geplant? Maar ook dan bedroog u uw inbeelding. Want ze hebben uit, de dagen van vroegere glorie, toen alle volk en alle natie in Europa uittoog naar buiten en

luidkeels zong van den Eenig Geliefde, en alle lofzang *Hem* werd gewijd.

Wat thans op de straten te beluisteren valt, is eer het vloeken der brooddronkenheid en de lastertaal der onverschilligheid, maar de belijdenis *van* en het lied der liefde *voor* Jezus week binnen de muren van het bedehuis, indien maar niet in nog enger schuilhoek, terug.

En daarom, als kinderen mochten we met dat ruischen langs de wolken dwepen, nu we rijper in kennis en rijker in zielservaring werden, zijn we beter geleerd.

Neen, de wolken van het jagend zwerk spellen u den naam van uw Jezus *niet*, en wat naar die wolken opklimt van deze aarde, is, o, zoo zelden een zang der liefde voor dien eenigheerlijken Naam.

Verwondert u dit?

Maar oordeel zelf dan, mijn broeder, kon er voor uw Jezus dan eere schuilen in een ondiep, ongeestelijk uitgalmen van zijn heiligen naam; op den klank af; zonder tinteling van hooger geestdrift; een naam, die op den wind wegstierf; zonder inhoud; zonder ernst; zonder zin?

Of is dan uw Jezus u niet te teeder, te heilig, te dierbaar, dan dat Hem zou kunnen gelusten een roepen met de keel, waar het hart niet in uitvloeide?

„Jezus"! „Zaligmaker"! Is het niet te goddelijk, te heerlijk, om zich op te lossen in den toon eener luidende schelle?

o, Versta het, doorgluur het toch, dat „Jezus" een naam zóó diep van zin en rijk van inhoud is, dat eigenlijk *alleen de Vader* het recht en de macht bezit om den Eengeborene zijner liefde met dien „Jezus"-naam te noemen. Of wie anders dan de Vader peilde ooit al de diepte der liefde, den afgrond des lijdens en het ondoorgrondelijke der zaligheden, die in dien éénen naam van Jezus zich ontsluiten?

Altoos wil de Schrift, dat in den *naam* het *wezen* ligge uitgedrukt. En wie anders dan het Eeuwig Wezen zelf peilt en doorgrondt dan de volheid van genade, van overgifte en teeder erbarmen, die in den éénen Naam van „Zaligmaker van zondaren" ligt saâmgevat?

Er is bij den Heere onzen God geweest een volkomen kennis van onze volstrekte verlorenheid. God heeft heel ons geslacht voor eeuwig in de diepte der hel zien wegzinken. En toen is het erbarmen opgewekt, en heeft de goddelijke ontferming zich uitgeput, en is genade machtig geworden, en is de raad der barmhartigheden en des welbehagens uitgedacht. En toen is dat al tezamen in de Vleeschwording van het Woord *verpersoonlijkt* geworden. En toen was er een *stempel* noodig, om die oneindige volheid van liefde, die peilloos diepe genade *in één toon* uit te spreken. En toen kwam de naam van *Jezus* over de lippen. In dien éénen naam lag het al!

Toch heeft de God aller ontfermingen dien naam niet voor zich gehouden.

Uit nieuwe erbarming heeft Hij én aan zijn engelen én aan een man uit Israel dien volheerlijken, lieflijken, eenig dierbaren Naam geleerd.

Zijn engelen mochten dien Naam nastamelen, want al was die Zoon hun *Jezus* niet, Hij was toch ook hun Hoofd en Heer.

Maar stamelen bleef het.

Hoe begeerig ook om in de diepte dier verborgenheid in te zien, geen engel, die niet viel, kon ooit de diepte onzes verderfs, of ook de ondoorgrondelijke ervaring onzer behoudenis verstaan.

Toch had ook *on*verstaan die Naam voor hen een heilig zoet. En toen bij Bethlehem de engel des Heeren de herders had toegesproken, drong heel het hemelheir naar

Efrata's velden, en alles loofde en jubelde, en psalmzong voor het Kindeke dat geboren was.

En niet alleen zijn engelen liet God meêzingen, maar ook tot *een man in Israel* ging zijn hoog gebod uit: „Het Kindeke, uwer maagd geboren, dat zult ge noemen *Jezus*, want Hij zal zijn volk zalig maken!"

En toen de profetie in vervulling overging, en Maria gebaard had, en het Kindeke genaamd zou worden, toen was Jozef tolk van goddelijk bedoelen, toen hij, zonder nog dien naam te verstaan, de vrucht uit den schoot van zijn Maria met den naam van *Jezus* noemde.

En van zijn lippen is die naam toen werktuigelijk voortgeplant, en hebben de herders, en hebben de wijzen, en heeft het landvolk van Bethlehem, en hebben de schriftgeleerden en farizeën, en heeft Johannes, maar ook een Judas, een Petrus, maar ook een Cajaphas, dien heerlijken naam nagesproken.

Nagesproken, maar zonder zin, vaak met den diepsten tegenzin, gelijk nu nog, o, immers duizenden dien naam van Jezus op de lippen nemen, zonder ooit iets uit dien naam te voelen invloeien in hun verstervend hart.

En toch moet die naam van Jezus ook *van menschenlippen* genoemd en geroemd en toegejubeld.

Voor *menschen* werd Hij Jezus, aan *menschen* is Hij aangeboden, door *menschen* moet zijn heerlijke naam worden geloofd.

Maar wie aldus den naam van Jezus roemen zal, die gaat niet uit op de straten en leeft niet bij zijn lippen en laat zijn jubel niet aanvangen in de keel.

Neen, wie in den heiligen, rijken zin den naam van Jezus zullen noemen, dat zijn de verbrijzelden van hart, de geslagenen en verslagenen in zichzelven, mannen en vrouwen, jongelingen en jongedochters, voor wie een licht

opging over hun diepe verlorenheid, en die geschrikt zijn van hun eigen doemwaardigheid, en het onweder van Gods heilige verbolgenheid in de verte hebben hooren dreunen, en nu, door dat onweder voortgedreven, in den angst hunner ziel gevloden zijn als reeën op de bergen, zonder te weten waarheen. Diep angstvallig en toch, o, wonder, met dorst naar Godes gerechtigheid in de borst.

Aangegrepene, wakker geschudde zielen, die niet meer voort konden slapen den slaap der gerusten, maar op zijn gevlogen, ten bedde hunner zonde uit, en nu, bang om het harte geworden, hebben geroepen naar den hemel en uitgeroepen over de aarde, en wanhoop over de ziel voelden sluipen, of ooit zulk een verderf kon worden gestuit.

Personen, die allerminst dachten, iets beters dan anderen te zijn, maar, zichzelven als de ellendigste der zondaren veroordeelende, hierin al het verschil voelden, dat de anderen het gevaar, den nood en dood *niet* inzagen en zij *wel*.

Uitverkorenen, aan wie de genade is geschied, dat hun licht is geworpen over den afgrond, waarin zé zichzelven gestort zouden hebben.

En die toen, niet wetende waarheen, opeens door genade zich zalig hebben geweten, omdat de zonde hun als een pak van de schouders gleed, en hope de wanhoop verving, en vreugdeolie voor treurigheid hun ziel overtoog. En die toen merkten: „Dat alles komt van dien Eéne, die stierf en nu leeft in eeuwigheid!" En die het toen in het hart hebben ervaren, en het daarna met de lippen hebben uitgesproken: „Hij is mijn *Jezus!* mijn *Verlosser!* mijn *God!*"

En nu, tot dezulken is het, dat de Heilige Geest in nog dieper zin dan eens tot Jozef in de ziel fluisterde: „Gij, verloste, gij, zalig gemaakte, *gij* zult uit diepe, eigen zalige zielservaring, zijn naam noemen *Jezus!*"

„GIJ ZULT HET OUDE ETEN."

Gijlieden zult het oude eten.
LEV. 26 : 10.

's Menschen geest jaagt, vooral in onzen tijd, en haakt naar het *nieuwe.* Dat prikkelt. Dat boeit door het ongewone. Daar wordt de zucht naar het nog ongekende gestreeld.

En toch, ook temidden van die heerschappij van den dorst naar wat *nieuw* is, keert plechtig en heerlijk en toch altoos weer boeiend ons *oude* Kerstfeest terug.

Aan dat Kerstfeest is niets dat nieuw is, maar is alles *oud.* Oude bekenden zijn die herders en die engelen. Oude bekenden Maria en Elisabeth, en Simeon, en Anna de profetesse. Oud is diezelfde kribbe, en die doeken waar het Kindeke in gewonden lag. En oud bovenal is dat heerlijk Evangelie, dat nu reeds achttien eeuwen lang, bij de herdenking van het „Kindeke dat geboren werd," in Christus' Kerk is verkondigd.

En nu, na achttien eeuwen, heeft al dit oude bekende van ons oude Kerstfeest toch nog niets van zijn glans en zijn bekoring verloren. Want of de wereld, die naar God niet vraagt, ook al onverschillig voor die kribbe voorbijga, voor de geloovigen en hun kroost blijft die Kersthistorie van Efrata's velden nog steeds geheel wat ze voor eeuwen was, het middelpunt dat aller zielsblik trekt, het oude, dat, altoos jong en nieuw, telken jare met de oude frischheid terugkeert.

Niet *al* wat oud is staat dan ook in der menschen schatting bij het nieuwe ten achter.

Zie maar wat sommen er in onze moderne dagen besteed worden voor *oude* schilderstukken, voor *oud* porselein, *oud* zilverwerk of *oude* gesneden meubelen. Laat u maar vertellen door deskundigen, hoe men er op uit is, om u het pas gemaakte voor *oud* in de hand te stoppen.

Merk er maar op, hoe de *oude* bouwtrant weer wordt nagebootst, en de *oude* sieradiën steeds klimmen in waarde.

Doch wat bovenal oud beter dan nieuw is, noemt de Schrift zelve, als ze spreekt van den wijn, en vermeldt hoe in der menschen schatting de oude beter is.

Spijs en drank staan daarin tegen elkaar over. *Spijs* bederft door oud te worden, en hoe frisscher en jonger en verscher de spijs, voor des te kostelijker geldt ze. Maar *de wijn* niet alzoo. Die bederft niet, maar wint door oudheid. En bij *versche* vruchten *ouden* wijn te drinken, is het eelste saamverbinden van spijs en drank.

Wijn heeft een verborgen kracht in zich, die bij het lange liggen eerst naar buiten treedt. Maar spijs heeft een verborgen kiem van bederf in zich, die, zoo het lang duurt, de spijs vernielt en doet vergaan.

Het eelste is dus oud het best; en bij langen duur goed te blijven en zelfs beter te worden, is merk van hooge deugdelijkheid en voortreffelijkheid.

Vandaar, dat de Heere tot Israël, ter voorspiegeling van ongekenden zegen, zei: *Gij zult het oude eten!* wat naar den kantteekenaar zeggen wil: Uw spijs die God u schenken zal, zal zóó uitnemend en kostelijk wezen, dat ze, evenals de wijn, door oudheid eer winnen dan verliezen zou.

En Jezus, dit op het geestelijke overbrengende, sprak eveneens van „een spijs, die *niet* vergaat, maar blijft."

Wat oud toch goed blijft, toont duurzaamheid te be-

zitten en draagt dus de schaduw van de eeuwigheid aan zich.

In God den Heere is nooit iets nieuw, maar alles eeuwig oud, nog ouder dan de duur der eeuwen is.

Nieuw is hetgeen omloopt en van gedaante verwisselt en anders wordt, en is daarom het kenmerk van het *vergankelijke* en *menschelijke.* Maar wat oud zijn en toch deugdelijk blijven kan, toont daarmeê een stempel van het *hemelsche* te dragen, een indruk van het *Goddelijk merk.*

Israëls kleedij was in de woestijn niet verouderd en hun schoeisel niet vergaan.

En wat daarin symbolisch lag uitgesproken, dat spreekt bij het geestelijk deel der Openbaring u op elke bladzijde toe. Het zijn altoos de *oude* paden, waarheen de Heere zijn volk terugroept. De dagen van*ouds*, die ze gedenken zullen. Het is de *oude* Wet, die altoos weer het volk zijn zonden ontdekt. En van het Paradijs tot nu toe is het altoos het ééne *oude* zelfde Godswoord, dat troosten en vermanen komt.

Vandaar, dat ook de Christus nooit *nieuw* is, maar altoos de oude Engel des aangezichts, die reeds bij Mamré en in het braambosch verscheen.

Het is voor ons de *oude* kribbe, maar ook bij die kribbe komt „de Messias vanouds" tot zijn volk. Hij, dien de ziener reeds van Bozra had zien komen, en die het zelf gezegd had: „In al uw benauwdheden was Ik benauwd, en de Engel des aangezichts was het, die u verloste."

Dit merk van oudheid mag daarom bovenal *aan het heilige* niet ontbreken. Al wat inhoud van uw geloof zal zijn, moet eeuwig blijken en duurzaam, om het karakter van goddelijke waarheid te toonen. En niets is dwazer, en onzinniger en ondankbaarder, dan de valsche zucht, om ook op godsdienstig gebied telkens een nieuwe religie te scheppen.

Van het Paradijs tot nu toe is het 't zelfde zondaarshart, dat schreit van weedom; en sinds het Paradijs, al die dagen en eeuwen, is er nooit een andere naam geweest, waardoor eenige ziel kon zalig worden, dan alleen en eeniglijk de Naam van het Vrouwezaad, van Hem, die in Bethlehem vleesch werd.

Hij is het eene, zelfde, oude Brood des levens, dat al den honger van het menschenhart al de eeuwen door stillen moet.

En daarom kan er op godsdienstig terrein niets waarde hebben, of het *moet* juist *oud* en *zeer* oud bevonden zijn.

Een modern geloof is even hetzelfde als een vierkante cirkel, d. i. onmogelijk, door innerlijke tegenstrijdigheid.

En den afkeer, den weerzin, dien meer dan één gevoelt, zoo men hem terugroept naar de *oude* schatten en de *oude* paden, moge men duizendwerf sieren met den schoonen schijn, als sprak hier hooger ontwikkeling uit, maar in den grond is het slechts uitvloeisel van zondige oppervlakkigheid, die nog niet doordrong tot het wezen van het geloof.

Ge ziet het dan ook heel de historie der kerk door, hoe het altoos een terugkeeren naar het oude is, zoodra er verwakkering van Godswege in de zielen komt.

Onze Hervormers bedoelden niets anders dan een terugkeer naar de goede dagen van het schoone eerste geloof. Ook nu weer zoeken alle vromen terug te keeren naar de paden, waarop de ouden gewandeld hebben. En terug te keeren naar de eerste liefde is het stil vermaan, dat Jezus juist in dagen van opwekking tot zijn kerk fluistert.

Spreek dus niet van repristinatie, noch van den muffen bijsmaak, dien dit oude hebben zou.

Wordt de edele wijn soms muf door oud te worden? Beschimmelt soms de fijne, geurige, vluchtige zalfolie?

Is ooit vernomen dat iets wat edel van zichzelf was, door ouder te worden leed?

Neen, omgekeerd roemt men juist de oudheid van den geurigen wijn en den kostelijken nardus en het sierlijk Perzisch tapijt.

En zoo ook is voor den schat uws geloofs die oudheid, dat oud zijn, geen teeken van mindere bruikbaarheid, maar integendeel juist de hoogste roem, dien het medicijn uwer ziele kan bereiken.

Het is dan ook vreemd, niet waar, dat diezelfde vrienden, die zoo gedurig hun afkeer van het oude in ons geloof toonen, op den Kerstdag weer eens verheugd van harte bij de oude kribbe nederknielen.

Och, als ze een oogenblik zichzelven en hun valschen prikkel voor het nieuwe verliezen, spreekt in hun naïef meêjubelen op het Kerstfeest toch weer de oude waardeering voor wat oud en daarom duurzaam is in ons geloof.

„EEN STER UIT JACOB!"

Ik zal hem zien, maar nu niet. Ik zal hem aanschouwen, maar niet nabij. Er zal een ster voortgaan uit Jacob, en er zal een scepter uit Israel opkomen.
NUM. 24 : 17.

Zoo brak dan ons Kerstfeest weer aan, en keerde met dat hooggetijde al de schat van heilige heugenis en teedere herinnering terug, die van kindsbeen af voor ons gemoed met Bethlehem en zijn kribbe verbonden was.

Een inleven in een heerlijker wereld, dan op aarde om ons dreunt en woelt en onze zinnen afmat. Een tot ons komen van een rijker, frisscher leven, dan onszelf door de afgematte pols jaagt. Een zich openen voor ons zieleoog van een rustiger verschiet, dan ooit aan den gezichteinder van dit gejaagde aanzijn voor ons opglansde!

Als Kerstfeest komt, spoedt het jaar weer ten einde en overheerscht ons een gewaarwording van het teleurstellende, het doffe, doellooze, uitputtende van dit wereldleven. Het is of de donkere dagen van wintermaand een nog donkerder schaduw in ons hart slaan. En meer dan ooit tuurt het in zichzelven opgesloten winterleven uit naar iets beters, iets hoogers, iets dat hope biedt en beklijft!

Het wordt somberder, het wordt enger om ons heen; een kleed als des doods wordt over de natuur gespreid; geen vogel zingt zijn morgenlied meer; geen bloem, die

meer geurt; geen beekje, dat meer huppelend voortkabbelt; alle stroom des levens schijnt gestremd.

Alles is stil, is eenzaam en verlaten om ons heen geworden. En wat nog het bitterst mag heeten, we kunnen ons maar niet aan den indruk ontworstelen, dat die koude, dorre, donkere wintertooneelen veel beter en juister en meer naar waarheid dan het blozend en bloeiend lenteleven, ons het beeld toonen van wat deze *wereld* en *ons leven* werkelijk is.

De prachtige zomernatuur was wel veel schooner, maar ze bedroog. Ze loog ons hart, dat gedwongen meêlachte, en nu we, weer een jaar in ervaring rijker geworden, ons afvragen, wat ons beter het leven op den bodem van ons eigen hart en het leven op den bodem der wereld teruggeeft, de verleidelijke zoetheid der lentedagen, of het doodsche tafereel, dat de winter voor u ontrolt, wie is er nu, die zichzelf kent, wie, die de wereld in de diepte van haar stroom peilde, en die niet, met bitter gevoel van teleurstelling en nog bitterder van zelfbeschaming, het klagen en betuigen moet: „Die lente loog. Helaas, die donkere schaduw van dorheid en van dood ligt eindeloos ver gespreid over de velden dezer wereld en eindeloos diep geslagen over de verborgenheid van mijn eigen gemoed."

Dien weemoedigen trek kent ook het kind der wereld, maar de bange werkelijkheid van dien dood, die over ons leven hangt, kent alleen het kind van God.

Het kind der wereld zit nog altoos aan de speeltafel. Met een oog, glinsterend van den hartstocht der hope, waagt de speler den worp; en als die worp zijn hope bluscht, trekt een oogenblik bange benauwing over zijn ziel. Maar hoor, weer gaat het spel; weer kan de worp gewaagd worden; en met nóg driftiger hartstocht dan zoo straks waagt de roekelooze speler nogmaals zijn inzet. Hij kan maar niet gelooven, dat het heusch *verlies* zou zijn.

Hij wil, hij moet winnen. En met een hartstocht, die niet te breidelen is, speelt hij tot den laatsten worp door.

En zoo nu is het kind der wereld. Zijn spel wordt gevormd door zijn illusiën. En wel stellen die illusiën hem telkens teleur. En wel gaat er telkens een somber, fluisterend vragen ook door zijn hart: „Zou die wereld dan toch waarlijk geen vreugde en geen vrede mij bieden?" Maar die bittere opwelling onderdrukt hij. Hij zet zich met verhoogden hartstocht telkens over de nieuw gekomen teleurstelling heen. Hij kent geen andere wereld dan dit leven, en daarom dit leven *moet* heerlijk zijn. En evenals de speler, die telkens verloor, maar altoos weer inzet, zoo richt ook het kind der wereld zich telkens weer uit zijn bittere teleurstelling op. Tot nu toe liep het tegen, ja, maar nu, nu zal het noodlot uit hebben. Nog één worp en straks daagt zijn geluk.

En zoo spelen de kinderen dezer wereld voort; misleid en anderen misleidend; terend op hun hartstocht; medicijn drinkend uit hun illusiën; tot eindelijk de laatste worp komt, en dan zinken ze ineen, met op hun stervende lippen voor die wereld, die hen bedroog, niets dan een grijnslach of een vloek.

En aan dat spel heeft het kind van God in vroeger tijden ook meê aangezeten. Ook hij kent den verleidenden hartstocht dier valsche illusiën bij eigen pijnlijke zielservaring. Maar toen hij lang genoeg zijn roekeloos, Godverzoekend spel gespeeld had, is de Vriend zijner ziel hem op zijde gekomen, heeft hem met zoeten drang bewogen, dien inzet van goud en zilver er aan te geven, en van die speeltafel op te staan en Hem te volgen in de woestijn.

En zoo door den Heiligen Geest uitgeleid in de woestijn, is toen bij nachtelijken schemer de gestalte van Satan langs zijn ziel gegleden, en heeft een heilige stem ingefluisterd: „Die Satan had u in zijn macht!"

En toen schrikte al wat in hem was bij de bange ont-

dekking, dat hij, altoos lachend, altoos spelend, in de vangen van dat Satanische wezen besloten was geweest. En toen zijn hem de oogen opengegaan. De schellen zijn hem afgevallen. Van den schijn drong hij, bij het licht des Geestes, door naar de werkelijke wezenlijkheid. En o, hoe arm, hoe naakt en leeg vond hij toen zijn eigen hart.

Hij had altoos gedacht, gehoord, gedroomd, dat de Dood iets was, dat pas aan het einde, het o, zoo verre einde van ons leven kwam. En zie, nu bespeurt hij opeens, nu ziet en merkt hij, hoe die dood zijn floers reeds over heel die wereld heeft gespreid en reeds gezonken ligt in den bodem van zijn eigen wezen.

Een kind van God is als iemand, aan wien het door God gegund werd achter de schermen te gluren.

De menigte, die in de breede rijen voor het tooneel geschaard zit, ziet niets dan wat in bedrieglijk kleed op dat tooneel vertoond wordt; maar *hij* ziet — wat er *achter* is. De uitgekleede spelers; de valsche steenen; het barstend klatergoud; het blanketten van de valsche rozen op het doodsbleeke gelaat.

En toen is de angst hem in de ziel geslagen. Ontzetting en vreeze zijn over hem gekomen. De hartstocht van weleer lag als een uitgebrande kool op den bodem van zijn hart te rooken. Hij had zijn wereld niet meer, zijn illusiën niet meer. Er was niets dan Dood en Zonde om hem heen.

Hij zag ze „voorbijgaan," de ijdelheid des levens, en „voorbijgaan" de begeerlijkheid der oogen en „voorbijgaan" den luister der wereld, alles „voorbijgaan" op den weg der ijdelheden en voortgaande naar het graf.

En toen nu, na zomerbloei en herfstrijkdom, de natuur zich in het kleed des doods wikkelde, en alles wegstierf en niets dan koude en dorheid en donkerheid om hem heen lag gespreid, toen, ja, was er harmonie tusschen natuur en leven voor hem gekomen. Zóó in donkerheid en duisternis bedolven, zóó op de kille wateren van den dood

afdrijvend, *is* de wereld, *is* zijn eigen hart, zoolang het een leven blijft buiten God.

Maar luister, nu dreunen van verre naar die vallei der schaduwen des doods de verrukkelijke tonen van een profetisch lied, dat spelt van een woestijn, die bloeien zal als een roos, en van dorre plaatsen, die zullen ruischen van vroolijk geschal.

Er komt een psalm tot zijne ziel, die jubelt van een Koning, die regeeren zal in gerechtigheid, van een man, die als een verberging zal zijn tegen den wind, als een schuilplaats tegen vloed, als de schaduw van een zwaren rotssteen in dorstige landen.

Van een reine maagd wordt gezongen, dat ze een Zoon zal baren en zijn naam noemen Immanuel, God met ons!

En op het hooren van die moedervreugd der maagdelijke vrouw, zingt heel een volk van gezaligden haar tegen: „Een Kind is ons gegeven, een Zoon is ons geboren, de heerschappij is op zijn schouders; en men zal zijn naam noemen „Wonderlijk," „Raad," „Sterke God," „Vader der eeuwigheid," „Vredevorst," „en der heerschappije zijns koninkrijks", zoo wordt er bij gezongen, „zal nimmer een einde zijn."

En terwijl niets dan dood in zijn hart en dood om hem heen gespreid ligt, gaat achter het spoor van dien Vorst, die koninklijk inrijdt op het zuivere Woord der waarheid, het vreugdegeroep van levenden op: „o Dood, waar is uw prikkel? Is het graf niet verslonden tot overwinning?"

En nu overkomt hem een gevoel, alsof er weer levenswarmte kruipt om de koude van zijn hart, en hij weet niet of hij droomt, of dat het werkelijkheid is, maar zie, opeens is glans doorgebroken in dat nachtelijk, eenzaam donker, en op eenmaal ligt er een schittering over dat tooneel des doods gespreid. Want ja, waarlijk, zijn oogen

zien het, en hij aanschouwt het: Er is een licht in de duisternis verschenen, er is een ster opgegaan uit Jacob!

En dat nu is ons Bethlehem.

Een heerlijk flonkerende ster, die over de donkere diepte des doods voor ons en voor de wereld is opgegaan.

Opeens, temidden van deze afgaande en stervende wereld, een nieuw, een ander, een goddelijk leven ingeschoven. Dat Kindeke in de kribbe zal op dien stroom des levens niet meê afdrijven. Dat nieuwe, jonge leven van Bethlehem zal over dood en hel triomfeeren. Hier is goddelijke kracht, hier is hemelsche heerlijkheid. Alleen nog verborgen, nog schuil in het kleed onzer gevallen natuur. Maar toch, dat leven put Satan niet uit; die kracht kan geen hel of wereld breken; over dat Kindeke der erbarmingen vermag de dood niets.

En zoo gaat met die kribbe van Bethlehem opeens een geheel nieuwe, geheel andere wereld voor ons open. Een gordijn wordt weggeschoven, en ons bewonderend oog staart in het verschiet op een heerlijke werkelijkheid, waaruit dat Kindeke ons gewerd, en die met dat Kindeke tot ons is genaderd. En bij den glans van dien volzaligen Immanuel dooft al de glans der wereld vanzelf uit, gelijk het vale toortslicht bij het morgenrood der zon.

Er gaat een ster in Bethlehem op.

Gelijk we bij het donkere van de avondschemering eerst van boven aan den hemel *niets* waarnemen, en alleen een oog hebben voor de schemerachtige gestalten om ons heen, totdat opeens een hel glinsterende ster ons oog trekt, en we nu plotseling ontdekken wat heerlijk firmament juist daarboven schittert, terwijl de wereld zich in vale schaduw terugtrekt en verdwijnt, zoo ook is dat opgaan van de Ster van Jacob voor onze ziel.

Eerst zagen we van den hemel niets en scheen heel de

woonstede Gods in ondoordringbaar duister gehuld, terwijl ons oog alleen geboeid werd door de zwevende schijngestalten der wereld. Maar toen opeens de heerlijke Ster in Jacob opging en ons oog zoo zaliglijk een oogenblik boeide, toen ontsloot zich met die Ster van Jacob opeens al de schittering van Gods zaligen hemel en dook al de schijnglans dezer wereld weg in zijn kleinheid en verkwijning.

Bethlehem, dat is opeens een openstooten van de deuren des hemels, van die koperen deuren, die zoo lang gesloten bleven, en nu een roepen van den engel tot Israel: „Zie, hier is uw Koning; zie, hier is uw God!"

Of wilt ge, kies dan het beeld van den door storm beloopen schepeling.

Schrikkelijk drijft het zwerk, de afgronden ontblooten zich, en bergenhoog stuwen de golven zich tegen het stuurloos vaartuig op. Zooals de psalmist zong: „Dan rijst de schepeling op naar den hemel en daalt neder tot in den afgrond en zijn ziel versmelt van angst; hij danst en waggelt als een dronken man en al zijn wijsheid wordt verslonden!" (Ps. 107). Donker gaapt hem de diepte tegen en nog grauwer de wolken van boven. Hij weet geen koers, hij heeft geen uitzicht, hij verliest alle hope. Tot, tot, zie.... daar midden door het grauwe zwerk opeens een ster haar vriendelijk licht hem in het oog werpt, en die ster hem zegt waar hij is, en die ster hem van het einde van den storm spelt en bij het licht dier ster van verre aan den horizont voor hem opduikt de begeerde haven der rust.

En zulk een Ster is *in Jacob* opgegaan!

Noch over Babylon, noch uit Rome, noch in Athene. Aan de schittering der wereld ontleent die ster haar lichtglans niet; en niets, niets heeft het Kindeke van Bethlehem u te zeggen, tenzij ge in de geestelijke diepte

van Israel wilt afdalen en den smaad van Jacob mint.

En daarom zijn er, o, zoovele duizenden, die met Bethlehems kribbe dwepen, en van dat Kindeke een glorielied zingen, en wier oog toch nog nimmer het licht van die „Ster uit Jacob" opving.

Zoolang het nog dag voor u bleef, ziet uw oog de sterren niet, ook al staan ze bij dagen en bij nachten aan den hemeltrans.

En zoo ook, zoolang ge nog geen nacht om uw ziel voeldet dalen, kon die Ster uit Jacob niet voor u opgaan, en kunt ge u niet verkwikken in zijn licht.

De Ster uit Jacob gaat op *om te heerschen.* Hij zal een „scepter uit Israël" zijn, profeteert Bileam, en elk ander licht dat brandde, en elke andere glans die schitterde, moet verbleeken tot uitdoovens toe, waar zijn goddelijk licht langs de gewelven van het firmament trillen gaat.

En daarom, wilt ook gij, mijn broeder, op dit Kerstfeest, dat kwam om weer snel te verdwijnen, u in dien glans van die Ster uit Jacob verkwikken, zoek dan geen heil in het aansteken van kunstlicht om u heen, maar ga dan aan het uitblusschen.

Blusch uit voor uw zielsoog al den glans en de heerlijkheid, waarmeê de wereld u misleidt en bedriegt.

Blusch dan uit allen glans van het licht uwer eigen voortreffelijkheid.

Blusch dan uit alle fonkeling van de lamp uwer deugden en eigengerechtigheden.

Ja, blusch dan uit met vaste hand allen glans van het schijnsel van uw eigen vroomheid, eigen heiligheid en eigen zelfverloochening.

Laat het donker om u heen worden.

Zóó donker, dat ge niets overhoudt dan de huiveringwekkende gewaarwording van uw eigen dood en verdoemenis.

En als ge dan daarin verzonken ligt, en als de schepeling

van angst uw ziel versmelten voelt, en de eeuwige nacht over u schijnt heen te gaan, dan, dan eerst zal het een Kerstfeestvieren voor u worden kunnen. Want dan zal de hemel voor u opengaan, de Ster uit Jacob zal haar vriendelijken glans u toezenden, en bij den glans van dat licht voorttredende, zal uwer de rijke, de onuitsprekelijk heerlijke zielservaring worden, die eens een gezaligde des Heeren in dit heerlijk psalmlied uitgoot:

„Dus wordt des Heeren volk geleid
Door 't licht, dat nu ontstoken is,
Tot kennis van de zaligheid,
In hunne schuldvergiffenis,
Die nooit in schooner glans verscheen,
Dan nu door Gods barmhartigheên,
Die, met ons lot bewogen,
Om ons van zonde en ongeval te ontslaan,
Een *Ster in Jacob* op doet gaan,
De zon des heils doet aan de kimmen staan.

Voor elk, die in het duister dwaalt,
Verstrekt deez' zon een helder licht,
Dat hem in schaûw des doods bestraalt,
Op 't vredepad zijn voeten richt."

„OM BESCHREVEN TE WORDEN!"

En zij gingen allen, om beschreven te worden, een iegelijk naar zijne eigene stad. LUK. 2 : 3.

Het is niet toevallig, dat ons heerlijk Kerstverhaal in het *Lukas*-evangelie wordt ingeleid met het spreken van een *keizer*, en van een *Wereldrijk*, en van een gebod van dien keizer, om heel de wereld te *beschrijven*.

Van zulk een „opschrijven der volkeren" was ook vroeger onder Israël gerept.

Gerept, toen voor de kinderen van Korach *dit* heerlijk lied gezongen werd: „Van Sion zal gezegd worden: die en die is aldaar geboren, en de Allerhoogste zelf zal ze bevestigen. De Heere zal ze rekenen in het opschrijven der volkeren, zeggende: Deze is aldaar geboren! En de zangers en speellieden, mitsgaders al mijne fonteinen zullen binnen in u zijn!" (Ps. 87 : 5—7).

En tegen dat vorstelijk rijk, waarin God Almachtig de volkeren in zou lijven, daartegenover had nu de wederpartijder des Heeren *zijn* rijk overgesteld; en had de grondvesting er van beproefd, in Egypte eerst, én toen in Babylon, én toen onder de Grieken, en nadat al dit pogen mislukt was, het eindelijk vastgemuurd in het ontzaglijk *machtig Rome*. En voor Rome was de *macht* nog steeds geklommen. En van Rome uit had die macht al grooter deel der wereld veroverd. En in Rome was die macht ten langen leste in

den keizersscepter vereenigd. En toen die keizer in Rome op zijn troon zat, door zijn legioenen omstuwd, en met de veldteekenen van den adelaar om zich, toen stond het tusschen God Almachtig en dien Keizer zóó, dat het was: die Keizer of de door God gezalfde Koning! Die legioenen of de heirscharen des hemelschen heirlegers! De adelaar op het veldteeken, of de duive als symbool van den Heiligen Geest! Dát wereldrijk of het Koninkrijk der hemelen! Rome of Sion!

En toen voelde die keizer in dat wereldrijk met zijn legioenen en onder de schaduw van zijn adelaar zich zóó over- en oppermachtig, dat hij aan de mogelijkheid dat God zou triomfeeren zelfs niet dacht, en in zijn hoogen, vermetelen zin een gebod uitzond, dat men heel de wereld, als aan hem onderworpen, zou beschrijven.

David had het ook eens beproefd, zijn rijk te beschrijven, en het was hem tot een strik des Satans geworden, tot er verzoening kwam op den dorschvloer van Arauna.

Nu was er weer een, nog onvergelijkelijk machtiger, die weer beschrijven wilde, nu niet enkel Israël, maar heel de wereld.

En Hij, die zeer hooge is en in gerechtigheid woont, belachte dien waanzin, want bij hem stond heel die keizer en heel dat wereldrijk reeds opgeschreven ten doode. En dan zou *Hij* beschrijven gaan; beschrijven óók uit alle volken; maar niet om cijns te vragen; neen, maar om zegen en genade en vrede mildelijk uit te storten.

En toen kwam het Kindeke.

En de legioenen des hemels zongen in Efraïms velden van „Vrede op aarde!"

En als een duive daalde de Heilige Geest bij het Doopwater van den Jordaan neder.

Straks gloorde Pinksteren.

En niet lang meer of het werd, zooals eens de zanger voor Korachs kinderen zong: De Tyriër en die van Sidon, de Moor en de Filistijn, ze werden allen opgesomd in het opschrijven der volken.

Toen zond niet een Keizer, maar God zelf het bevel, dat er uit alle volken zouden beschreven worden.

En toen *zijn* ze beschreven, en afgeroepen en opgekomen, en ze hebben het gevonden, gelijk het voorzegd was: Altemaal Speellieden en Zangers, die een eindeloos Hallelujah uitjubelden, en voor de dorstigen en wier ziele omkwam, al Gods Fonteinen in Sion.

En die beschrijvinge Gods gaat niet naar greep en gril, maar is aflezing van het Boek zijner gedachtenisse.

„Zie, ik kom;" sprak Immanuel, „in de rolle des Boeks is van Mij geschreven!"

En zoo dikwijls de Heere er weer een als een brandhout uit den vure redt, en oproept om in Sion geboekt te worden, en zulk een nadert, dan mag ook hij betuigen: „Zie, ik kom door uw genade, in de rolle des Boeks is van mij geschreven."

En op elk Kerstfeest, als er van die beschrijving onder keizer Augustus gelezen wordt, komt daarom ook tot elk man de diepe vraag, of gij ook op dat Kerstfeest opgingt om beschreven te worden in uw eigen stad.

De Kribbe daar zien staan en een lied zingen en meêjubelen, dat is de ernst van ons Kerstfeest niet.

In die kribbe ligt het Koningskindeke, *uw* Koning. Maar waar zijn zijn onderdanen, waar is zijn rijk?

Ook voor Hem, voor Hem allermeest moeten de volken beschreven, moeten de onderdanen ingeschreven worden. En daarom ook aan u de vraag: Gingt ge reeds op om ook uw naam te laten inschrijven, als die van een onderdaan van dien Heer?

Deedt ge dat vroeger?

Deedt ge dat, na het eerst gedaan te hebben, weer?

Keizer Augustus hield ook meer dan ééne beschrijving, en zoo doet Koning Jezus in Sion.

Telkens, als er weer verslapten en wegbleven en hun

Koning vergaten, dan laat Hij *weer* beschrijven, om telkens zijn onderdanen *weer* saam te roepen, hen den eed van trouw te laten vernieuwen, hen weer te zegenen met zijn genade en zijn vreê.

En ook nu weer, ook op dit Kerstfeest, zijn de Boeken ter beschrijving opengelegd, en wie wil komen en wie dorst heeft, die nadere en drinke uit de Fontein van de wateren des levens om niet.

Mits ge dan om beschreven te worden naar *uw eigen stad* toegaat.

Altoos naar uw oorsprong terug. Altoos in uw verleden terugleven. We hebben een iegelijk een plaats van herkomst. Van de herkomst onzer zonde en de herkomst der genade die ons geschonken is. En dát, dát is onze eigene stad.

Onze eigene stad, dat leven der zonde waarin we geleefd, waarin we bedriegelijk genoten en onzen God bedroefd hebben; en daarheen moet men altoos weer terug om eerst de ziele te verbrijzelen, en Gode de eere te geven, en onze schriklijke schuld voor Hem te belijden; en daar, daar in onze eigene stad met verterende, brandende schaamte te belijden: Ja, waarlijk, die schandelijke zondaar, die gezonkene zondaresse was ik.

Maar ook, naar *onze eigene stad,* indien ons reeds genade was geschied.

Terug naar onze eerste liefde, naar onze eerste verwakkering; naar de eerste opwaking onzer ziel. Terug naar die heilige plek, waar het eerst onze ziel ontroerd werd, en God in de woestijn met ons van liefde sprak, en onze ziel het eerst al het zoet der goddelijke vertroosting indronk.

En als zoo ook op dit Kerstfeest veel uit de Christenheid op mag gaan, om beschreven te worden een iegelijk in zijn eigen stad, dan zal er nogmaals een engelenzang uit den hooge weerklinken, nu niet om het Kindeke, dat ge-

boren werd, maar om zoo menige ziel, die werd gered, gered tot 's Konings eere.

Nog dit.

Jozef ging ook op om beschreven te worden, maar hij ging *niet* alleen. Hij nam er een met zich. Hij ging om beschreven te worden met Maria, zijne ondertrouwde vrouw.

Volg ook dien wenk na.

Koningskinderen voor een Koning te winnen is zoo zalig, zoo zoet. En wie naar Jezus gaan kan, en denkt: „Als ik maar geborgen ben," dien voer geen liefde voor Jezus in de ziel.

o, Ontdooie toch die onaandoenlijkheid van hart.

Zoo mág geen Christen staan en mág geen kind des Heeren spreken.

Die met ons in banden van trouw of ondertrouw liggen, d. w. z. zij allen, die aan ons en wij aan hen verbonden zijn, door banden van bloed en saamleven, van liefde en genegenheid, van omgang en vriendschap, die allen moeten met ons opgaan naar Sion. Geen mag achterblijven. Of het een Moor of Tyriër is, dat doet er niet toe. De zwartste huid wascht Jezus blank als sneeuw. Als wij ze maar niet loslaten en maar blijven roepen: „Komt, laat ons opgaan naar den berg Sion, opdat de Koning ons leere van zijne wegen."

En daarom ga niemand *alleen* naar Sion ter beschrijvinge op.

Wie *alleen* op de paden van Jeruzalem wandelt, heeft reeds daarin een getuigenis tegen zich.

Zijn er dan geen vrouwen, geen kinderen, geen broeders, geen zusters te redden?

En zou de liefde dan verkoelen kunnen?

o, Kribbe van Bethlehem, spreid toch uw zonnig licht in duistere harten, het zonnig licht van uw goddelijk mededoogen in onze ziel!

HET WOORD IS VLEESCH GEWORDEN.

En het Woord is vleesch geworden en heeft onder ons gewoond (en wij hebben zijne heerlijkheid gezien, een heerlijkheid als van den Eengeborene van den Vader), vol van genade en waarheid. JOH. 1 : 14.

Waartoe dient ons Kerstfeest? Om Jezus weer, als bij manier van spreken, voor ons te doen geboren worden? Looft dán nog liever de gestrengeren onder onze vaderen, die, evenals veel Schotten nog, met élk „houden van de dagen" ook het Kerstfeest glippen lieten. Of hadden ze geen gelijk, dat Christus *aldoor* leeft, nu nog elk oogenblik troont in den hemel, van polsslag tot polsslag daarboven in glorie zit aan de rechterhand Gods, en op aarde geboren wordt in menschenharten, *niet* op 25 December, maar op *elken* dag en *elk* uur, waarop het God Drieëenig belieft, door Geestesgenade en bij Geesteslicht den Zoon der heerlijkheid in het hart van een verloren zondaar te openbaren?

Neen, ons Kerstfeest ontleent dááraan zijn glans en glorie, dat er dien vierdag een bepaald omschreven, geheel bijzonder stuk uit den Woorde Gods tot de Gemeente komt. Een deel van het Woord, dat anders *niet* zoo gepredikt wordt, maar dat nu op den voorgrond treedt, door ieder gelezen, in alle bedehuizen aangehoord, en

in alle kringen van grooten en kleinen verteld wordt.

Dit stuk nu van Gods Woord is een machtig en heerlijk stuk. Het stuk van de vleeschwording des Woords. „De verborgenheid der godzaligheid is groot, God is geopenbaard in het vleesch!" Op dat vleesch worden van het Woord loopt alles aan. Daarmeê eerst verkrijgt heel het genadewerk *werkelijkheid.* Het Woord vleesch geworden, dat is eindelijk, eindelijk de rijkdom van het besluit Gods in zijn *uitvoering* ingetreden. Hij was der vaderen wensch. De van eeuwigheid Gezalfde. Hem was het lichaam bereid. En zie, nu, met zijn komst tot de aarde, begint de *vervulling,* de werkelijkheid van het heil.

Alles komt er dus op aan, dat we van dit werkelijke feit een indruk ontvangen, die het *werkelijk* ook voor ons doet zijn. We moeten dat vleesch worden van het Woord *zien.* We moeten die menschwording van den Christus *tasten.* Het moet plastisch als voor onze oogen geschilderd staan. Aan hoogere ideeën, aan zwevende denkbeelden hebben we op het Kerstfeest niets. Het Kerstfeest komt juist, om u aan die hooge ideeën te spenen, en u te toonen, dat een klein kindje van vleesch en bloed, in wat doeken gewonden en in een ezelskrib neergelegd, duizendvoud schooner en duizendmaal meer waard is, dan uw prachtige, maar onwerkelijke phantasieën, uw hooge, maar leêge ideeën, uw schitterende, maar holle en onwezenlijke denkbeelden.

Al uw peinzen en zinnen en uitdenken valt hier in het niet. *Uw* woord is hier niets meer. Het één en al is hier het aanbiddelijk doen Gods, dat het Woord geen idee, geen denkbeeld is, maar een *wezen* heeft, en nu tot u komt, niet in boeiende voorstellingen, maar in een tastbaar *feit.* Het Woord is *vleesch* geworden.

Alle zangers, alle wijsgeeren, alle denkers, die, o, zoo verheven wisten te zingen en te redeneeren van een „vereeniging van het goddelijke en menschelijke," of van de

„saamsmelting in het Godmenschelijke," die zien zich nu eens den mond gestopt. Hun verzinnen en mijmeren heeft niets gebaat, tot niets geleid. *God Almachtig* zingt, denkt en doet hier. Het *Woord* wordt vleesch. En als dan bij die kribbe die zangers en die denkers nu zich aanstellen alsof ze het ten minste *van achteren* begrepen en ons Hem konden uitleggen, dat hier nu het „goddelijke en menschelijke" vereenigd was, dan bidt de Gemeente des Heeren dien wijsgeerigen predikers, dat ze toch de hand op den mond willen leggen. Dat hier een verborgenheid te bewonderen valt, die niemand peilen kan, maar een iegelijk te *aanbidden* heeft. Dat God de Heere hier het wonder zijner wonderen gewrocht heeft. Het Woord is vleesch geworden! En niet op uw dwepende mijmering, maar op het *feit*, op het *werkelijke* van die vleeschwording komt het aan.

Vandaar, dat de Gemeente des Heeren nu al deze eeuwen op Kerstfeest in Lukas één en twee heeft geleefd. Bij feiten, bij een gebeurtenis der werkelijkheid, komt het op de *bijzonderheden* aan. Waar was het? Hoe ging het toe? Wat verzelde dat heerlijke wonder Gods? Op dat kleine, op dat schijnbaar geringe komt het aan. Een kind is geboren, waar dan is de moeder? Die moeder werd zwanger, van waar kwam haar die bevruchtende bewerking op haar persoon? Waar woonde die vrouw, maagd en moeder tevens? Wat ging bij het dragen van dat kindeke bij haar om? Wie was die engel, die het haar aanzei? Had ze een vertrouweling van dat stil geheim haars harten? Wie was die Elizabeth? Die Zacharias? Dat uit Elizabeth te baren kindeke? Hoe verging het Maria onder Jozefs toornend vermoeden? Hoe blonk Gods teedere zorge uit, om Maria voor het insluipen van vreeslijk vermoeden in Jozefs hart te dekken? Ze woonde in Nazareth, hoe dan kwam ze in Bethlehem? Is het feit, in zoo vergeten plekje voorgevallen, genoeg gewaarborgd? Of waren er juist veel

vreemden toen in Bethlehem ? Van waar kwamen die allen ? Hoe was het stedeke zoo overvol van volk ? Is het kindeke geboren in een verborgen hut, of in de openbare herberg ? Hoe, in wat vertrek ? Had Maria er op gerekend of overviel het haar blijkbaar nog ? Waar sliep zij dien nacht ? Viel er dien nacht niets van uit den hemel voor ? Het was de verborgenheid der Godzaligheid, die groot is, God geopenbaard in het vleesch. Waren er dan geen Simeons meer, die den Messias verwachtten ? Geen landvolk meer, dat riep om de wederoprichting van Davids Huis ? Hield het engelenheir zich van verre ? Of daalden ze neer, openbaarden ze zich ? Aan wie ? Aan herders, waar, wat deden ze ? Kwamen ze opeens, of eerst een hoofd der engelen ? Wat zeiden ze ? Hoe verklaarden ze het wonder ? Wat boodschap brachten ze van den hoogen God ? En toen die anderen, die gansche „heirscharen", wat deden die ? Ze zongen, maar wat ? Glansde en schitterde het niet van hemelsche heerlijkheid in Efrata's velden ? En hoe kwam er nu verband tusschen die herders en die barende vrouw ? Wisten die engelen alles van het kindeke af ? Wisten ze het precies ? Zagen, wisten ze, dat het kindeke er nu was ? Waar het lag ? Hoe het gekleed en omwonden was ? In welk huis ? En deelden ze dat alles haarfijn, volkomen duidelijk, plastisch als op een doek geteekend, aan die herders mee ? En nu, wat was er inmiddels in Bethlehem gebeurd ? Het was de moede jonkvrouw overvallen. Waar vond ze nog een onderkomen ? Stond er een wieg, neen, hoe behielp ze zich dan ? Geen matrasje en daarom wat hooi ! Geen wieg en daarom de voederkrib door Jozef aangeschoven. Ook geen kleertjes, en daarom een doek van haar hals genomen, en daar het heerlijk, goddelijk kind in gewonden. En zie, nu ligt het daar, een wezenlijk kind ; met schitterende oogjes ; met vleesch, dat uw vinger in kan drukken ; en de bloeddroppen daar op den grond, ze zeggen het u, ook zonder dat ge het weet : „Dat kindeke

is des vleesches *en des bloeds* deelachtig geworden!" Het is alles werkelijk; alles volle realiteit; geen idee, maar tastbare wezenlijkheid. Het is vervuld, het is geschied, het is volbracht. Het Woord is vleesch geworden! Vleesch geworden, om nooit meer van dat vleesch te scheiden! Ook nu op den Troon niet. Vleesch geworden, en daardoor aan ons aangehecht, aangesloten, aangebonden, ja als aangeboren en aangegroeid. Het Woord vleesch geworden, en daardoor de werkelijke mogelijkheid ontstaan, dat dit Kindeke *in uw plaats* leeft, *in uw plaats* sterft, *in uw plaats* opstaat, en dat Kindeke van vleesch en bloed, u *die vleesch zijt,* redt, verzoent en zaligt!

Dát is het, en dáárop komt het hier aan. En daarom, weg uit de gemeente met die pantheïstische luchtverhevelingen der uit den band slaande gedachte, alsof in die ineensmelting van goddelijk en menschelijk hier beider verzoening lag.

Die waardelooze windselen, om de voetjes van het Kindeke gewikkeld, zijn hier duizendmaal meer waard, dan al de drom der stoutste en prachtigste menschen-ideeën.

Aan die ideeën hebben we *niets.*

Die zijn een fata morgana in de woestijn, waarbij men omkomt en sterft van dorst.

Neen, niet op die ideeën, maar op de *feiten* komt het hier aan. Op die feiten *alleen.* Op die wezenlijke engelen, die wezenlijk verschenen, en wezenlijk vroegen, en wezenlijk spraken en wezenlijk zongen. Op al, wat daar zichtbaar uitwendig, tastbaar in dien stal van de herberg was en verkeerde en gebeurde. Niets is hier zonder beteekenis. Het hout van die kribbe zelfs is goud waard tegenover het klater der wijsgeerige bespiegelingen. En het middelpunt van geheel dien werkelijken kring van werkelijkheden is *dat wezenlijk Kindeke,* dat met even wezenlijk bloed en vleesch als wij aan ons hebben, daar, geborgen in Maria's schoot, in dien stal werd ingedragen, in dien stal uit dien

schoot geboren werd, en op Maria's of Jozefs armen uit dien stal weer uitging, de wereld in.

Van *ons* vleesch en van *ons* bloed dat Kindeke, zoodat ik, als ik mij een ader opensnijde en er het bloed uit zie vloeien, weet, stellig weet, dat is nu even zulk bloed als dat Kindeke Jezus in zich droeg, ja, bloed aan dat bloed verwant. Uit éénen bloede! Uit Adams aderen; in wiens aderen God Drieëenig het in het Paradijs eens zoo wonderlijk inschiep.

Een feit, een wonder, mij dus persoonlijk aangaande. Mij aangaande, *niet* door gepeins en mijmering, maar in het feit van mijn tastbaar en wezenlijk aanzijn als mensch; tot in het *vleesch*, dat ik voel als ik de hand op mijn gelaat leg, en tot in het *bloed*, dat mij uit de wonde druipt, als ik die hand schrijn.

Het allerwerkelijkste der werkelijkheden dus. En toch is dat tastbare en werkelijke geen oogenblik plat noch prozaïsch, maar juist is dat werkelijke zoo prachtig verheven, zoo goddelijk majestueus, zoo verheven schoon. Schoon met de rijkste poëzie er in, en wel een poëzie, die u tegentrilt, niet enkel uit die jubelende engelenkoren, maar even sterk en schier machtiger nog uit die windselen en die krib.

En daarom gaat nu op Kerstfeest jaar in jaar uit, altoos weer diezelfde eenvoudige, schoone, ware, heerlijke, machtige prediking uit, juist om u uit uw ideeën en beschouwingen en twijfelingen naar dat werkelijke, majestueuze doen van God Almachtig terug te roepen.

Dat ge goddeloos, verdoemelijk en in uzelven verloren zijt, was en is helaas geen idee, maar *een schrikkelijk feit*, een ijzige *werkelijkheid*. En daarom, wat u redden kan en zaligen, dat zijn geen beschouwingen, dat zijn geen mythen, dat zijn geen overpeinzingen. Neen, wat u redt en zaligt, dat is alleen *historie*, een goddelijk *feit*, een van God Drieëenig gewrochte, gansch werkelijke *gebeurtenis!* „Wat onze oogen *aanschouwd* en onze handen *getast* hebben

van het Woord des levens!" Zoo werd het Woord *vleesch!*

Het *Woord* werd vleesch. Het *Woord*, dat is niet een gedachte; niet een denkbeeld; niet een uitgang der lippen. Neen, maar dát Woord, dat in den beginne bij God en God was. De eeuwige Zoon, met den Vader en den Heiligen Geest medewezend, mede-eeuwig, het afschijnsel van Gods heerlijkheid en het uitgedrukte beeld zijner zelfstandigheid.

Dat Woord *werd* vleesch. Niet in dien zin, alsof het ophield het Woord te zijn en in vleesch *overging;* noch ook alsof het zijn eigen substantie verloor om een andere substantie te worden. Het water *werd* wijn en Lots vrouw *werd* een zoutpilaar. Het stof *werd* luizen en de roede *werd* een slang. Altegader, doordien ze *ophielden* te zijn wat ze waren en iets anders *werden.* Maar in dien zin mag van de vleeschwording des Woords *nooit* gesproken worden. Gelijk Adams lichaam, toen God in zijn neusgaten den adem des levens blies, een levende ziele *werd*, d. w. z. een levende ziel *aannam* en met zijn lichaam vereenigde tot een menschelijke persoonlijkheid, zoo ook *nam* de Zone Gods het *vleesch aan*, met volle en ongeschonden behoudenis van zijn eigen goddelijke substantie. „Die in de gestaltenisse Gods was, *nam* de gestaltenisse eens dienstknechts *aan.*" „Des vleesches en des bloeds werd Hij *deelachtig.*"

En eindelijk, Hij werd *vleesch.* Niet naar den zin, waarin vleesch soms den zondigen en doemwaardigen tocht van ons hart aanduidt, zooals in de woorden: „Dat het bedenken des vleesches is vijandschap tegen God!" Want immers, Hij is den broederen in alles gelijk geworden, *uitgenomen de zonde.* Noch ook naar den zin, waarin vleesch aanduidt de spiersubstantie van ons lichaam in zijn onderscheiding van de beenderen: „Een geest heeft geen vleesch en beenderen, gelijk gij ziet dat Ik heb." Noch ook eindelijk naar de bedoeling, waarin vleesch een-

voudig onze menschelijke natuur aanduidt: „Tot U zal alle vleesch komen." Neen, maar vleesch duidt hier aan: de menschelijke natuur, naar geest, ziel en lichaam, in haar *onder de zwakheid beslotene* gestalte: „Alle vleesch is als gras en al zijn heerlijkheid als een bloem des velds!"

Diepgaande, scherp ingesneden, en volstrekte afscheiding van de innerlijke verdorvenheid der zondaren dus. „Afgescheiden van de zondaren!" Maar even volstrekt en zeer stellige huwing, *niet* van den paradijsmensch, staande in zijn glorie vóór den val, maar van den ontsierden, ingezonken mensch, gelijk hij zwak en met uiterlijke zwakheden behept, door de zonde aan de machten om hem heen onderworpen is.

Laat noch het een noch het ander ooit los!

Want zie, een kindeke in de kribbe, dat niet volkomen en volstrekt „afgescheiden van de zondaren" is, nut u niet en baat u niet, en had zelf nog een Verlosser noodig, om persoonlijk aan dood en doem te ontkomen.

Maar ook omgekeerd, een kindeke Jezus in paradijsgestalte ware uitnemend om een denkbeeldig paradijsmensch te verlossen, maar zou voor u, die vielt en zonkt en inzonkt, nooit Redder, nooit Heiland, nooit Trooster uwer ziele kunnen zijn!

IMMANUEL.

Ziet, de maagd zal zwanger worden en eenen Zoon baren, en gij zult zijnen naam heeten Immanuel, hetwelk is, overgezet zijnde, God-met-ons.

MATTH. 1 : 23.

Als een vriendelijk licht in het schemerend jaargetij, als een verkwikkende zonnestraal in de donkerheid, die Europa en ons vaderland bewolkt, bovenal als een liefelijke morgenster in den nacht, die op den bodem onzer ziel drukt, zal dan ook nu weer de *heerlijkheid des Heeren* uit Efrata's velden ons verschijnen, en aan het *heilig Kind Jezus* worden toegezongen hulde, aanbidding en prijs.

En toch, arme wereld! die van pool tot pool dat Kerstlied ruischen doet, maar als een waanzinnige klanken uitstoot, die gij niet verstaat, een naam op de lippen neemt, van welks onuitgesproken heerlijkheid gij zelfs het afschijnsel niet vermoedt, en eere brengt aan een Heiland, die om uwe benauwdheid zich benauwen liet, maar dien gij met uw afgewend gelaat bedroeft.

Arm vaderland! dat nog eens van een geboren Redder jubelen wilt, maar den Heiland vergeet, die uit den dood der dwingelandij u opbracht, uit den nood der vervolging u bevrijdde en wonderbaar geworden was in het verwonderend schouwspel van grootheid, macht en glorie, dat gij meer dan een eeuw aan al Europa's volkeren boodt.

Arme Gemeente! die ook ditmaal bij het Hosanna voor Maria's Kindeke den toon zult aangeven, de wereld zult voorgaan, en met de trilling uwer ziel het lied der eere begeleiden zult, maar die in uw versmading en uw schande ternederligt, met een bebloed gelaat, met een kleed, dat men aan flarden reet, met een heiligheid, die gijzelf door uw afdolen op onheilige paden hebt onteerd.

En waarom er niet bijgevoegd, arme ziel! die weer opwaakt bij het engelengeroep van „den Zoon, die ons gegeven, van het Kindeke, dat geboren is," maar toch, meer weemoedig dan verrukt, u in de ziel der Maria's en der Herderen en der Wijzen en der Simeons spiegelen zult. Ach! ook voor u, die Hem beleedt, ging de poolster des geloofs schuilen. Wel staart ge nog op haar schijnsel, maar het is ook voor u niet meer dat klare fonkelen, dat dán alleen u in het zielsoog dringt, als het zonder wolken is van rondom.

. . . . . .

Toch komt het Kerstfeest; toch komt het roepen „dat Hij is gekomen," en klimt de verwonderende vraag Hem ook uit de diepten onzer zonde tegen:

„Zijt Gij, o mijn Koning! Gij, tot mij gekomen?
Hebt Gij hem gezocht, die naar U niet en vroeg?"

En ook nu zegt het Kerstfeest ons weder, dat in Hem alleen behoudenis ligt voor Wereld en voor Vaderland, voor de Gemeente en het leven onzer ziel.

Bij een tooneel van afgrijzing en verwoesting, van losgelaten hartstocht en in razernij ontboeide bloeddorst, als de *wereld* ons sinds maanden toonde, konden we schier de vraag niet van de lippen weerhouden: „Waarom spaart Gij o God, een wereld nog, die zulk een gruwel uit haar ingewand heeft gebaard?" Maar hoor, de Kerstklokken klingelen over de beemden en langs de heuvelen, en de

kribbe van Bethlehem meldt ons van dien Gezalfde des Heeren, die, in deze wereld ingegaan, den vloek tegenhoudt, ze behoedt en vrijwaart, „dat de Heere der heirscharen haar niet sla met den ban." Mal. 4 : 6.

Diep zonk ons *Vaderland* weg; de krankheid van ons volksleven is niet meer te verbergen; van alle zijden en op alle verdiepingen en door alle openingen sloeg het verderf van ons volksleven uit. Haast zouden we wanhopen. Maar nog, o mijn Vaderland, bleef het „God met ons" als randschrift om uw munt geslagen. En nu zie, weer breekt het Kerstfeest aan, dat u dien „God-met-ons" in zijn heerlijkheid predikt. Eens was Hij de Bron, waaruit uw heil, de Springaâr, waaruit uw volkskracht vloeide.

Hoor dan, wat het lied van Efrata ook u toevoegt: dat nóg die Bron er is, dat nog die Springaâr niet is afgesloten; dat er nog in dien Immanuel vreugde voor de volken en grootheid ook voor Holland ligt.

Vertreden ligt de *kerk van Christus* in het stof der aarde. De wereld spot met de Gemeente des Heeren, zoo dikwijls ze van een „Volbracht" op Golgotha roemt. Van haar eere beroofd, in haar Sacramenten en teekenen ontwijd, van Gods Woord en van de kennisse der waarheid vervreemd, schijnt ze der ontbinding nabij en gedoemd om in broederstrijd zichzelve te verteren. Haast zouden we vragen: Is het geen droom, die het klein kuddeke nog van een „volk Gods", nog van een „gemeente Christi" droomt? Maar zie, in vreugde waakt ze op, nu het gekrijt haar uit de kribbe tegenklinkt van het Kind dat geboren is, om, naar het woord der engelen, „Koning over Davids huis" te zijn. Nog leeft haar Hoofd, nog is ze de verkoorne van Israels Koning. Weer komt Hij zegenend tot haar, al drong het eigen ongeloof haar in de kribbe der versmaadheid en 's werelds vijandschap haar in den stal der vernedering terug; en de van glans beroofde schittert weer, nu haar de „Zonne der gerechtigheid" bestraalt.

Zij het zoo dan ook uw *ziel* temoede, Geroepene des Heeren! maar die, verdord en ingezonken, zijn levend roepen niet meer vernaamt. Ging weer een stroom der vergetelheid van uw God over u heen; was door een kouden herfstnacht het uitspruitsel in u verstorven, moest ge het u door anderen hooren toeroepen, dat ge van Christus zijt, om u weer van Christus te gevoelen; was het weer leeg aan gerechtigheid, leeg aan waarheid, leeg aan verteederende liefde in uw binnenste en door anderer ongeloof en spot uw eigen geloof onvast geworden — o, leef dan op en keer weder, gij afgedrevene: „Ziet, uw Koning komt en Hij is een Heiland;" Hij zoekt weer, die naar Hem niet zagen; Hij doet door zijn engelen den levenspsalm weer aanheffen met hemelmelodie; „Jezus" is zijn naam, want ook u zal Hij van uwe zonden verlossen; tot u, die Hem vergeten kondt, komt Hij zelf in zijn Kerstfeest weer.

„Troost, troost mijn volk," roept de Heer, en zelf komt Hij het weer in zijn Kerstfeest troosten. „Immanuel" is zijn hooggeloofde Naam, en uit den jammer zelf, die ons verteert, vormt Hij de rolle, waarin het „Immanuel" geschreven wordt. Juist nu de tegenstelling zoo snijdend is tusschen de „blijmare van het Kindeke" en den staat van land en kerk en hart, dringt met te sterker roepen de vraag om God uit de diepten onzer nooden op. De ontbinding zelve, die we doorleven, maakt Hij tot een bezegeling der profetie, dat alleen „God in het vleesch geopenbaard," dat alleen zijn Wonder der wonderen, dat alleen een gerechtigheid door Hemzelf verworven, alleen een heil dat eeuwig als Hijzelf is, over ons arm menschenhart de vleugelen kan uitbreiden, waaronder genezing is.

Zelden sterker dan thans drong het gevoel der „verlatenheid" zich aan ons op, maar te hooger klimt dan ook de kracht tot troosten, die in het woord der eeuwige ontferming ook nu weer tot ons komt: „Ik van mijnen God verlaten, opdat gij nimmermeer van God zoudt verlaten worden."

„God met ons!" roept elk volk in zijn nood, en belijdt daarmeê, dat van God zijn hulpe is, maar in het Kerstfeest komt de Immanuel weer tot ons, om ons in het „God-met-ons" van Bethlehem de onmisbare voorwaarde der verzoening en rechtvaardigmaking te toonen, zal het „God-met-ons" de kreet der verwachting zijn in den nood. Geen God voor ons, noch met ons in het leven, tenzij eerst de *God met ons* bij Bethlehem aangebeden en de *God in ons* op den Pinksterdag tot ons gekomen is.

En daarom, als burgers van ons vaderland en als geroepenen ten leven, ook dit Kerstfeest weer als *genade* Gods aanvaard; een genade, die Hij ons door den Tijdstroom, als zijn bode, toezendt; en wier lichtende glans ditmaal vooral verkwikkend en hartverheffend aandoet bij de donkere wolken die ons omhullen.

Danke bovenal de ziel, die den Immanuel kent, voor het afgewerkte heil, voor den volkomen schat, waarvan Bethlehems kribbe haar het heuglijk teeken is. *God met ons*, met ons, in dood en zonde verzonkenen, dat is de onuitsprekelijke stof der lofzegging en aanbidding, door den Heilige ons geboden. Alleen het hart, dat de peillooze diepte verstaat, die in dat: God met ons, *zondaren*, ligt, kan een zuiveren toon des lofs uit de volheid des harten aanheffen.

Dezulken zingen bij de kribbe, ook al is het koud in het hart, want zij kennen dat roepen van onzen Zanger:

„Stort Gij in mijn ad'ren die kracht tot gelooven,
Die hemelvuur inroept en afdwingt van boven.
Ja, geeft mij te galmen met loven en danken,
In vlammenden ijver, in worstlenden moed,
In lieflijke psalmen, in dondrende klanken,
Vall' hemel en aarde voor Jezus te voet."

EERE ZIJ GOD IN DE HOOGSTE HEMELEN.

En ik zag op de wolken eenen, als den Zoon des menschen gelijk.
DAN. 7 : 13.

Zoo keerde dan ons Kerstfeest nog terug, *dat wij het beleefden.* Onze broeders hebben we uitgedragen; op menig kerkhof is voor een vriendelijk kind, dat de vreugd van ons huis en de lust van ons hart was, een graf gedolven; de kleine kring van hen, die zich in Jezus' naam verblijden, kromp vooral dit jaar weer zoo ontrustend in. Voor hen geen herinnering meer aan Bethlehems kribbe; onzen lieven dooden klinkt thans een nog heerlijker engelenzang dan het lied uit Efrata's velden tegen. Zij zijn bij Hem. In 't Lam, dat op den troon zit, is de genieting hunner ziele. Maar voor *ons* kwam het Kerstfeest weer; voor ons, wien door de goedertierenheid des Heeren de tijd der genade nog verlengd is. *Misschien voor 't laatst,* en daarom ons den ernst in de ziel werpend, dat een iegelijk onzer straks zich afvrage, wat dit Kerstfeest hem van zijn Jezus, uit den schat zijner goddelijke liefde, van zijn koninklijke genademacht, van zijn hoog en heerlijk leven heeft gebracht.

Koud, doodsch, met het sneeuwkleed bedekt, ligt de natuur om onze bedehuizen. Kostelijk beeld van wat de wereld zonder Jezus, van wat uw huis zonder Christus, van wat uw hart zonder uw Redder zou zijn!

Gewisselijk, óók het oud en toch zoo boeiend verhaal van de dingen, die vóór achttien eeuwen in Bethlehem geschied zijn, blijft voor ons zijn waarde behouden. De geschiedenis, de gewijde vooral, is een rolle, die Gods vinger beschreef; ons daarom heilig, beter dan het schoonst ideaal, het dubbel waard, om door ons herlezen, nogmaals met geestdrift bewonderd en door de vaderen aan hun kinderen verteld te worden. Zonder Efrata's velden met zijn angstige herderen en zingende engelen, zonder Bethlehem met zijn stal en kribbe, zonder de moedermaagd met het kindeke in doeken gewonden, zonder de wijzen uit het Oosten, die zijn star van verre hadden gezien, geen Kerstfeest voor de Christenheid.

Het historieblad eerst! Tot troost voor hen, die uitzien naar de komende verlossing, dat ze, het zuchten hunner eigen ziel in het heimwee der patriarchen en profeten, van het Godzoekend Israel, van de Simeons en Anna's terugvindend, levensmoed en hope scheppen uit de heerlijke uitkomst, waarmeê het wachten, en toch niet vertwijfelen, van meer dan dertig eeuwen, in den Beloofde der vaderen, in het heerlijk Godskind, Israels Messias, is gekroond.

Het historieblad eerst! Opdat de vastgevroren stroom van ons geloof weer ontdooie, en we uit onze stelsels en dogma's en formules, die wel goed zijn, maar zoo koud en doodsch, ons aan den levensgloed van het Bethlehemsch kindeke weer koesteren, en 't weer zien en gelooven mogen, dat onze Heiland onze broeder werd, als mensch Hem ons nabij voelen komen, het weer grijpen en tasten mogen, dat Hij als wij op deze aarde geboren, op deze aarde geleefd heeft en even werkelijk er was, en nu daarboven zit in glorie, als wij in het bedehuis ons Kerstlied aanstemmen tot zijn lof.

Het historieblad eerst! Om ter beschaming van de wijzen dezer eeuwen, die altijd zoeken, zonder ooit te vinden, idealen najagen, die hun altijd ontvluchten, en nog altijd

door eigen geestesarbeid scheppen willen, wat straks als de zeepbel uiteenspat, ineenvalt als het kaartenhuis en geen tiende eener eeuw verduren kan, ons hart en dat onzer broederen te verkwikken aan den rijkdom, die ons geschonken werd, aan de werkelijkheid, waaraan we ons laven kunnen, aan het onvergankelijke, dat ons werd toebedeeld, niet een ideaal, maar een *Woord dat vleesch werd*, een levende *persoonlijkheid*, een kindeke, welks volzaligen lach we ons nog voorstellen, *een mensch*, de Zoon des menschen, wiens gestalte in vleesch en bloed, van oog tot oog gezien, geboren om eeuwig te blijven, we in ons leven kunnen intrekken.

Ja, *het historieblad eerst!* Ook, om aan de ezelskrib en de armelijke windselen ónze valsche, ingebeelde grootheid af te leeren, of onzer iets worden mocht van dat ware, goddelijk groote, dat aardschen glans en wereldschen luister versmaadt, wijl het edel in zichzelf, rijk in innerlijke kracht is, door geen smaad of schande kan vernietigd worden, en, ook al bant de wereld het uit, nog door God gekroond wordt, om straks door die eerst verdwaasde wereld, als het te laat voor haar, maar nog niet te laat voor Gods eere is, zij het ook met gedwongen geestdrift, te worden toegejuicht en geloofd.

Maar toch, bij dat historieblad blijven we niet staan. Het is het uitgangspunt voor onze gedachten, niet de kring, die ze omsluiten moet. Van het historieblad moeten we naar Jezus, naar den levenden Heer zelf toe, en van Hem naar ons hart, dat òf buiten Hem nog zoo troosteloos, eenzaam en verlaten, òf, in zijn gemeenschap gebracht, in Hem zoo rijk, zoo onuitsprekelijk gelukkig en reeds op aarde zalig is.

Gelooft ge in Jezus? In Hem, den levende? Bestaat Hij voor u werkelijk? Zoekt uw oog Hem daar, waar Hij is, de hemelen doorgegaan en hooger dan de hemelen geworden? Met eere en heerlijkheid gekroond, door Gods

engelen toegezongen, door zijn verlosten aanschouwd, triomfeerend over zijn vijanden? En is die Jezus u nog *uw* Jezus, de *mensch* Jezus Christus, het *kindeke* dat geboren werd, van uw *vleesch* en *bloed?* Alle ziel onderzoeke zichzelf, maar belijde dan ook haar zonde. Haar zonde in de vervreemding van den Heer. Haar zonde, indien Jezus ons meer een klank dan de machtige, albeheerschende Koning, de werkelijk levende aan 's Vaders rechterhand geworden was. Haar zonde ook, indien ze, door zooveel heerlijkheid en luister verblind, van dien Koning der heerlijkheid zijn menschelijke natuur afgescheiden, zijn menschheid vervreemd, zijn daad van goddelijke zelfvernedering vernietigd en Hem, in stede van den Vader, in de reine Godheid eerend, Hem de Middelaarskroon ontrukt.... en Bethlehems kribbe vergeten had!

Tegen die zonde ijvert uw Kerstfeest!

Hoog, omhoog trekt het uw hart en wil dat ge niet rusten zult, eer ge den levenden, heerlijken Heiland in het oog der ziel gevat en Hem in zijn glorie aangebeden hebt, maar om dan dien Koning vol macht en eere u nabij te brengen, en te zeggen, dat Hij die op den troon zit dezelfde was, die in de kribbe van Bethlehem nederlag, dat Hij uw natuur niet maar droeg, maar *nog draagt*, nog leeft en heerscht, ook in zijn alle macht overschaduwende grootheid, als de *mensch* Jezus Christus, en dat dáárin uw eere, dáárin uw hope, dáárin, door genade, uw onuitsprekelijke heerlijkheid ligt, dat Hij als Zoon, als Hoofd der menschen, de heerschappij en het Koninkrijk van den Vader ontving.

Wie, die *dát* mysterie doorgrondde, die er niet telkens uitviel, niet gedurig door zijn kleingeloof dat heerlijkste der uitnemendheden wegwierp!

Den Zoon in zijn Godheid te aanbidden, te gelooven dat de eeuwige Zoon eere en goddelijken luister in den schoot van het volzalig Wezen draagt, o, gewisselijk, het

kan de ziel verrukken, het is voor engelenzang en menschenlied een schoone stof.

Maar wat baat het u? Hoe zou het uw zondaarshart vertroosten? Dat God groot is, dat ook de Zoon in het eeuwig Wezen goddelijke heerlijkheid heeft, wie zal het betwijfelen? Maar hoe raakt die eere tot u, als *mensch*, hoe komt ze tot u in uw ellende, tot u, die *zondaar*, in uzelf verloren en der wegzinking ter prooi zijt? Dát is de vraag der behoudenis, het roepen der vertwijfeling, de kreet, die uit het diepst der ziel van deze aarde naar den hemel gaat. En daarop antwoordt de *Ontferming!* De ontferming, die u van een aannemen der menschelijke natuur, die u van een nederdalen in uw ellende, van een op zich nemen van uw schuld en zonde spreekt, en u dan dien *Man van smarte*, „die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruist, gestorven en begraven, nedergedaald ter helle," toont, gezeten aan de rechterhand des almachtigen Vaders, met eere en heerlijkheid gekroond.

Zoo wijst het Lam u van den Troon naar de Kribbe, het Kindeke u van de Kribbe naar den Troon der heerlijkheid, opdat gij gelooven moogt, dat wie eens in doeken gewonden lag en nu heerscht met mogendheid, *dezelfde* Jezus is, *nóg* uw natuur dragend, als onzer één, ons Hoofd, onze Borg en onze Middelaar, heerschappij hebbend over wat op de aarde en onder de aarde en boven haar, in de hemelen des Heeren is.

Toch wane niemand, dat een uitwendige herinnering het eenig doel is, waarmeê Bethlehems kribbe tot ons kwame, alsof het genoeg ware, zich weer van deze waarheid te doordringen, om de zielsgenieting te smaken, die het éénzijn met Jezus en het door Hem tot den Vader gaan den in zichzelf verlorene, maar door Jezus gegrepene schenkt.

Van uw hart hangt het af.

Van uw hart; of de grootheid der ontferming, die in Christus openbaar werd, u zoo alle verstand tebovengaande

is, dat ge het niet kunt gelooven, dat ze ook voor u bestemd, u toebedeeld, ook u van God geschonken zou zijn.

Van uw hart; of ge zoo diep in uw eigen hart zijt afgedaald, zoo uw hart onderzocht, en in de kennisse van uw innerlijk bestaan zijt voortgeschreden, dat ge, verre van Jezus als iets bijkomstigs te beschouwen, veeleer bekent en inziet, dat u buiten Hem *niets*, volstrekt *niets* blijft, dat geheel de aanleg van uw ziel om Hem roept, dat alles in u op Hem wacht, buiten Hem dood en machteloos blijft, en alleen door Hem, door zijn macht en genade, bezield en ten leven verwekt kan worden.

Van uw hart; of ge ontkomen zijt aan dien schijn, die thans zoovelen verleidt, die in voorstellingen en werkingen der eigen ziel hangen blijven, en niet doordringen tot het wezen der dingen dat in God is, zichzelf bedriegende, voor wier oog het voorhangsel nog nooit viel, die nog nooit gesidderd hebben voor den levenden God en zijn Woord, en die, worden ze plotseling voor Gods troon gedaagd, op zouden schrikken, zich verplaatst ziende in een wezenlijkheid der dingen, waaraan ze nooit hadden gedacht.

o, Bij die zelfmisleiding is het belijden van den Christus zoo kalm, zoo over ons heenglijdend, dat het hart noch nieren in ons omkeert, het merg in ons gebeente niet raakt, maar juist daarom ook onmachtig is, om de kiem van zonde en dood, die in die nieren, in dat merg huist, te verstikken.

Maar gij, mijn broeder, mijne zuster, volg dezulken niet na. Voor hen is Bethlehems kribbe een boeiend tafereel, een aanminnig schouwspel, dat kindeke een voorwerp van aanbidding en bewondering, maar wat het voor u zijn moet is, uw redding, het levend bewijs van Gods ontferming; het koord, u, die verzinken zoudt in den stroom des verderfs, uit genade toegeworpen, en daarom aangegrepen met de krampachtige drift van den verlorene; niet maar een tafereel, dat ge aanschouwt, maar een stuk

levensgeschiedenis, waar ge bij hoort, dat om u is, waarin duizend dooden van uw hart vallen; niet maar een kindeke, dat ge bewondert, maar de fontein des levenden waters, waar ge met de ledige kruik uwer ziel henenvliegt, het voedsel voor uw hongerig hart, het brood des levens, dat ge niet maar aanstaart, maar neemt en eet, om te ontkomen aan het verderf.

Spot er niet meê, dat de taal worstelt om woorden te vinden, die in tegenstelling met dien kouden schijn den warmen levensgloed van het wezenlijke en levende ook bij Bethlehems kribbe pogen uit te drukken.

Er is in Bethlehems kribbe iets meer, iets diepers dan uit het hart naar de lippen komt. En dat diepere wordt niet gezocht. Eeuw in, eeuw uit viert men zijn Kerstfeesten met luidruchtig gejubel, maar zonder dat de ziel verkwikt, Jezus meer gekend, Gods genade en ontferming dieper gegrepen wordt.

Kan dan de toon te ernstig, het woord te snijdend zijn, waarmeê we van dien schijn afmanen, uit dien droom u zoeken wakker te schudden, om, indien er eenige kracht der ontferming ook in menschentaal is, u te dringen en te trekken, dat ge toch tot het *wezenlijke* der levende genade komen zoudt?

Gemeente van Christus, u, u geldt het woord des Apostels ook op uw Kerstfeest. Ge zijt niet gekomen tot de tastelijke kribbe en wat zichtbaar voor het oog is, maar tot de stad des levenden Gods, tot het nieuw Jeruzalem, en tot Hem die op haar troon zit.

Wie dien schijn weet in te zien en dien verfoeit, die is gered. Ge kunt tot dat wezenlijke leven van Gods ontferming geen oogenblik doordringen, of ze omvat en omsluit u en draagt u voor eeuwig.

En daarom, de hand in eigen boezem! Het gaat toch om de eere des levenden Gods en de zaligheid uwer ziele!